

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему

**«Оцінювання сучасного стану матеріально-технічної бази та шляхи її
зміцнення» (на матеріалах ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»)**

Виконала: здобувач першого рівня вищої
освіти, групи 401-ЕП

Спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»

Антоненко Н.А.

Керівник: Биба В.В.

Рецензент: Жовнір Н.М.

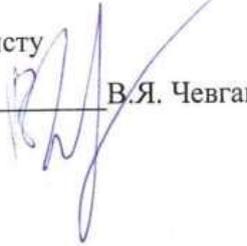
Полтава – 2021 р.

Консультанти:

з кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
(охорона праці)

07.06 2021 р. Биба В.В.

Здобувач 15.06. 2021 р. Н.А. Антоненко.
Керівник роботи 18.06. 2021 р. В.В. Биба
Нормоконтроль 18.06. 2021 р. В.В. Биба

Допустити до захисту
Завідувач кафедри 18.06. 2021 р. В.Я. Чевганова

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

ступінь вищої освіти «бакалавр»

Напрямок підготовки _____

(шифр і назва)

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки, підприємництва
та маркетингу

В.Я. Чевганова

“ 7 ” _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Антоненко Наталія Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Оцінювання сучасного стану матеріально-технічної бази та шляхи її зміцнення (на матеріалах ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»)

керівник роботи Биба В.В., к.т.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “ 03 ” 03 2021 року № 158/ФД

2. Строк подання здобувачем роботи 14.06.2021 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна, наукова, довідкова та методична література, фахові періодичні видання, інформаційні ресурси, установчі документи підприємства, фінансова, оперативна та статистична звітність підприємства

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Теоретичні аспекти оцінювання матеріально-технічної бази підприємства. Розділ 2. Характеристика ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Розділ 3. Шляхи зміцнення стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Висновки. Глосарій. Список використаних джерел.

5. Перелік графічного матеріалу:

Ілюстративний матеріал у кількості 19 аркушів представлений у Додатку Г

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Биба В.В., к.т.н., доцент	21.05.21 	7.06.21

7. Дата видачі завдання 26.04.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична частина	26/04–09/05	30%
2	Аналітична частина	10/05–23/05	60%
3	Проектна частина	24/05–06/06	88%
4	Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	07/06–13/06	95%
5	Рецензування та підготовка до захисту	14/06–20/06	100%
6	Захист випускної роботи бакалавра	22/06–27/06	+

Здобувач

(підпис)

Антоненко Н.А.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Биба В.В.
(прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).
2. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).
3. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Антоненко Н.А. Оцінювання сучасного стану матеріально-технічної бази та шляхи її зміцнення» (на матеріалах ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»). Машинопис. Кваліфікаційна робота бакалавра на здобуття першого рівня вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи – 124 сторінки. Містить 32 таблиці, 32 рисунка, 35 формул, 4 додатки. Список використаних джерел – 88 найменувань.

Метою дослідження є проведення оцінювання сучасного стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» та виявлення шляхів її зміцнення.

Об'єктом дослідження є матеріально-технічна база ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Предметом дослідження є комплекс теоретичних і практичних питань з оцінювання стану матеріально-технічної бази підприємства ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

У роботі здійснено дослідження теоретичних аспектів оцінювання матеріально-технічної бази підприємства, надано характеристику товариства з обмеженою відповідальністю ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», включаючи основні економіко-фінансові показники та запропоновано шляхи зміцнення стану матеріально-технічної бази досліджуваного підприємства.

У процесі дослідження використовувалися наступні методи: порівняння; абстрагування; аналізу; логічний; синтезу; методичний апарат економіко-математичного моделювання; зведення; а також методи індукції, дедукції, аналогії, конкретизації, формалізації та ін.

Практичне значення результатів дослідження у випускній кваліфікаційній роботі полягає в розробці заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази торговельного підприємства. Запропоновані у даній випускній кваліфікаційній роботі заходи можуть бути впроваджені у діяльність ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», оскільки принесуть економічний ефект в розмірі додаткового прибутку.

Ключові слова: матеріально-технічна база; основні засоби; баланс матеріально-технічного забезпечення; первісна вартість; залишкова вартість; відновна вартість, ліквідаційна вартість, переоцінка.

ABSTRACT

Antonenko N.A. Assessment of the current state of material and technical base and ways to strengthen it (on the materials of LLC SC "Poltava-Autosvit"). Typescript. Qualifying work of a bachelor for obtaining the first level of higher education in the specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activities". - Poltava: National University "Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk", 2021.

The work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources and appendices. The volume of work is 124 pages. Contains 32 tables, 32 figures, 35 formulas, 4 appendices. List of sources used - 88 names.

The purpose of the study is to assess the current state of the material and technical base of LLC SC "Poltava-Autosvit" and identify ways to strengthen it.

The object of the study is the material and technical base of Poltava-Autosvit LLC.

The subject of the study is a set of theoretical and practical issues to assess the state of the material and technical base of the enterprise LLC SC "Poltava-Autosvit".

The study of theoretical aspects of assessing the material and technical base of the enterprise, provides a description of the limited liability company LLC SC "Poltava-Autosvit", including the main economic and financial indicators and proposed ways to strengthen the material and technical base of the studied enterprise.

The following methods were used in the study: comparison; abstraction; analysis; logical; synthesis; methodical apparatus of economic and mathematical modeling; construction; as well as methods of induction, deduction, analogy, concretization, formalization, etc.

The practical significance of the research results in the final qualification work is to develop measures to strengthen the material and technical base of the trading company. The measures proposed in this final qualification work can be implemented in the activities of Poltava-Avtosvit LLC, as they will bring an economic effect in the amount of additional profit.

Key words: material and technical base; fixed assets; balance of logistics; initial value; residual value; replacement cost, liquidation value, revaluation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
Розділ 1. Теоретичні аспекти оцінювання матеріально-технічної бази підприємства.....	11
1.1. Сутність та значення матеріально-технічної бази підприємства.....	11
1.2. Фактори впливу на розвиток матеріально-технічної бази підприємства.....	20
1.3. Методичні підходи до оцінки стану матеріально-технічної бази підприємства.....	34
Розділ 2. Характеристика товариства з обмеженою відповідальністю ДК «Полтава-Автосвіт».....	47
2.1. Проблеми та перспективи розвитку автомобільного ринку України.....	47
2.2. Організаційно-правові засади діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».....	58
2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».....	66
2.4. Стан охорони праці на підприємстві.....	79
Розділ 3. Шляхи зміцнення стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».....	87
3.1. Аналіз сучасного стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».....	87
3.2. Оцінка впливу стану матеріально-технічної бази на фінансові результати ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».....	93
3.3. Напрями розвитку матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».....	105
Висновки та пропозиції.....	114

Глосарій.....	118
Список використаних джерел.....	124
Додаток А. Фінансова та статистична звітність за 2018 рік.....	132
Додаток Б. Фінансова та статистична звітність за 2019 рік.....	137
Додаток В. Фінансова та статистична звітність за 2020 рік.....	142
Додаток Г. Ілюстративний матеріал.....	147

ВСТУП

Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки України та її інтеграції у світову економіку вимагає принципово нових підходів до управління матеріально-технічною базою підприємств. Ринкові відносини передбачають швидке реагування на зміни господарської ситуації, яка пов'язана з управлінням матеріально-технічною базою і його впливом на стан виробництва та фінансово-господарську діяльність підприємств в цілому. Від рівня матеріально-технічної забезпеченості підприємства залежить ефективність організації виробничого процесу, випуск готової продукції та створення належних умов для праці. Сукупна вартість матеріально-технічної бази визначає виробничу потужність підприємства, рівень віддачі, місткості, озброєності основними засобами й ряд інших техніко-економічних показників діяльності підприємства. Матеріально-технічна база (МТБ) має значну частку в загальній сумі активів підприємства, є одним із найважливіших об'єктів обліку, що потребує контролю, організації синтетичного й аналітичного обліку, визначення зносу (амортизації), проведення ремонту, модернізації, оновлення застарілих і технічно недосконалих об'єктів. А отже, облік засобів МТБ повинен забезпечити точну величину їх надходження, вибуття і переміщення; своєчасне і правильне нарахування амортизації; визначення результату від реалізації і ліквідації окремих об'єктів; розрахунок витрат на ремонти; отримання даних про рух засобів МТБ, їх початкову і залишкову вартість та інші показники використання.

Одним із найважливіших чинників розвитку економіки, від якого залежить збільшення обсягів виробництва без додаткових інвестицій, є поліпшення використання об'єктів МТБ. Це зумовлює необхідність розробки нових підходів до організації і методики оцінювання матеріально-технічної бази та пошуку шляхів її зміцнення, враховуючи економіко-правове становище України та національний досвід у цьому питанні.

Наявність невирішених проблем, дискусійність окремих теоретичних положень, їх практичне значення обумовлюють актуальність обраної теми,

визначають цільову спрямованість дослідження.

Метою дослідження є проведення оцінювання сучасного стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» та виявлення шляхів її зміцнення.

Досягнення вказаної мети передбачає послідовне вирішення в роботі таких задач:

- розкрити сутність та значення матеріально-технічної бази підприємства;
- визначити фактори впливу на розвиток матеріально-технічної бази підприємства;
- охарактеризувати методичні підходи до оцінки стану матеріально-технічної бази підприємства;
- визначити проблеми та окреслити перспективи автомобільного ринку України;
- розглянути організаційно-правові засади діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»;
- провести аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»;
- дослідити стан охорони праці ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»;
- виконати аналіз сучасного стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» та оцінити його вплив на фінансові результати компанії;
- визначити основні напрями розвитку матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

Об'єктом дослідження є матеріально-технічна база ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

Предметом дослідження є комплекс теоретичних і практичних питань з оцінювання стану матеріально-технічної бази підприємства ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

У процесі дослідження організації і методики з оцінювання стану матеріально-технічної бази підприємства ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» використовувалися наступні методи: порівняння – для встановлення

відмінностей і спільних рис у досліджуваних процесах та явищах; абстрагування – для виділення суттєвих факторів, що мають найбільше значення для дослідження процесу руху засобів МТБ; аналіз – для деталізації предмету дослідження на складові частини; логічний – при побудові логіки й структури дипломної роботи; синтез – для з'єднання окремих рис предмета дослідження в єдине ціле; методичний апарат економіко-математичного моделювання, а саме: регресія – для виявлення складових, що забезпечують поліпшення рівня віддачі основних засобів підприємства; зведення – з метою формулювання рекомендацій, реалізація яких дозволить поліпшити ефективність господарювання на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»; а також методи індукції, дедукції, аналогії, конкретизації, формалізації та ін.

Інформаційною базою випускної кваліфікаційної роботи є праці вітчизняних і зарубіжних учених, монографії, збірники наукових праць, статті у фахових наукових виданнях, законодавчі та нормативні акти України, Кабінету Міністрів України, офіційні статистичні дані, бухгалтерська та фінансова звітність ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

Випускна кваліфікаційна робота включає вступ, 3 розділи, висновки, список використаної літератури, додатки. Обсяг роботи – 130 сторінок. Містить 29 таблиць, 39 рисунки, список використаних джерел 97 найменувань та 4 додатків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і методичних підходів, вирішенні комплексу питань, пов'язаних із оцінюванням матеріально-технічної бази торговельного підприємства та її зміцненням.

Практичне значення результатів дослідження у випускній кваліфікаційній роботі полягає в розробці заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази торговельного підприємства. Запропоновані у даній випускній кваліфікаційній роботі заходи можуть бути впроваджені у діяльність ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», оскільки принесуть економічний ефект в розмірі додаткового прибутку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та значення матеріально-технічної бази підприємства

Сучасна і розвинута матеріально-технічна база виступає запорукою ефективного господарювання. Актуалізація внутрішньовиробничих стратегічних завдань із збільшення ефективності використання основних фондів на підприємстві зумовлена існуючою кон'юнктурою сучасного ринку, значною диверсифікацією пропозиції та споживчих уподобань, інтенсифікацією існуючих та освоєнням нових видів виробництва тощо.

Матеріально-технічна база у значній мірі визначає економічну безпеку підприємства, його спроможність ефективно виконувати поставлені стратегічні і тактичні завдання по завоюванню, утриманню і розширенню необхідних сегментів ринку. Метою створення і удосконалення матеріально-технічної бази підприємства є оптимальне формування і раціональне використання засобів виробництва, що входять до її складу, для досягнення встановленого рівня ефективності бізнесової діяльності. Структура і обсяг матеріально-технічної бази підприємства залежить від виду господарської діяльності, його величини, здатності до швидкої розбудови, гнучкості виробничої і маркетингової політик тощо.

Більшість науковців вважають, що «матеріально-технічна база підприємства – це сукупність необхідних для виробничого процесу засобів виробництва, а саме: устаткування, приладів, різноманітних транспортних засобів, допоміжних підприємств, під'їзних шляхів тощо» [21, 31, 63 та ін.].

Науковий термін «матеріально-технічна база підприємства» використовується вченими і спеціалістами практично у всіх галузях сучасної економіки і тому має безліч трактувань, які відображають особливості процесу

господарювання підприємств різних видів економічної діяльності, типів і форм власності. Це визначає потребу в абстрагуванні і уніфікації терміну «матеріально-технічна база підприємства» з точки зору його економічної сутності.

Наразі вітчизняними і закордонними вченими вже створено фундамент знань щодо визначення завдань і підходів по організації та ефективному використанню матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання.

Наприклад, Литвин Б.М. [51] визначає матеріально-технічну базу підприємства як «сукупність засобів виробництва, що виступають у формі реальних активів та забезпечують ефективне функціонування усіх структурних підрозділів підприємства», чим розкриває економічну суть цього терміну.

Українські вчені М.О. Сичова, Н.О. Шевченко, А. Великодна, Г.В. Черевко трактують поняття «матеріально-технічна база підприємства» як «сукупність усіх матеріальних умов здійснення процесу виробництва в поєднанні з його технологією в галузях і підрозділах цього підприємства».

У фінансовому словнику за редакцією А.Г. Загороднього висвітлює матеріально-технічну базу як «сукупність матеріальних, речових елементів, засобів виробництва, які використовуються і можуть бути використані в економічних процесах».

Загородній А.Г [38] матеріально-технічну базу підприємства ототожнює з основними виробничими фондами.

Визначення терміну матеріально-технічна база підприємства також наведено в [65]: «Матеріально-технічна база підприємства – це сукупність речових елементів, які призначені для здійснення і обслуговування всіх господарських процесів підприємства».

Чорна І.О. розглядає соціально-економічну природу матеріально-технічної бази підприємства, яка визначається тим, кому вони належать, в чий інтерес вони використовуються [72]

На наш погляд, найбільш вдалою дефініцією матеріально-технічної бази підприємства є така, що трактує її як сукупність усіх основних фондів суб'єкта

господарювання, незалежно від джерел та порядку їх формування, та обігових фондів (сировини, матеріалів та інших матеріальних ресурсів).

Проведемо аналіз дефініції економічного терміну «матеріально-технічна база» провідними науковцями. Результати аналізу представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Дефініції економічного терміну «матеріально-технічна база» провідними науковцями

Джерело	Дефініція
А.В. Бубела [21]	«включає парк машин, механізмів, апаратів, приладів матеріального виробництва та невиробничої сфери, технологічні процеси, форми організації управління суспільним виробництвом; виробничі споруди, транспортні засоби, а також засоби зв'язку; сировину, основні і допоміжні матеріали, використовувані паливно-енергетичні ресурси»
О.В. Гаращенко [26]	«речовий капітал, що забезпечує безперервність розвитку та складається з предметів й засобів праці»
Б.Є. Грабовецький [29]	«усі види ресурсів (матеріально-технічних ресурсів), необхідні для виробничої діяльності»
В.С. Гуля [31]	«сукупність речових елементів виробництва, перш за все вся маса технічних засобів, які має суспільство і якими оснащується праця, побут і дозвілля людини»
С.О. Дмитрик [36]	«виробничі площі, устаткування, енергоозброєність, забезпеченість матеріальними ресурсами, рівень технології, організація праці, використання досягнень науки у виготовленні продукції»
А.Г. Загородній [38]	«основні фонди та оборотні активи підприємства у будь-якому виді, що відрізняються від грошових коштів, цінних паперів, деривативів та нематеріальних активів»
М.І. Ковальчук [44]	«система з вільним споживанням матеріально-технічних засобів (техніки, паливно-енергетичних ресурсів, запасних частин тощо)»
І.М. Копиця [47]	«сукупність усіх виробничих та допоміжних підрозділів, без яких неможлива успішна діяльність підприємства»
Д.Л. Кузьмін [49]	«стан таких компонентів як: наявність і пристосованість виробничих площ, вік парку устаткування, відповідність наявних ресурсів виробничій програмі»
О.В. Сирота [64]	«сукупність матеріальних, речових елементів продуктивних сил суспільства, які застосовуються в економічних процесах»
І.О. Чорна [72]	«економічні ресурси (активи) підприємства, які повинні принести прибуток в результаті господарської діяльності»
R. Srinivasan [77]	«сукупність засобів виробництва, що виступають у формі реальних активів підприємства та забезпечують ефективне виконання всіх організаційно виділених процесів»

Як видно з таблиці 1.1, прослідковується два основні напрями трактування матеріально-технічної бази підприємства. Згідно з одним з них, оцінюють засоби та предмети праці з точки зору їх залучення у виробничу діяльність: елементи

матеріально-технічної бази розглядають в контексті встановлення напрямків їх успішного застосування. На наш погляд, найбільш вдалим тут є підхід Утенкової К.О. [67]. Згідно з цим підходом, призначенням матеріально-технічної бази підприємства є виявлення можливостей існуючих у підприємства ресурсів, що підвищують його конкурентну спроможність.

Згідно з другим підходом, матеріально-технічна база суб'єкта господарювання висвітлюється через сукупність активів чи групування ресурсів. Цей підхід до дефініції матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання акцентує увагу на розумінні її сутності та визнання складу залежно від особливостей того чи іншого підприємства та технічних засобів.

Галузева структура з виділенням основних і допоміжних галузей інфраструктури формує матеріально-технічну базу економіки. Поняття матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання враховує стан його виробничої структури: наявність і пристосованість виробничих площ, оновлюваність і прогресивність обладнання, відповідність наявних матеріальних ресурсів стратегії розвитку підприємства.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що матеріально-технічна база підприємства виступає елементом продуктивних сил, комунікативним зв'язком, на основі якого між суб'єктами виробничого процесу складаються виробничі відносини. За своєю економічною сутністю матеріально-технічна база являє собою комплекс засобів виробництва, матеріальних і речових елементів, необхідних для забезпечення діяльності суб'єкта господарювання. Матеріально-технічна база підприємства може обліковуватись у натуральній і вартісній формах.

Засоби та предмети праці: інструменти, машини та обладнання, виробничі будівлі та допоміжні споруди, багаторічні насадження, сировина, будівельні матеріали тощо зазвичай обліковуються в натуральній формі. Вартісна оцінка може змінюватися з урахуванням ступеню зносу і амортизації. Елементи матеріально-технічної бази економісти, як правило, поєднують з урахуванням їх використання в тому чи іншому технологічному процесі.

З нашої точки зору, дефініція матеріально-технічної бази повинна враховувати не тільки наявність і склад компонентів, але і їх стан: технічні характеристики і пристосованість виробничих приміщень, вік машин, інструментів та обладнання, відповідність наявних матеріальних ресурсів виробничому циклу, використовуваному на підприємстві. Склад залежить від виду діяльності підприємства. Склад основних елементів матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання – автомобільних дилерів представлений в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Склад основних елементів матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання – автомобільних дилерів [41]

Назва елементу	Склад
Будівлі та споруди	наявні будівлі та споруди адміністративного, виробничого, господарського, технічного та допоміжного призначення;
Інженерно-технічні системи	каналізація, водопровід, вентиляція; ліфти і підйомники; радіо та телевізійні системи, засоби телефонного зв'язку та сигналізації, пожежогасіння тощо.
Елементи інфраструктури автомобільного господарства	тротуари, під'їзні доріжки, клумби тощо.

Галузеві особливості та величина підприємства, методи та спеціалізація організації виробництва, характер продукції також впливають на формування його матеріально-технічної бази. Стан матеріально-технічної бази підприємства характеризується за допомогою системи техніко-економічних показників, основні з яких представлено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Основні техніко-економічні показники стану матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання [57]

Мета розрахунків	Оцінка рівня техніки, організації виробництва, використання виробничих фондів і ін.
1	2
Загальні	коефіцієнт фондоозброєності; коефіцієнт енергоозброєності праці; коефіцієнт механізації виробництва; коефіцієнти змінності роботи обладнання; показники використання календарного (режимного) часу роботи обладнання

1	2
Аналізу майнового стану підприємства	коефіцієнт зносу основних засобів коефіцієнт оновлення коефіцієнт вибуття
Рентабельності	рентабельність основних засобів рентабельність продукції рентабельність основної діяльності період окупності власного капіталу, міс.
Оцінки майнового стану	загальна сума господарських засобів, що знаходяться в розпорядженні п/ва частка необоротних активів в активах частка основних засобів в активах частка основних засобів в необоротних активах коефіцієнт зносу основних засобів коефіцієнт придатності
Ділової активності	оборотність власного капіталу оборотність активів оборотність запасів (оборотів) період обертання запасів, днів коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості оборотність дебіторської заборгованості, оборотів період обертання дебіторської заборгованості, днів оборотність кредиторської заборгованості, днів тривалість операційного циклу, днів тривалість фінансового циклу, днів

При оцінці матеріально-технічної бази підприємства особливу увагу звертають на його виробничу потужність та показники її використання. Фактори, що зумовлюють особливості використання й удосконалення матеріально-технічної бази підприємства у сучасний період господарювання. Зазначимо, що важливим для більш чіткого розуміння сутності матеріально-технічної бази є визначення їх функціональної корисності. У економічній літературі визначається, що матеріально-технічна база є лише засобом праці, що бере участь у виробничому процесі, які виконують певні функції.

Так, Ф.Ф. Бутинець та ряд інших економістів до числа функцій, які здійснюють за допомогою матеріально-технічної бази, відносять:

- використання у процесі виробництва;
- використання у процесі постачання товарів і послуг;
- надання в оренду іншим особам;

– здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій [22].

Головним елементом матеріально-технічної бази є основні засоби. Основним джерелом відтворення основних засобів є їх амортизація. Тому розглянемо більш детально й сутність основних засобів.

Вчені-економісти об'єкти основних засобів, що використовуються на сучасних вітчизняних підприємствах, поділяють їх на певні групи залежно від ролі, яку вони відіграють у виробничому процесі підприємства. Один з методів групування основних засобів представлений на рис. 1.1.

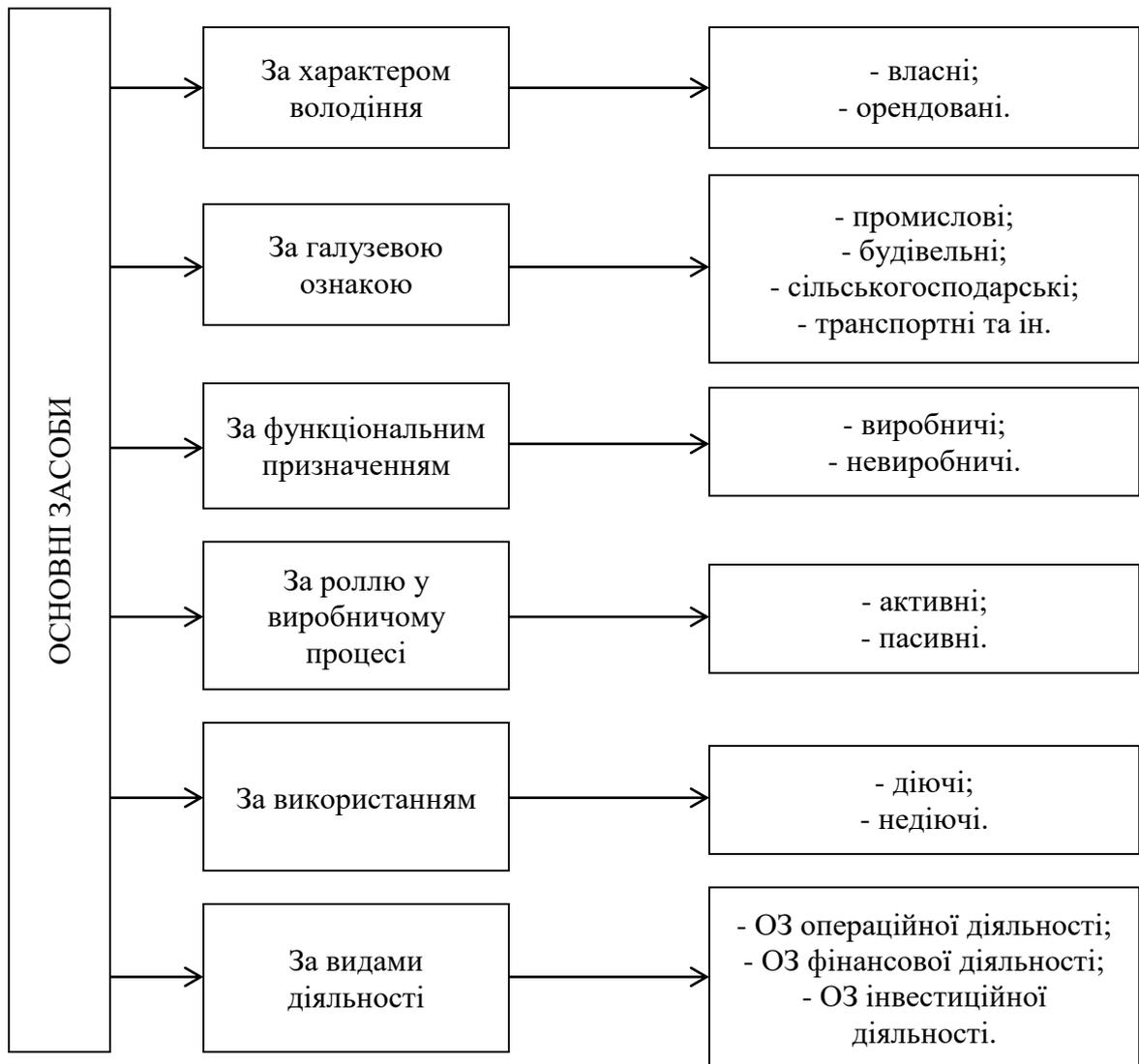

Рисунок 1.1 – Класифікація об'єктів основних засобів [52]

Частина основних фондів використовується для управління впливом людини на виробничий процес, тобто вони є засобами роботи, які впливають на обіговий капітал, перетворюючи їх на готовий продукт. Такі об'єкти є активною частиною основних засобів, які включають обладнання, машини та інші пристрої, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі.

Існують також й інші види основних засобів, які, хоч і не використовуються активно у виробництві, проте є необхідною умовою його здійснення. Вони включають у себе споруди, будівлі, транспортні засоби, обладнання, що використовується у процесі управління основною діяльністю. Тобто їх відсутність унеможлиблює здійснення виробничого процесу. Саме ці активи становлять так звану «пасивну частину» основних засобів [18].

Слід зазначити, що виробничі потужності є основними засобом, що використовується в роботі. До їх складу належать машини та обладнання, комп'ютерні технології, лабораторне обладнання, вимірювальні прилади, транспортні засоби тощо.

Основними засобами, що задіяні у фінансовій діяльності є довгострокові фінансові вкладення. До основних засобів, які задіяні у інвестиційній діяльності відносять активи, обслуговуючі інвестиційну діяльність реального сектора, зокрема, обладнання, призначене для монтажу, незавершене капітальне будівництво та інші реальні сектори інвестування [20].

Для забезпечення безперервного функціонування активних елементів основних виробничих засобів необхідні також будівлі, споруди, інвентар, тобто пасивна частина основних засобів.

Тому структура і склад основних виробничих фондів має бути збалансована і орієнтована за економічними сегментами, через які підприємство провадить свою діяльність.

Усі основні засоби підприємства мають властивість щодо втрати своєї вартості у процесі експлуатації. Для їх відновлення необхідне відшкодування їх вартості, що здійснюється шляхом амортизації. Під амортизацією необхідно розуміти джерело відтворення основних засобів шляхом поступового

перенесення їх вартості, яка втрачається у відповідності до строку їх експлуатації. У загальному амортизація дозволяє підприємствам накопичити певний грошовий запас, який необхідний для відшкодування вартості зношених основних засобів, яку вони втрачають у процесі своєї експлуатації.

Слід зазначити, що при визначенні основних фондів необхідно виходити з того, що вони є частиною активів, тобто ресурсів, що контролюються підприємством внаслідок минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання майбутніх економічних вигод [24].

Сьогодні гостро постає проблема ефективного використання наявної матеріально-технічної бази. Реконструкція і модернізація виробництва потребують розробки потужних стратегій в умовах активізації інноваційного розвитку підприємства та, зокрема, його матеріально-технічної бази. Зазначимо, що стратегія є визначенням місії, основних довготермінових цілей і завдань підприємства, програму дій, а також розподіл пріоритетів і ресурсів для досягнення поставлених цілей. В свою чергу, стратегічне планування являє собою сукупність дій і рішень, які приймає керівництво підприємства у процесі розробки функціональних стратегій, спрямованих на досягнення кращих результатів своєї роботи. Водночас підприємство розробляє функціональні стратегії: технологічну; інтеграційну; інвестиційно-фінансову; соціальну; стратегію управління [28].

На нашу думку, для ефективної організації матеріального забезпечення на підприємстві необхідно зосередити увагу на:

- активізації обліку і контролю за використанням ресурсів;
- нормуванні потреби по усіх видах ресурсів; розробці організаційно-технічних заходів щодо зниження витрачання ресурсів; пошуку нових каналів та ефективних форм матеріального забезпечення виробництва;
- плануванні матеріального забезпечення виробництва;
- проведенні маркетингових досліджень ринку постачальників окремих видів ресурсів;
- оптимізації доставки, зберігання і підготовки ресурсів до виробництва;

стимулюванні ресурсозбереження; організації забезпечення ресурсами робочих місць; організації збору і переробки відходів виробництва тощо.

Отже, матеріально-технічна база – це сукупність матеріальних, речових елементів, засобів виробництва, робочої сили, які використовуються і можуть бути використані в економічних процесах і тому організація виробництва повинна адекватно відображати вимоги, що пред’являються до неї сукупністю природних умов. У цих випадках, чим менше пристосована країна і регіон до виробництва тієї чи іншої продукції, тим більш розвиненою повинна бути матеріально-технічна база.

1.2 Фактори впливу на розвиток матеріально-технічної бази підприємства

Сучасна економічна ситуація на ринках збуту товарів і послуг характеризується залежністю фінансових результатів господарської діяльності від впливу зовнішніх факторів. Одним з наслідків збільшення впливу цих факторів на кінцевий результат бізнесу є збільшення ролі елементів, які забезпечують комбінацію і синхронізацію виробництва і споживання, створюючи можливості для ефективної роботи кожного бізнес-об’єднання і виробничого комплексу в цілому. Вагомими елементами є логістична і технічна підтримка, існування якої сьогодні є необхідною умовою організації виробничої системи, фактором, що визначає технічну та економічну життєздатність, розмір будь-якого підприємства [35].

На наш погляд, сучасний стан матеріально-технологічної інфраструктури української економіки є незадовільним за кількістю та якістю, що є цілком обґрунтованим. Оскільки обладнання фізично та морально застаріло, крім того, коли воно було створене, воно не було таким добрим, як найкращі закордонні моделі за класом, якістю та ефективністю. Більшість існуючих вітчизняних систем технічного обслуговування (крім послуг брендів) зводиться до продажу

запасних частин, а якість останніх на внутрішньому ринку стала напрямком прибуткового бізнесу. Однак головна суть проблеми полягає в тому, що сучасні компанії або не мають коштів, або взагалі не піклуються про якість зберігання обладнання.

Одним з факторів впливу на покращання стану матеріально-технічної бази підприємств є управління змінами і якісними трансформаціями. Такий розвиток повинен бути науково обґрунтованим і базуватися на теоретичних положеннях, що враховують як загальні теоретичні основи управління організаціями, так і наявні концепції менеджменту змін [44].

Важливим фактором ефективного функціонування виробництва є добре налагоджене матеріально-технічне забезпечення, що здійснюється за допомогою відповідних служб. Головним завданням служби МТЗ підприємства є своєчасне і оптимальне забезпечення необхідними ресурсами відповідної комплектності та якості, що реалізується за допомогою виконання основних функцій.

На етапі планування основою для розвитку матеріально-технологічного фундаменту підприємства повинна бути відповідна стратегія, яка являє собою перелік методів, прийнятих підприємством, і принцип перетворення матеріально-технологічного фундаменту в ідеальний стан [49].

У цьому випадку ці стратегічні рішення підпорядковуються загальній стратегії розвитку підприємства [19, с. 17].

У процесі реалізації функцій управління та контролю МТЗ підприємства повинні прийняти певну систему оцінки ефективності роботи (таблиця 1.4).

Аналіз ефективності використання матеріально-технологічної основи торгових підприємств слід починати з дослідження та оцінки складу, структури та динаміки основних фондів підприємства. Для цього використовуються горизонтальні та вертикальні методи аналізу для розрахунку динамічних показників.

Для вдосконалення управління МТБ на підприємстві важливо повною мірою застосовувати сучасні методи. Встановлено, що ці методи включають логістику, реінжиніринг та контроль.

Таблиця 1.4 – Показники, що характеризують ефективність використання матеріально-технічної бази підприємства [20; 23]

Група	Перелік розрахункових показників
Показники ефективності використання основних засобів підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - частка активної частини основних засобів (машин, обладнання, приладів) в їх загальній вартості; - коефіцієнт зносу основних засобів; - коефіцієнт оновлення основних засобів; - рівень технічної озброєності праці; - рівень технічного оснащення підприємства; - віковий склад та середній вік машин та обладнання; - фондоддача;
Показники ефективності використання площі підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - частка торговельної площі в загальній площі приміщень підприємства; - товарообіг із розрахунку на 1 м² загальної площі; - щільність роздрібною мережі; - рівень спеціалізації роздрібною торговельною мережі; - співвідношення торгової та неторгової площі магазину; - раціональність розміщення обладнання;
Показники ефективності використання складських приміщень	<ul style="list-style-type: none"> - максимальний товарний запас; - необхідна площа зберігання; - норма площі зберігання; - рівень відповідності складського приміщення; - коефіцієнт корисної площі складу; - коефіцієнт використання корисного об'єму складу; - рівень механізації складських робіт.

Вони базуються на багатьох однакових методах та принципах, таких як метод процесу, системний метод, орієнтованість на споживача, підвищення відповідальності працівників на всіх рівнях, взаємовигідні відносини з постачальниками, час інформаційної підтримки в режимі реального часу, постійне вдосконалення системи управління та організаційної структури. Їх спільною метою є підвищення гнучкості виробництва, поліпшення якості продукції, зниження собівартості продукції та дотримання міжнародного стандарту управління якістю ISO 9001: 2000 [43, с. 21].

Логістична складова відповідає потребі компанії в управлінні безперервним потоком матеріальних ресурсів всередині підприємства. Одним із зручних методів управління, що застосовується в управлінні МТВ на підприємстві, є аналіз АВС. Цей метод управління МТВ може визначити пріоритетні сфери управління запасами та дебіторською заборгованістю, зменшити виробничі витрати, збільшити обсяги продажів та покращити

ефективність управління усім підприємством. Суть даного аналізу полягає у виявленні та оцінці незначного числа кількісних величин, які є найціннішими та мають найбільшу питому вагу у загальній сукупності вартісних показників (рис. 1.2).

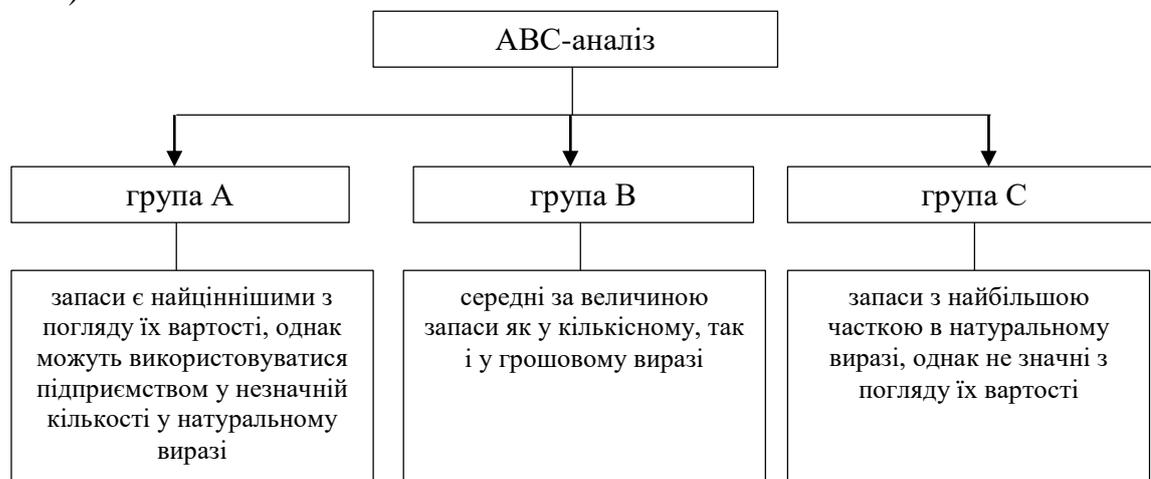

Рисунок 1.2 – ABC-аналіз матеріально-технічної бази підприємства [23]

Реінжиніринг бізнес-процесів створює організаційну основу для його руху, тоді як контроль забезпечує інформаційну та аналітичну підтримку та дозволяє відстежувати результати логістики та реінжинірингу. Їх систематичне впровадження забезпечує комплексний підхід до управління матеріальними ресурсами.

Такий метод управління МТБ дозволяє визначити пріоритетні напрями управління запасами та дебіторською заборгованістю, методи зниження собівартості продукції, шляхи збільшення обсягів реалізації та дозволяє підвищити ефективність управління діяльністю підприємства в цілому.

Практичним відбиттям пропонованого напрямку управління розвитком матеріально-технічної бази є адаптований до умов життєдіяльності конкретного підприємства механізм управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства (рис. 1.3).

В даному механізмі пропонується одночасне розкриття сутності МТБ і як сукупності інструментів й важелів управлінського впливу та необхідного для реалізації впливу забезпечення, і як певного набору складових, які в своїй

взаємодії роблять керованим процес переходу від старої системи управління до нової.

В даному механізмі пропонується одночасне розкриття сутності МТБ і як сукупності інструментів й важелів управлінського впливу та необхідного для реалізації впливу забезпечення, і як певного набору складових, які в своїй взаємодії роблять керованим процес переходу від старої системи управління до нової.

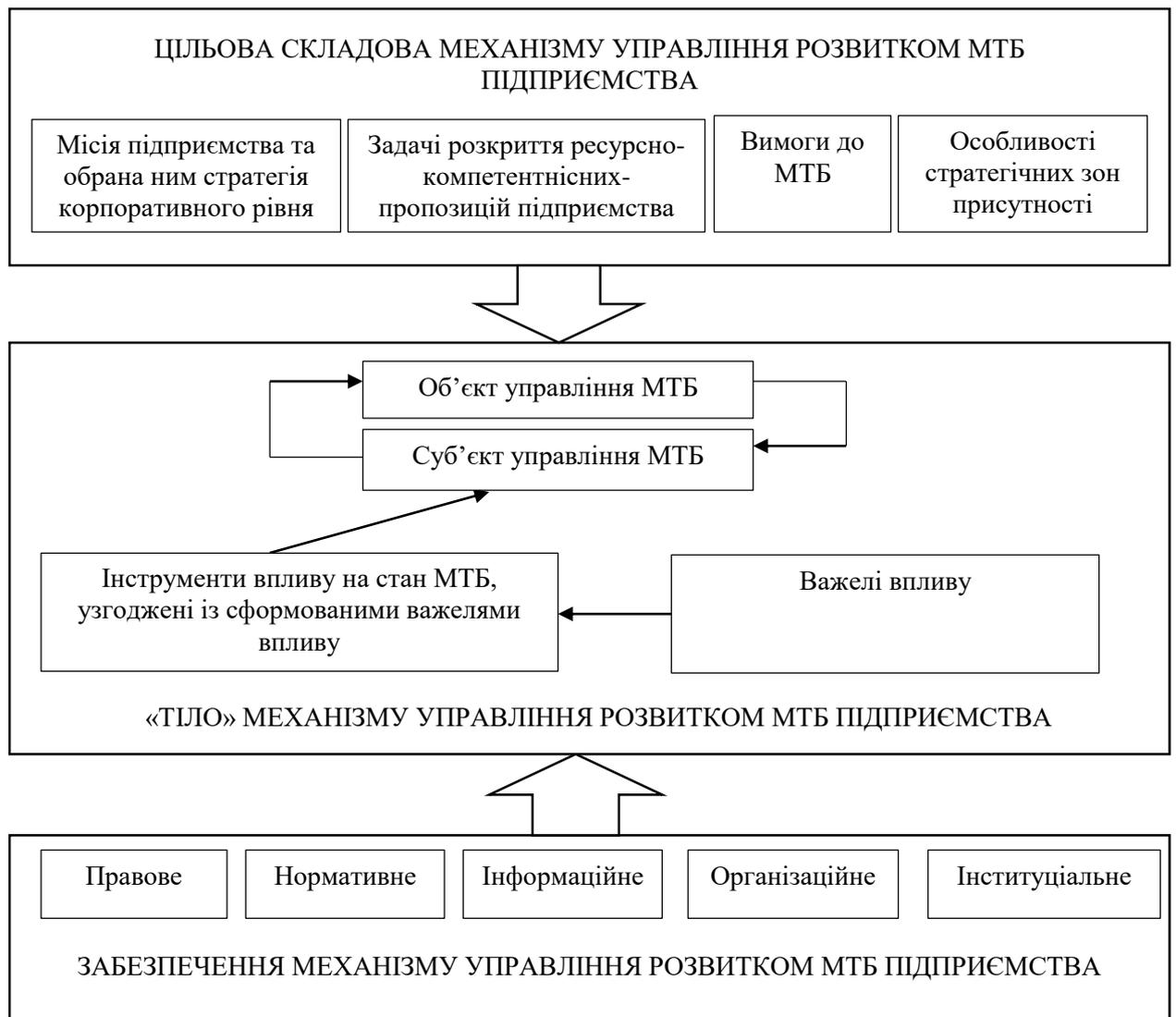

Рисунок 1.3 – Структуризація механізму управління розвитком МТБ підприємства [41]

Схема відображає комбінацію сучасних підходів до управління МТБ. Показує необхідність різних факторів для визначення «тіла» механізму управління МТБ підприємства.

Раціональна організація матеріально-технічного забезпечення підприємства та ефективність його управління в цілому дозволяють підприємству ефективно здійснювати виробничу діяльність в умовах трансформаційної економіки. Управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства передбачає не тільки управління постачанням, а й виконання всіх функцій притаманних управлінню як виду діяльності [49]:

1) накопичення інформації про стан матеріальних ресурсів підприємства, оцінку матеріаломісткості виробництва;

2) реалізація поставленого завдання, формування остаточного рішення про розвиток сировинної бази підприємства;

3) контроль за ефективністю формування та використання матеріально-технічних ресурсів

Однією із значущих умов збільшення продуктивності підприємницької діяльності вважається результативно створена система управління матеріально-технічною базою організації на основі логістичного підходу. Подібним способом, логістику можливо розглядати результативною концепцією управління підприємством і дати оцінку її практичної придатності.

Забезпечення продуктивності процесу виробництва зажадає своєчасного управління резервами, контроль за використання ресурсів. Підготовку проектів управлінських рішень, націлених на скорочення матеріаломісткості продукції, зобов'язаний реалізувати відділ матеріально-технічного забезпечення, застосовуючи інформаційну базу бухгалтерської служби сільськогосподарського підприємства. Систему управління розвитком матеріально-технічної бази будемо розглядати через систему матеріально-технічного забезпечення [56].

Система матеріально-технічного забезпечення вважається сукупністю підприємств-виробників матеріально-технічних ресурсів, сервісних підрозділів, виробничих формувань з використання технічних засобів та державних органів, що регулюють відносини у сфері техніко-технологічного забезпечення.

В такому випадку, даний комплекс форм і способів встановлення необхідності бізнес-одиниць і аграрного виробництва в повному в необхідних

ресурсах, виявлення джерел формування пропозиції з урахуванням маркетингової стратегії, поточних цілей і фінансових можливостей.

З продуктивності функціонування системи управління матеріально-технічною базою залежить розвиток не лише сільського господарства як галузі, а й стан агропромислового комплексу країни. Система управління матеріально-технічною базою, а безпосередньо матеріально-технічним забезпеченням час представляє собою своєрідний ринок, механізми функціонування і зв'язок компонентів, якого представлені на рисунку 1.4.

Рисунок 1.4 – Функціонування та взаємозв'язок елементів системи управління матеріально-технічного забезпечення [54]

Це дає можливість територіально відокремленим структурам ефективніше здійснювати забезпечення власного виробництва.

Апарат управління суб'єктом господарювання у більшості випадків має у своєму складі службу (відділ) матеріально-технічного забезпечення. Вона включає управлінські та виробничі підрозділи, які здійснюють задоволення потреб підприємства у матеріально-технічних ресурсах.

Управлінська частина служби має у своєму складі відділи матеріально-технічного забезпечення та зовнішньої кооперації, групу матеріально-технічного планування та виробничо-диспетчерський відділ. Виробнича частина служби охоплює матеріальні склади, заготівельні ділянки, цехові комори, склади напівфабрикатів, розподільчі ділянки [59].

Діяльність служби матеріально-технічного забезпечення по розбудові потужної матеріальної бази суб'єкта господарювання, дозволяє ефективно виконувати план виробництва та програму соціального розвитку.

Пріоритетними напрямками роботи служби матеріально-технічного забезпечення є [62]:

- визначення потреби господарюючого суб'єкта у матеріальних ресурсах;
- подача заявок на матеріали;
- складання річних і квартальних балансів матеріально-технічного забезпечення суб'єкта господарювання;
- формування специфікацій;
- укладання договорів з постачальниками;
- контроль виконання угод;
- ведення оперативного обліку руху ресурсів;
- оперативне управління транспортними потоками;
- визначення рівнів витрат і нормування використання матеріальних ресурсів;
- тощо.

Однією з найбільш важливих функцій служби матеріально-технічного забезпечення є організація використання вторинної сировини та матеріалів. Промислово розвинені країни мають значний практичний досвід такого

використання. Виходячи з цього, управління матеріально-технічним забезпеченням сприяє підвищенню рівня економії сировинних ресурсів і екологічної безпеки навколишнього середовища.

Планування матеріально-технічного забезпечення має своєю головною метою визначення оптимальної потреби підприємства у матеріальних ресурсах для забезпечення виробничо-господарської та комерційної діяльності, створення оптимальних запасів товарно-матеріальних цінностей.

В основі планування матеріально-технічного забезпечення підприємства лежить план матеріально-технічного постачання, який формується у чотири етапи.

– На першому етапі формування матеріально-технічного забезпечення, який називається підготовчим етапом, визначаються такі дані:

– виробнича програма та обсяг продажів у плановому періоді;
– норми витрати матеріалів, строки зносу інструменту, запасних частин тощо;

– заявки на розрахунки потреб внутрішніх агрегатів у допоміжних матеріалах (реагентах, приладах);

– інформація про залишки матеріалів у магазинах, незавершеного виробництва на початок та кінець планового періоду;

– стандарти, прейскуранти оптових цін, тарифи на перевезення, особливі умови постачання певних видів продукції та інші нормативні документи;

– інформація про фактичні залишки матеріалів на складах, їх витрати за минулий період тощо [64].

На другому етапі проводиться розрахунок потреби в матеріально-технічних ресурсах. На цьому етапі визначається кількість матеріалів, необхідних підприємству для реалізації плану виробництва та реалізації продукції та інших робіт відповідно до виробничої програми, для потреб ремонту та обслуговування, здійснення заходів щодо підвищення ефективності виробництва, капітального будівництва тощо.

Третій етап – це розробка очікуваних залишків на кінець поточного року та перехідних запасів на початку наступного року.

На четвертому етапі потреби в імпорті матеріалів визначаються на основі балансу матеріально-технічного постачання.

Загалом баланс матеріально-технічного забезпечення складається з двох частин. Ліва частина балансу відображає потреби в ресурсах, а права – джерела цих потреб. Ліва і права частини ваг повинні бути рівні між собою [24].

Баланс матеріально-технічного забезпечення представлений наступною формулою [63]:

$$P_{вн} + P_{нв} + P_{тр} + P_{ре} + P_{кб} + P_з + P_{ін} = \Delta Q_{оч} + \Delta Q_{нв} + Q_{вр} + Q_{ст} + Q_{ін}, \quad (1.1)$$

де $P_{вн}$ – потреба у матеріалах на виконання виробничої програми;

$P_{нв}$ – потреба у матеріалах на поповнення незавершеного виробництва;

$P_{тр}$ – потреба у матеріалах для забезпечення впровадження заходів по вдосконаленню технічного розвитку;

$P_{ре}$ – потреба у матеріалах для виконання ремонтно-експлуатаційних робіт;

$P_{кб}$ – потреба у матеріалах для капітального будівництва;

$P_з$ – потреба у матеріалах на утворення виробничих запасів;

$P_{ін}$ – потреба у матеріалах для забезпечення інших потреб;

$\Delta Q_{оч}$ – очікуваний залишок матеріалів на початок планового періоду;
 $\Delta Q_{нв}$ – залишок матеріалу у незавершеному виробництві на початок планового періоду;

$Q_{вр}$ – кількість матеріалів утворених у результаті мобілізації внутрішніх ресурсів;

$Q_{ст}$ – кількість матеріалів, що постачається за контрактами зі сторони;

$Q_{ін}$ – кількість матеріалів інших джерел постачання.

Баланс матеріально-технічного забезпечення виробництва розробляють у натуральних одиницях виміру і оформляють у вигляді таблиці (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Баланс матеріально-технічного забезпечення виробництва підприємства [36]

		Одиниці виміру		Поточний рік				Залишки на кінець поточного року, звіт		
				План		Факт				
1		2		3		4		5		
Потреба у матеріалах										
Основне виробництво	Незавершене виробництво	Заходи по вдосконаленню технічного розвитку		Ремонтно-експлуатаційні потреби	Капітальне будівництво -	Утворення виробничих запасів -		Інші потреби	Потреба в ресурсах, усього	
6	7	8		9	10	11		12	13	
Перехідний запас	Загальна потреба з врахуванням перехідного запасу				Джерела надходжень матеріалів					
	Усього	в т.ч. по кварталах				Залишок на складах	Залишок у незавершеному виробництві	Мобілізація внутрішніх ресурсів	Постачання за контрактами	Інші джерела постачання
		I	II	III	IV					
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24

Для побудови балансу матеріально-технічного забезпечення використовують такі вихідні дані [68]:

- інформація про ситуацію на ринку товарів;
- плановий обсяг виробництва, визначений в асортименті та номенклатурі;
- плани технічного, організаційного розвитку та реконструкції підприємства;
- аналіз витрат матеріальних ресурсів у звітному періоді;
- інформація про обсяг наявних запасів матеріальних ресурсів на складах підприємства;
- інформація про постійних та тимчасових постачальників із визначенням транспортної системи, цін та тарифів;
- прогресивні норми витрат матеріальних ресурсів;
- прогнозні дані про можливі ризики в логістичній системі, матеріальні та фінансові втрати.

Визначення потреби в матеріальних ресурсах здійснюється в основних сферах господарської діяльності з використанням прогресивних норм споживання матеріалу. Враховувати можливості використання економних видів матеріалів, відходів виробництва, вторинної сировини та паливно-мастильних матеріалів.

На основі балансів розробляються логістичні плани у вартісному вираженні (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – План матеріально-технічного забезпечення виробництва [47]

Потреба	Сума, грн.	Джерела покриття потреби	Сума, грн.
1. Основне виробництво		1. Залишок на складах	
2. Незавершене виробництво		2. Залишок у незавершеному виробництві	
3. Заходи по вдосконаленню технічного розвитку		3. Мобілізація внутрішніх ресурсів	
4. Ремонтно-експлуатаційні потреби		4. Постачання за контрактами	
5. Капітальне будівництво		5. Інші джерела	
6. Утворення виробничих запасів			
7. Інші потреби			
Усього		Усього	

Плани матеріально-технічного забезпечення складається на майбутнє, а також на поточний рік, квартал, місяць. Ці плани є основою для укладання угод з постачальниками відповідних матеріальних ресурсів.

Стандартизація сировини та матеріалів – одне з найважливіших завдань матеріально-технічного забезпечення підприємства, завдяки якому підприємство має можливість економити наявні ресурси та запобігати необґрунтованому зростанню виробничих витрат [75].

Класифікація норм споживання сировини та паливно-енергетичних ресурсів, що використовуються на промислових підприємствах, наведена на рис. 1.7.

Норми витрат на плановий рік формуються відповідними службами підприємства для всіх видів продукції, передбачених планом.

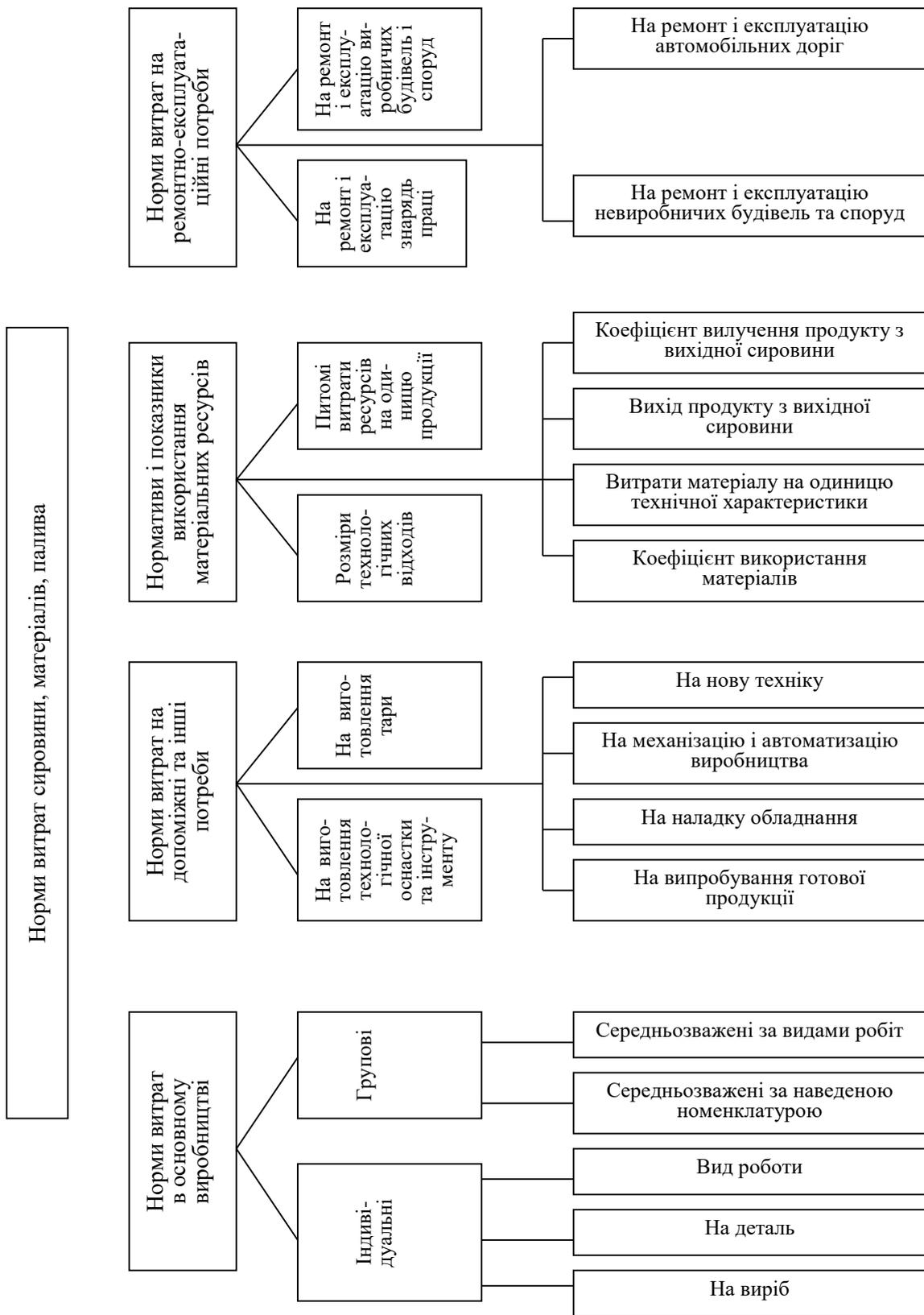

Рисунок 1.7 – Класифікація норм витрат сировини, матеріалів, палива на промислового підприємстві [54]

1.3. Методичні підходи до оцінки стану матеріально-технічної бази підприємства

Об'єктивність оцінки вартості матеріально-технічної бази залежить від способу. Неправильна оцінка вартості МТБ вводить в оману акціонерів підприємства щодо об'єктивної вартості основного капіталу, викликає хибні нарахування сум амортизації, вносить суттєві похибки при використанні системи показників, що, зрештою, приводить до недостовірної оцінки ефективності використання основних засобів підприємства. Головними негативними результатами такої оцінки можуть стати помилкові рішення щодо стратегічного розвитку бізнесу і падіння його інвестиційної привабливості [60].

У балансі підприємства засоби матеріально-технічної бази відображаються за первісною і залишковими вартостями. Якщо виникає потреба у здійсненні переоцінки засобів матеріально-технічної бази, то вони можуть обліковуватися за відновною вартістю.

З метою визначення загальної суми необоротних активів підприємства, аналізу структури та ефективності використання засобів матеріально-технічної бази, формування поточних витрат і розрахунків фінансових результатів діяльності здійснюють оцінку засобів матеріально-технічної бази, використовуючи такі види вартості (таблиця 1.7):

Таблиця 1.7 – Формування вартості засобів матеріально-технічної бази [55]

Від стану засобів матеріально-технічної бази	Від часу оцінки	
	Первісна	Відновна
Повна	Первісна (ПВ)	Відновна (ПВ·К), де К-коефіцієнт переоцінки
Залишкова	Залишкова (ПВА), де А-сума амортизаційних відрахувань за фактичний строк експлуатації засобів матеріально-технічної бази	Залишкова відновна (ПВА)·К

Перед створенням підприємства проводиться оцінка його об'єктів матеріально-технічної бази за первісною вартістю.

Первісна вартість – це вартість, за якою предмети матеріально-технічної бази зараховуються на баланс підприємства на момент придбання. Величина первісної вартості характеризує сукупні витрати підприємства на придбання матеріально-технічної бази. Ця вартість вважається поточною ринковою вартістю активу на момент його придбання. Вона не змінюється внаслідок деяких ринкових обставин, а залишається незмінною у фінансовій звітності протягом усього строку корисного використання активу до переоцінки. На основі величини первісної вартості визначається вартість об'єктів матеріально-технічної бази, яка підлягає амортизації [14].

Для матеріально-технічних засобів, придбаних за гроші, повна початкова вартість складається з таких елементів [51]:

- суми, виплачені постачальникам активів;
- витрати на доставку об'єктів засобів матеріально-технічної бази;
- вартість будівельно-монтажних робіт;
- витрати на встановлення об'єктів матеріально-технічної бази;
- імпорфтне мито;
- витрати на страхування ризиків доставки об'єктів матеріально-технічної бази;
- інші витрати, пов'язані з приведенням об'єктів матеріально-технічної бази у стан, придатний для використання.

Після певного періоду експлуатації об'єкти матеріально-технічної бази спрацьовуються. Їх оцінка за собівартістю в певний момент не відображає реальної вартості об'єктів. По-перше, у якийсь момент величина початкових витрат не враховує ступінь їх експлуатації, а по-друге, можливо, цінова ситуація на ринку змінилася. Рішенням є оцінка об'єктів матеріально-технічної бази за залишковою вартістю (проста або відновна) [20].

Залишкова вартість – вартість матеріально-технічної бази з урахуванням ступеня їх експлуатації в певний момент часу. Визначається як різниця між повною початковою вартістю та амортизацією, нарахованою за фактичний період експлуатації об'єктів (сума амортизації). В економічному відношенні

залишкова вартість характеризує вартість невідшкодованої амортизації в певний момент часу вартості матеріально-технічної бази і використовується для оцінки (за відсутності інфляції в економічному середовищі) суми реальних необоротних активи та їх поточна вартість [29].

При продажі або повному списанні предметів матеріально-технічної бази з балансу підприємства різниця між загальною сумою компенсації, отриманої за актив, і поточною (залишковою) вартістю цього активу на дату списання поза балансом може мати податкові наслідки. Прибуток або збиток від операції може виникнути в цьому випадку з двох причин:

- сума нарахованої амортизації не відповідає фактичній амортизації активу;
- сума амортизації нараховується на первісну вартість об'єкту, яка може суттєво відрізнятись від його ринкової вартості.

Відновна (переоцінена) вартість – це вартість відтворення об'єкта матеріально-технічної бази в сучасних умовах. Виникає після переоцінки первісної вартості і вказує обсяг коштів, необхідних для повної заміни матеріально-технічної бази. Після переоцінки активів та матеріалів відновна вартість є основою для нарахування амортизації [37].

Залишкова вартість відновна (залишкова переоцінка) – це вартість, визначена шляхом переоцінки початкової залишкової вартості. Наближається до реальної вартості об'єктів у певний момент часу. Враховуючи наявність інфляції в економічному середовищі використовується для об'єктивної оцінки вартості необоротних активів підприємства. У разі примусового продажу об'єкта матеріально-технічної бази в інтересах підприємства продати його за ціною не менше відновної залишкової вартості [41].

Правила переоцінки регулюються державою. Згідно з бухгалтерським обліком, підприємство може здійснити переоцінку об'єкта основних засобів, якщо існують суттєві відмінності між його справедливою вартістю та залишковою вартістю.

У разі переоцінки одного об'єкта матеріально-технічної бази на ту саму дату проводиться переоцінка всіх інших об'єктів тієї частини матеріально-технічної бази, до якої належить переоцінений об'єкт. Індекс переоцінки визначається як відношення справедливої вартості товару до його залишкової вартості.

Сума для оцінки залишкової вартості об'єктів матеріально-технічної бази включається до додаткового капіталу підприємства, а сума націнки – до поточних витрат.

Згідно з податковим обліком, переоцінка (індексація) балансової вартості групи об'єктів матеріально-технічної бази може проводитись щороку відповідно до рівня інфляції з відставанням у 10%. Коефіцієнт переоцінки (індексації) в цьому випадку визначається за формулою [57]:

$$K = (I - 10) : 100, \quad (1.2)$$

де I – індекс (у %) інфляції року, за результатами якого проводиться переоцінка. Якщо

$K < 1$ або $K = 1$, індексація не проводиться.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) є показником зміни в часі цін і тарифів на товари та послуги, придбані населенням для невиробничого споживання. ІСЦ розраховується на основі даних про зміну цін, отриманих шляхом щомісячної реєстрації цін і тарифів на споживчому ринку та даних про структуру фактичних споживчих грошових витрат міського населення, отриманих на основі вибіркового обстеження умов життя домогосподарств. Значення ІСЦ може відрізнятися від індексів цін виробника в промисловій продукції, цін на будівельно-монтажні роботи тощо [40].

Зросло практичне значення застосування категорії залишкової вартості у зв'язку з введенням у дію нового Цивільного кодексу України, згідно з яким, якщо після другого та кожного наступного фінансового року вартість чистих активів акціонерного товариства менше статутного капіталу, то підприємство

зобов'язане оголосити про зменшення статутного капіталу та зареєструвати відповідні зміни у встановленому порядку. Якщо вартість чистих активів акціонерного товариства стає менше встановленого законодавством мінімального розміру статутного капіталу, товариство підлягає ліквідації [1].

Якщо підприємство планує використовувати активи протягом меншого, ніж можливий економічний термін експлуатації їх активів, тобто доти, доки вони не будуть повністю функціонувати, і не зможе передбачити їх вартість після закінчення строку їх корисного використання, категорія ліквідаційної вартості використовується для визначення суми, що підлягає знеціненню.

Ліквідаційна вартість – це сума коштів, яку підприємство очікує отримати від продажу (ліквідації) об'єкта матеріально-технічної бази після закінчення терміну його корисного використання, за вирахуванням очікуваних витрат, пов'язаних з ліквідацією (витрати на демонтаж, передачу або продаж) [18].

Категорія ліквідаційної вартості використовується при обчисленні суми амортизації для деяких систем амортизації, що використовуються в бухгалтерському обліку. Якщо величину ліквідаційної вартості можна передбачити, тоді різниця між первісною та ліквідаційною вартостями повинна бути амортизована. Іноді вартість ліквідації об'єкта основних засобів може дорівнювати очікуваній ліквідаційній вартості активу. Тому для багатьох довгострокових активів ліквідаційна вартість взагалі не визначається [27].

В економічному плані ліквідаційна вартість характеризує частину початкової вартості матеріально-технічної бази, яку планується відшкодувати не амортизацією, а шляхом отримання реальних грошей від продажу матеріально-технічної бази (або продажу як брухт) після закінчення терміну його експлуатації. Різниця між повною початковою та ліквідаційною вартістю вказує на вартість матеріально-технічної бази, яка підлягає амортизації (в бухгалтерському обліку).

Справедлива вартість – це сума, на яку об'єкт основних засобів може бути обмінений в результаті операції між зацікавленими сторонами (рис. 1.8).

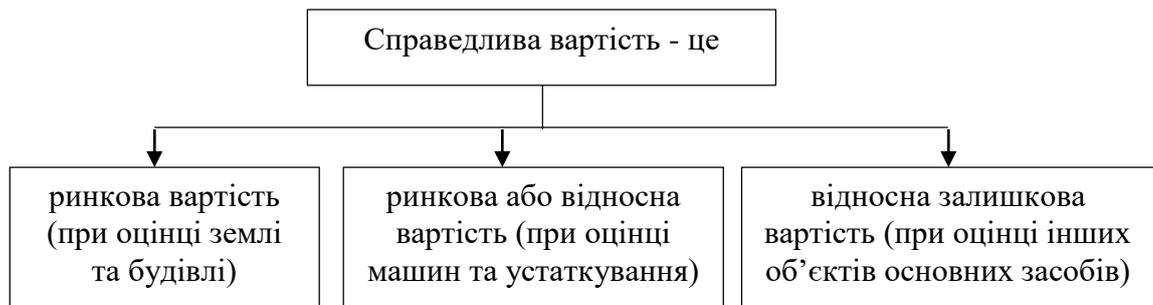

Рисунок 1.8 – Формування справедливої вартості об'єктів матеріально-технічної бази [60]

У податковому обліку використовується поняття балансової вартості – величини залишкової (первісної або відновної) вартості матеріально-технічної бази, визначеної правилами податкового обліку амортизації [8].

Для визначення рівня прогресивності норм витрат та ефективності використання матеріально-технічних ресурсів використовують систему техніко-економічних показників. У промисловому виробництві для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів за системою норм і стандартів встановлюють такі основні показники: коефіцієнт використання матеріалів у виробництві; матеріальні витрати на одиницю технічних характеристик товару; вихід продукції (напівфабрикатів); коефіцієнт вилучення продукту із вихідної сировини; коефіцієнт розкрою тощо

Коефіцієнт використання матеріалів у виробництві визначається відношенням корисних витрат (маси, теоретичних витрат) до норми матеріалів і розраховується за формулою [63]:

$$K_{в.м.} = B : H_v, \quad (1.3)$$

де B – корисні витрати;

H_v – норма витрат.

Коефіцієнт використання матеріалу застосовується для визначення рівня використання матеріалів, що пройшли первинну обробку (металопрокату, труб, пиломатеріалів тощо), і залежить від багатьох факторів, і у першу чергу від

способів обробки і технологічності конструкцій деталей.

Витрати матеріалів на одиницю технічної характеристики виробу визначається шляхом відношення відповідної норми витрат на одиницю виробу до обраного параметру технічної характеристики (наприклад потужності) і розраховується за формулою [62]:

$$K_{в.м.} = H_g : П, \quad (1.4)$$

де $П$ – обраний параметр технічної характеристики.

Показник виходу продукту (напівфабрикату) визначає відношення кількості виробленого продукту (напівфабрикату) до кількості фактично витраченої початкової сировини, матеріалів і розраховується за формулою [62]:

$$K_g = \frac{П_p}{B_\phi} \times 100, \quad (1.5)$$

де $П_p$ – кількість придатного продукту (напівфабрикату) у натуральному виразі;

B_ϕ – кількість фактично витраченої початкової сировини, матеріалів у натуральному виразі [30].

Суть управління запасами матеріально-технічних ресурсів промислового підприємства полягає в постійному моніторингу стану запасів і прийнятті рішень, спрямованих на економію часу та грошей шляхом мінімізації витрат на утримання запасів, необхідних для своєчасного виконання виробничої програми.

Інтервали поставок матеріалів на підприємства та інтервали їх використання, за деякими винятками, не збігаються: багато з них надходять на виробництво безперервно, тобто щодня. Через це підприємства повинні створювати певні запаси матеріально-технічних ресурсів. За своїм призначенням запаси поділяються на поточні, підготовчі та страхові. Вони зберігаються на складах разом, але нормативні значення обчислюються окремо.

Поточний запас є основною частиною виробничого запасу, який систематично витрачається на виробництво між двома наступними поставками матеріалів. Його величина залежить від трьох факторів: кількості щоденного споживання, характеру витрат (тобто ступеня однорідності споживання), часу між двома послідовними поставками. Поточний запас визначається за формулою [62]:

$$Z_{\text{пот}} = D \cdot T_{\text{пост}} , \quad (1.6)$$

де $T_{\text{пост}}$ – період між двома черговими поставками;

D – середньодобова потреба у певних матеріальних ресурсах.

$$D = \frac{M_{\text{заг}}}{360} , \quad (1.7)$$

$M_{\text{заг}}$ - загальна річна потреба у матеріальних ресурсах.

Підготовчий запас матеріалів визначається часом проведення підготовчих операцій (вивантаження, приймання, сортування, очищення, корекція, випрямлення, сушіння, бродіння тощо) для підготовки матеріалів, що надходять від постачальників, та їх передачі на виробництво. Кількість підготовчого запасу можна визначити за формулою [62]:

$$Z_{\text{nidg}} = D \cdot \sum t_{\text{опер}} \quad (1.8)$$

де $\sum t_{\text{опер}}$ – сума часу на всі підготовчі операції, що передбачаються технологічним процесом.

Страховий запас забезпечує безперебійне виробництво у разі затримки надходження наступної партії матеріалів. Зазвичай він надається лише для транзитних поставок. Розмір страхового резерву визначається за формулою:

$$Z_{cnp} = D \cdot T_{тер}, \quad (1.9)$$

де $T_{тер}$ – час термінового відновлення запасу у днях, враховуючи час на оформлення документів, завантаження, транспортування, розвантаження і складські операції [62].

Таким чином, загальний запас матеріалів становить:

Мінімальний запас матеріально-технічних ресурсів дорівнює страховому запасу [62]:

$$Z_{min} = Z_{cnp} \quad (1.10)$$

Максимальний запас матеріально-технічних ресурсів дорівнює сумі поточного та страхового запасів:

$$Z_{max} = Z_{ном} + Z_{cnp} \quad (1.11)$$

Середній запас матеріально-технічних ресурсів визначається наступним чином [63]:

$$Z_{сер} = Z_{cnp} + 0,5 Z_{ном} \quad (1.12)$$

Зміна виробничого запасу від максимального до мінімального значення відображена на рис.1.9.

На додаток до вищезазначених видів запасів, в деяких випадках використовують транспортні та сезонні запаси. У разі перевищення строків вантажообігу порівняно зі швидкістю обороту документів, включаючи їх приймання, підприємства створюють транспортний запас.

Сезонні запаси – визначаються переважно у галузях, пов'язаних з переробкою сільськогосподарської сировини (виробництво цукру, олії тощо) і призначені для рівномірного розподілу запасів сировини протягом року [15].

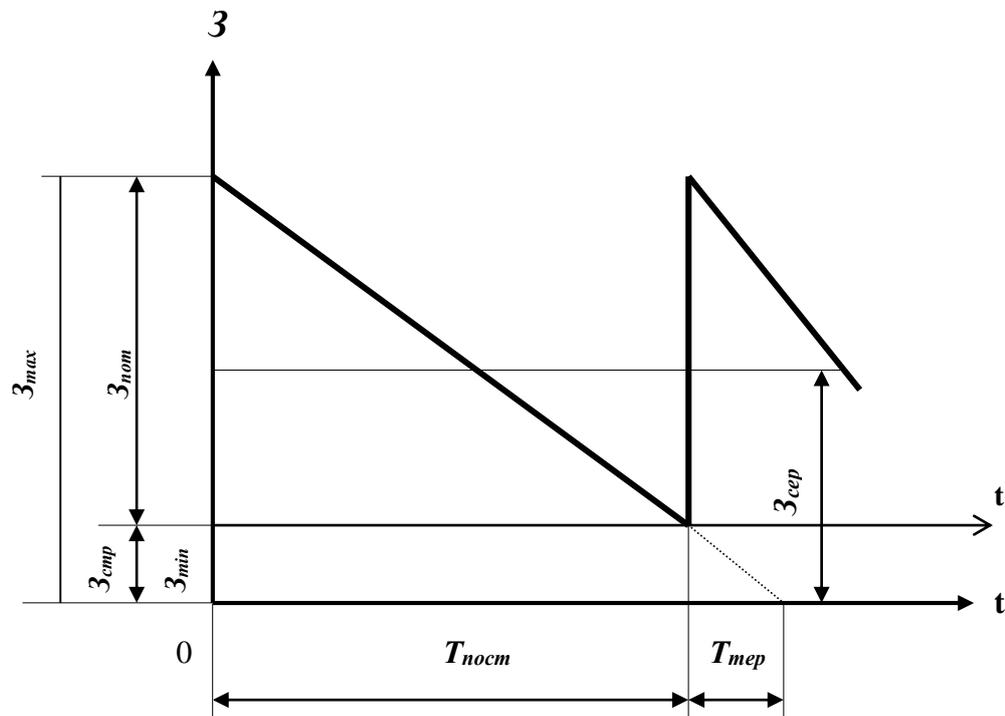

Рисунок 1.9 – Графік зміни виробничих запасів від Z_{max} до Z_{min} протягом періоду постачання [64]

Система управління запасами є важливою для підтримання поточних запасів на належному рівні. На вибір системи управління впливає безліч факторів, і перш за все величина потреби в матеріалах, регулярність введення в експлуатацію, форма постачання тощо. Регулювання запасів може здійснюватися за системами «максимум-мінімум», «стандартні партії», «стандартні інтервали» тощо.

У практичній діяльності вітчизняних підприємств найчастіше використовують систему «максимум-мінімум», згідно з якою запаси поповнюються до рівня, не нижчого від їх мінімального значення, а після отримання наступної партії не перевищують встановленого максимального обсягу. Щоб забезпечити ці умови, замовлення на наступну доставку матеріалів видається у розмірі поточного запасу, якого буде достатньо для роботи до прибуття замовленого матеріалу. Ця вартість запасу називається «точкою замовлення» (T_3) і обчислюється за формулою:

$$T_3 = Z_{nidz} + Z_{cmp} + D \times t_3, \quad (1.13)$$

де t_3 – час у днях від моменту оформлення замовлення до надходження чергової партії матеріалів.

Існує певна залежність між розміром партії сировини (матеріалів, напівфабрикатів), що закуповується, та розміром виробничого запасу. Можна придбати велику партію сировини, якої вистачить на цілий рік для безперервного виробничого процесу, а можна зробити, наприклад, лише дві покупки на рік і тоді запасів матеріально-технічних ресурсів вистачить лише на шість місяців.

Виходячи з умов поставки, можна зробити висновок, що для того, щоб знайти оптимальну величину поставки, необхідно визначити розмір закупівельної партії, і, таким чином, визначити кількість закупівель у цей період часу, при яких сума витрат на складування та обслуговування буде мінімальною. Розрахунок оптимального розміру партії закупівель можна провести аналітично, використовуючи так звану формулу Вільсона [66]:

$$Q = \sqrt{\frac{2mo}{kr}}, \quad (1.14)$$

де Q – оптимальна величина закупівельної партії сировини (матеріалів);

m - річний обсяг закупівельних товарів в натуральних показниках;

o - витрати по обслуговуванню закупок в розрахунку на одну партію;

k – ціна франко-склад покупця за одиницю товару;

r – витрати на складування у відсотках від вартості середньорічного виробничого запасу. Визначається у вигляді десятинного дробу ($10\%=0,10$).

Окрім того, проведений аналіз економічної літератури дозволив виділити цілий комплекс показників, які характеризують стан розвитку матеріально-технічної бази підприємства. У табл. 1.8 наведемо ці показники та коротке їх пояснення.

Таблиця 1.8 – Основні показники стану розвитку матеріально-технічної бази підприємства [45; 51]

Показники	Формула	Призначення
1. Фондомісткість	$K_{\text{фм}} = \frac{\text{ОФсер}}{\text{ЧД}}$	Вартість основних фондів, що припадає на одиницю продукції, випущеної підприємством
2. Фондоозброєність	$K_{\text{оз}} = \frac{\text{ОФсер}}{\text{Чп}}$	Вартість основних фондів, що припадає на одного працівника
3. Коефіцієнт вартості основних фондів	$K_{\text{оф}} = \frac{\text{ОФкп}}{\text{Акп}}$	Показує яку частину займають основні фонди в загальній сумі активів підприємства
4. Коефіцієнт зносу	$K_{\text{зоз}} = \frac{\text{Зкр}}{\text{ПВкр}}$	Характеризує ступінь зносу та частку відшкодування витрат на формування основних фондів
5. Коефіцієнт придатності	$K_{\text{поз}} = 1 - K_{\text{зоз}}$	Показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності
6. Коефіцієнт оновлення	$K_{\text{ооз}} = \frac{\text{ВВВ}}{\text{ПВкр}}$	Характеризує частку нових, введених в експлуатацію у звітному періоді основних фондів
7. Коефіцієнт вибуття	$K_{\text{воз}} = \frac{\text{ВВВ}}{\text{ПВПР}}$	Показує, яка частка основних фондів, наявних на початок звітного періоду, вибула за цей період за рахунок зносу чи інших факторів
8. Фондовіддача	$K_{\text{фв}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ОФсер}}$	Відображає випуск продукції на 1 грн. Основних фондів підприємства
9. Коефіцієнт рентабельності	$K_{\text{роз}} = \frac{\text{Пдоп}}{\text{ОФсер}}$	Показує частку прибутку підприємства, отриманого за рік, від вартості основних засобів
10. Інтегральний показник економічної ефективності використання основних засобів	$I_i = \sqrt{\frac{K_{\text{фв}} \cdot K_{\text{роз}}}{100}}$	Вказує на скільки ефективно використовуються основні засоби підприємства

Інформаційною базою для проведення розрахунків стану матеріально-технічної бази підприємства служить фінансова та статистична звітність, зокрема: форма 1 «Баланс», форма 2 «Звіт про фінансові результати», форма 5 «Примітки до фінансової звітності», форма 11 «Основні засоби» та інші. Головне при цьому проводити оцінку стану матеріально-технічної бази у динаміці, тобто розрахунки проводити за період у 3-5 років. Такий підхід дозволяє переглянути як стан матеріально-технічної бази підприємства змінювався у часі та виявити головні проблеми. Також використовують для аналізу та оцінки матеріально-технічної бази факторний аналіз, який дозволяє оцінити вплив основних засобів на окремі фінансово-господарські показники підприємства.

Таким чином, сьогодні існують різні підходи щодо оцінки стану матеріально-технічної бази підприємства. Більшість з них базується на фінансовому та бухгалтерському підході. Для оцінки матеріально-технічної бази слід розраховувати такі показники: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт вартості основних фондів, коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, фондівдача, коефіцієнт рентабельності, а також інтегральний показник економічної ефективності використання основних засобів. При цьому їх розрахунок та оцінку слід проводити у динаміці за 3-5 років, такий аналіз дозволить виявити як змінювалися ключові показники матеріально-технічного стану підприємства. Інформаційною базою дослідження є фінансова та статистична звітність підприємства.

На основі розглянутих теоретичних положень далі у кваліфікаційній роботі дослідимо дане питання на прикладі конкретного функціонуючого підприємства.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ДК «ПОЛТАВА-АВТОСВІТ»

2.1. Проблеми та перспективи розвитку автомобільного ринку

В сучасних умовах розвитку глобальної економіки однією з провідних галузей виступає машинобудування. Автомобілебудівні компанії протягом останнього десятиліття поставили на ринок майже 82000000 легкових автомобілів на суму близько 2 трлн дол США, що з суміжними галузями складає до 5 % світового ВВП. Циклічний характер розвитку економіки в цілому, та автомобільного ринку зокрема зумовлює часті кризи продажів протягом останніх 15 років. Швидка зміна кон'юнктури ринку та розвиток новітніх технологій викликають зміни споживчих уподобань і змушують автовиробників вчасно реагувати на запити покупців. Тому актуальною є необхідність проведення моніторингу ринку з метою адаптації маркетингової стратегії автомобільних корпорацій в умовах змінного середовища діяльності та прогнозування його розвитку. Державна підтримка розвитку автомобільної галузі є необхідною умовою підвищення ефективності економіки будь-якої країни.

Для прогнозування ситуації на глобальному ринку легкових автомобілів аналізують статистичні дані минулих років та визначають основні фактори, що впливають на розмір ринку, а також вагомість їх впливу. На нашу думку, їх можна умовно об'єднати у 5 груп (табл. 2.1).

За останні роки вплив вищезазначених факторів (як позитивний, так і негативний) відчуває і автомобільний ринок України.

Серед факторів, які позитивно впливають на обсяги продажу легкових автомобілів в Україні, можна відзначити наступні: здешевлення нафти, покращення якості дорожнього покриття та транспортної інфраструктури,

зменшення споживання палива новими автомобілями.

Таблиця 2.1 – Основні фактори впливу на автомобільний ринок [побудовано автором на основі 78]

1. Економічні фактори	доходи населення;
	інфляція;
	безробіття;
	співвідношення доходів населення та ціни на автомобілі;
	зростання та показники світового ВВП;
2. Ринкові фактори	індекси цінних паперів;
	стабільність валютного курсу;
	витрати та споживання населення;
	моторизація ринку;
	статистика та динаміка продажів автомобілів попередніх років;
3. Фактори навколишнього середовища та інфраструктури	вартість палива;
	розвиток інфраструктури - автомобільні дороги, розвиток транспортних коридорів, наявність АЗС
	розвиток альтернативних видів транспорту;
	приріст чисельності населення у світі
4. Характеристики продукту	ціна автомобіля
	витрати на обслуговування та утримання автомобіля
	експлуатаційні характеристики: витрата палива та безпека
	наявність, доступність та розвиток можливостей обслуговування автодилерів
	політична стабільність;
5. Політичні фактори	відсутність воєн та конфліктів у світі та на основних ринках

До факторів, що здійснюють негативний вплив на обсяги продажу легкових автомобілів в Україні, можемо віднести: сповільнення темпів зростання вітчизняного ВВП, підвищення рівня безробіття в Україні, зменшення витрат населення та обсягів споживання, ріст цін на нові автомобілі та підвищення вартості його експлуатації.

Для прогнозування ринку автомобілів в Україні виявлені основні фактори впливу на нього і проаналізовано їх значимість (табл. 2.2). В результаті аналізу факторів впливу на вітчизняний автомобільний ринок виявлено, що 69% з них негативно впливає на його зростання і лише 31% – позитивно. Тобто, можна спрогнозувати стагнацію ринку та невелике зменшення обсягів продажу.

Таблиця 2.2 – Вплив факторів на автомобільний ринок та їх важливість [побудовано автором на основі 79]

Фактор	Значимість, %	Напрямок впливу фактору на зміни продаж	Вплив на авторинок в останні роки
ВВП	20	Зростання зумовлює зростання обсягів продажів	Негативний
Інфляція	8	Зростання зумовлює зниження обсягів продажів	Позитивний
Рівень безробіття	10	Зростання зумовлює зниження обсягів продажів	Негативний
Витрати населення, споживання	22	Зростання зумовлює зростання обсягів продажів	Негативний
Моторизація ринку	1	Зростання зумовлює зниження обсягів продажів	Нейтральний
Вартість нафти	11	Зростання зумовлює зниження обсягів продажів	Позитивний
Кількість населення	2	Зростання зумовлює зростання обсягів продажів	Позитивний
Протяжність вимощених доріг	3	Зростання зумовлює зростання обсягів продажів	Позитивний
Ціна автомобіля	13	Зростання зумовлює зниження обсягів продажів	Негативний
Споживання палива автомобілем	6	Зростання зумовлює зниження обсягів продажів	Позитивний
Вартість експлуатації автомобіля	4	Зростання зумовлює зниження обсягів продажів	Негативний

Спираючись на дані асоціації «Укравтопром» за період 2015-2019 рр. спостерігається позитивна динаміка реєстрації в Україні придбаних нових легкових автомобілів (рис. 2.1).

Протягом січня-березня 2020 року українці поставили на облік 20300 автомобілів, у квітні 2020 року – 3700 шт., у травні 2020 року продажі нових легкових автомобілів склали 6000 шт., у червні 2020 року – 7300 шт. За I півріччя 2020 року в Україні зареєстровано на 4% менше нових автомобілів, ніж у минулому році. Спад продажів у 2020 році зумовлений пандемією COVID-19.

Лідерами продажів серед марок авто у 2015 році були Toyota, Renault, ЗАЗ, Nissan, Ford; у 2016 р. – Toyota, Renault, Volkswagen, Skoda і Kia; у 2017 році – Renault, Volkswagen, Skoda, Opel, Nissan; у 2018 році – Toyota, Renault, Volkswagen, Skoda і Nissan; у 2020 році – Renault, Toyota, Kia, Nissan, Skoda. У I кварталі 2020 р. до першої десятки найбільш продаваних автомобілів в Україні

увійшли Peugeot – 328 шт. (+30%); Mercedes-Benz – 286 шт. (+51%); Suzuki – 277 шт. (+5%); Nissan – 232 шт. (-44%); Mazda – 231 шт. (+24%).

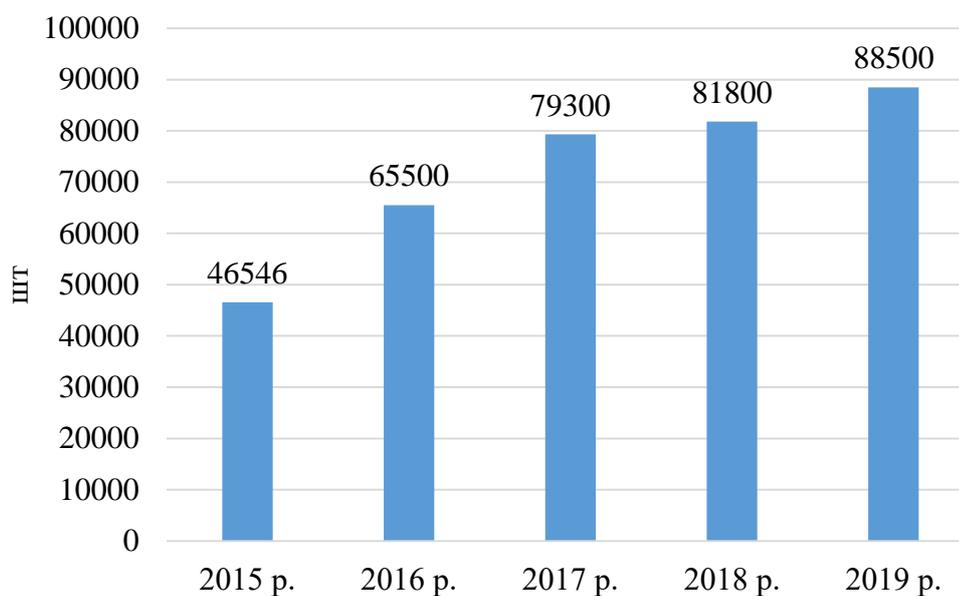

Рисунок 2.1 – Динаміка продажів автомобілів протягом 2015-2019 рр.
[побудовано автором на основі 81]

Виходячи з цього, можемо констатувати, що найбільш популярними є автомобілі європейського походження, зокрема, Renault. Даній марці споживачі надають перевагу за надійність, економічність та практичність в експлуатації, дизайн, доступність за ціною. Також, на ринку спостерігається стрімка позитивна динаміка продажів Peugeot і негативна – продажів Volkswagen на 24% [79; 86]. Не зважаючи на високу ціну, значним попитом серед українців користується японський бренд Toyota. Перевагами авто цієї марки споживачі вважають наявність потужного двигуна, надійної ходової частини, зовнішній дизайн та дизайн салону, витрати та утримання тощо. Щодо сегменту автомобілів преміум класу, то дані продажів нових автомобілів в Україні свідчать, що продажі BMW зросли на 22%, Mitsubishi – на 11%. Позитивна динаміка продажів спостерігається і щодо автомобілів інших марок: Citroen, Chery, Land Rover, Fiat і Volvo.

Загалом, зазначимо, що тенденція продажу таких авто, як Toyota, Renault, Volkswagen, Skoda, Nissan, Kia свідчить про їх домінуючу позицію на ринку. Ці

дилери отримують найбільшу кількість клієнтів у своєму сегменті.

Отже, в Україні споживачів автомобілів можна розподілити на два сегменти:

1 – споживачі, для яких основною перевагою автомобіля є економічність за доступною ціною;

2 – споживачі, що надають перевагу надійним автомобілям за середньою ціною і вище.

Розподіл автомобільного ринку за найбільшими автодилерами України у 2020 р. представлено на рис. 2.2

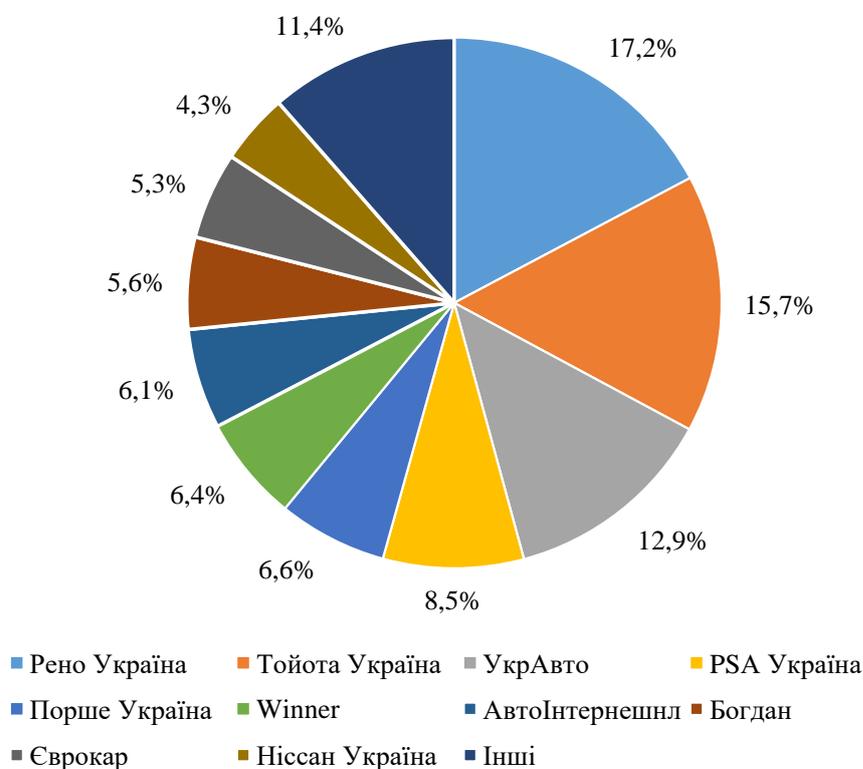

Рисунок 2.2 – Розподіл автомобільного ринку за найбільшими автодилерами України у 2020 р., % [побудовано автором на основі 79]

Лідером серед автодилерів є ПАТ «Рено Україна», доля якого на ринку складає 17,2%. За результатами 2020 року чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) компанії склав 6616399 тис. грн.

На другому місці знаходиться ПП «Тойота Україна», на яке приходить 15,7% ринку. Зокрема, офіційна дилерська мережа ПП «Тойота-Україна» налічує

29 дилерських центрів та 30 сервісних станцій Toyota по всій території України та 5 дилерських центрів Lexus у Києві, Дніпропетровську, Львові та Харкові [48].

На третьому місці розташовується ПрАТ «Єврокар» (12,9%), яке є офіційним дистриб'ютором компанії SKODA на території України. Дане підприємство пропонує широкий спектр послуг через дилерську мережу (32 дилерських центри і сервісних станцій), яка покриває всю територію нашої країни і виділяється наявністю сертифікатів SKODA Auto a.s.

Відтак можемо зробити висновок, що сьогодні в Україні близько 50 % ринку нових автомобілів належить 4 найбільшим компаніям.

Що стосується вживаних автомобілів, то з 1 січня 2016 року продажі на українському ринку зменшились, оскільки набула чинності Угода про асоціацію з ЄС, яка забороняє ввезення автомобілів, які не відповідають екологічним вимогам стандарту «Євро-5».

З 2018 року автомобільний ринок зазнав змін – почався масовий ввіз вживаних автомобілів («євроблях»). Статистика показує, що в I кварталі 2019 року в Україні було розмитнено 200 000 автомобілів, а протягом року зареєстровано 408 100 вживаних автомобілів, що в 3,5 рази більше, ніж у 2018 році. Реєстрацій вживаних автомобілів майже в 5 разів більше, ніж продаж нових, що склало 88,5 тис. од. Динаміка продаж вживаних автомобілів в Україні у 2015, 2018-2019 роках представлена на рис. 2.3.

Епідеміологічна ситуація, спричинена COVID-19, знизилася доходи та платоспроможність громадян. Відповідно, як і зростаюча потреба в окремих транспортних засобах, які є більш комфортними та безпечними в умовах пандемії, українці стали купувати старі машини в 4 рази частіше, ніж нові. У топ-5 найбільш продаваних марок вживаних автомобілів у I кварталі 2020 року увійшли Volkswagen, Skoda, Renault, Ford, Opel. Таким чином, уподобання українців також залишаються незмінними при купівлі вживаних автомобілів.

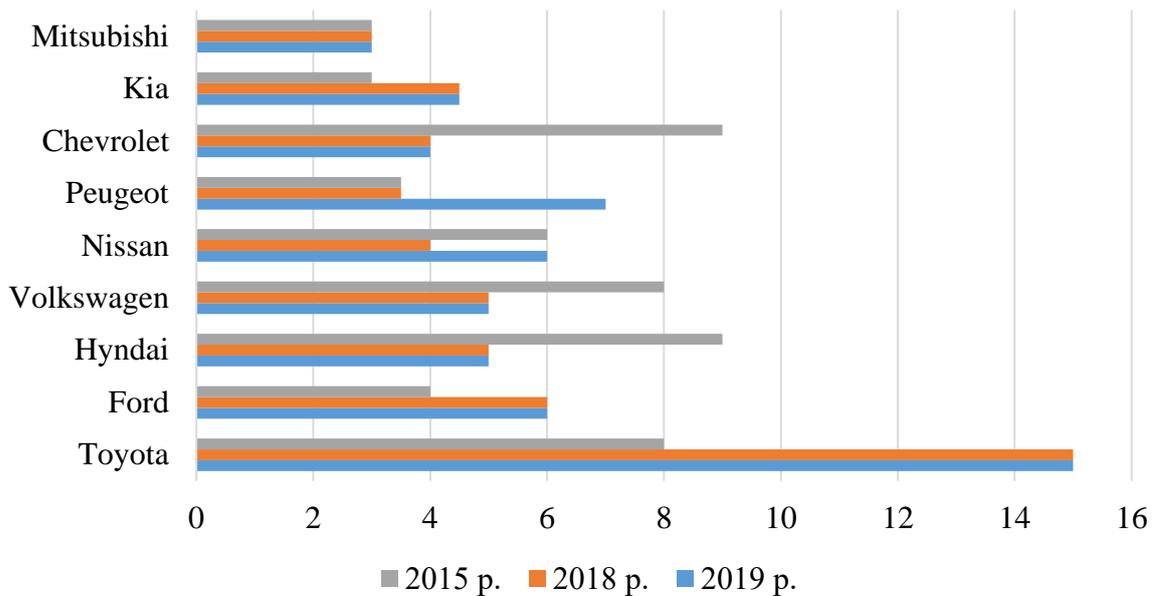

Рисунок 2.3 – Динаміка продажів б/в автомобілів в Україні у 2015р., 2018-2019 рр., % [побудовано автором на основі 84]

З малюнка 2.4 ми бачимо, що динаміка імпорту автомобілів є стабільною лише у 2018 році – 1378,6 тис. одиниць. та 2019 – 1372 тис. шт. За січень-червень 2020 року в Україну в режимі імпорту було імпортовано 193,5 тис. автомобілів, що на 36% менше, ніж за аналогічний період минулого року. З них 37,6 тис. нових автомобілів (на 1,4% менше, ніж минулого року) та 155,9 тис. вживаних автомобілів (на 41% менше, ніж у минулому році) [88].

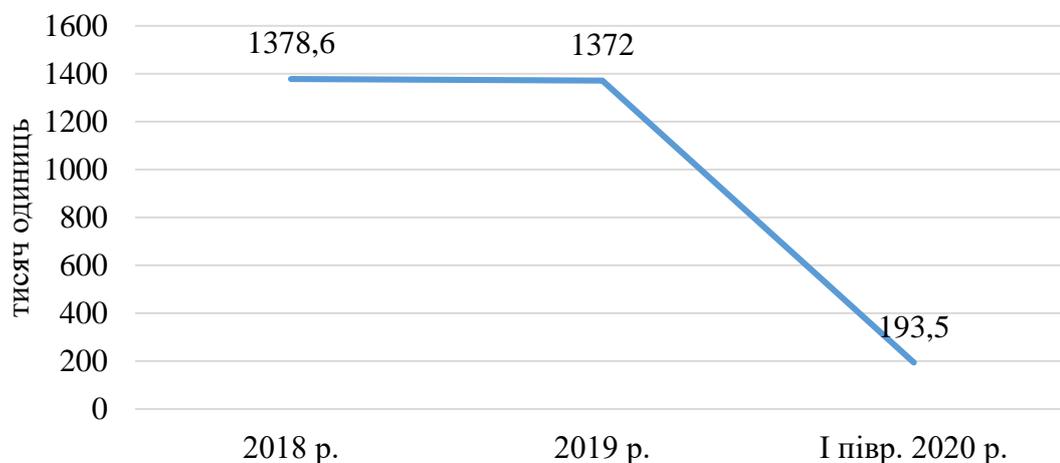

Рисунок 2.4 – Динаміка імпорту легкових автомобілів 2018-1 півріччя 2020 рр. [побудовано автором на основі 88]

Трійка лідерів країн-імпортерів нових та вживаних авто у першому півріччі 2020 року представлена в таблиці 2.3.

У першому півріччі 2020 року на закупівлю нових легкових автомобілів імпортери витратили 726 млн доларів, а на придбання за кордоном старих машин з країни вивезли валюти в сумі еквівалентній 737,8 млн доларів [83].

Таблиця 2.3 – Лідери серед країн-імпортерів нових та вживаних авто [побудовано автором на основі 83]

Країна	Кількість, шт	Кошти, витрачені на купівлю, млн дол
Нові автомобілі		
Японія	8745	726
Китай	5736	
Румунія	5351	
Вживані автомобілі		
Німеччина	38991	737,8
США	32076	
Франція	14218	

Зазвичай, до 2020 р. нові машини продавались через дилерів, у 2020 році концепція продажу автомобілів змінилася у бік онлайн-покупок. Автосалони пропонували покупцям придбати машину під час карантину на своєму веб-сайті з доставкою додому, тобто зробити покупку, не виходячи з дому. У травні 2020 року регіональні сервісні центри почали відновлювати повноцінну роботу і працювати не тільки в Інтернеті.

На вітчизняному ринку зростає пропозиція електромобілів. У 2019 році українці придбали 7,5 тис. таких автомобілів (з них понад 90% - уживаних) та майже 500 тис. звичайних автомобілів (понад 80% уживаних), продажі електромобілів в Україні зросли на 10% [78]. Укравтопром відзначив 10 найбільш продаваних автомобілів: 1. Nissan Leaf – 11 731 одиниць; 2. Tesla Model S – 1653 одиниці; 3. Renault Kangoo Z.E. – 1058 одиниць; 4. BMW i3 – 1009 одиниць; 5. Tesla Model 3 – 926 одиниць; 6. Fiat 500e – 781 одиниця; 7. Volkswagen e-Golf – 758 одиниць; 8. Tesla Model X – 655 одиниць; 9. Mercedes-Benz B-Class ED – 627 одиниць; 10. Renault Zoe – 626 одиниць. [81].

Збільшення інтересу до електрокарів пов'язано з тим, що вартість експлуатації «зеленої автівки» до 5 разів нижча автомобілів, що працюють на традиційному паливі, утримання є дешевшим, хоча технічне обслуговування більш затратне. Для «зелених авто» найбільш показовим став 2019 рік, протягом якого продажі зросли в рази за рахунок стабільної ситуації в країні, та «дешевим євробляхам», безмитному імпорту без мита. Але через пандемію та карантинні обмеження у 2020 році ввіз автомобілів з вторинного ринку зарубіжних країн в Україну зменшився.

Сегмент вантажних автомобілів більш чутливий до макроекономічних змін порівняно з легковими автомобілями. У 2015-2019 рр. кількість вантажних автомобілів в Україні зростає. Негативний вплив на продажі вантажної техніки у 2020 році спричинили уповільнення зростання економіки за рахунок зниження активності в секторі роздрібною торгівлі і будівництві.

У довгостроковій перспективі основним драйвером відновлення ринку буде необхідність в заміні застарілої техніки. Наразі середній вік вантажівок в Україні становить 20 років, тоді як в Західній Європі – 10 років, а також зростання обсягів автомобільних перевезень за рахунок збільшення обсягів онлайн торгівлі, і, як наслідок, підвищення попиту на кур'єрські послуги і послуги доставки.

Підвищенню попиту на автомобілі сприяють і умови програм автокредитування, які пропонують вітчизняні банки. Використання автокредитних портфелів та часток портфеля кептивних банків на українському ринку є достатньо поширеним. Кожного року, починаючи з 2015 р., коли вона становила 19,6%, збільшувалася та досягла 24,9% в 2019 році. Це співвідношення можна прослідкувати в грошовому еквіваленті від 712 до 872 млн. грн. автокредитних портфелів (табл. 2.4).

Отже, продажі в кредит зростають після кризи та падіння кредитних ставок. На первинному ринку автомобілі купують у співвідношенні 44% в кредит та 56% – іншими видами розрахунків. Автомобілі з пробігом – 4% в кредит, а 96% – інші продажі. Активно збільшується доля договорів щодо купівлі

вживаних автомобілів, при цьому щодо купівлі на первинному ринку, то частка кредитів залишається незмінною.

Таблиця 2.4 – Портфель автокредитів та частка портфелю кептивних банків на ринку України [побудовано автором на основі 79]

Рік	Портфель автокредитів в Україні, млн. грн.	Частка портфелю кептивних банків, %
2015	712	19,6
2016	596	25,1
2017	684	25,9
2018	817	25,6
2019	872	24,9

Виходячи з вище викладеного, констатуємо, що за останні роки спостерігаються такі тенденції розвитку автомобільного ринку України:

- позитивна динаміка продажів автомобілів протягом 2015-2019 рр.;
- нечутливість споживачів до національного виробництва і бренду при виборі легкового автомобіля.
- усвідомлене споживання, тому визначальним фактором при купівлі автомобіля, у більшості випадків, є його вартість.
- позитивна динаміка продажів компактних та малолітражних автомобілів А та В класу, через їх маневреність у міських умовах, порівняно низьку вартість і простоту обслуговування.
- тенденція збільшення обсягів продаж автомобілів преміум сегмента.
- зростання продажів вживаних авто («євроблях»)
- при купівлі вживаних авто вибір марок автомобілів залишається незмінним;
- збільшення продаж автомобілів альтернативного палива чи гібридів.
- зростання використання частки кептивних банків в портфелі автокредитів.

Проведений аналіз дозволив на рисунку 2.5 виділити основні проблеми розвитку автомобільного ринку в Україні.

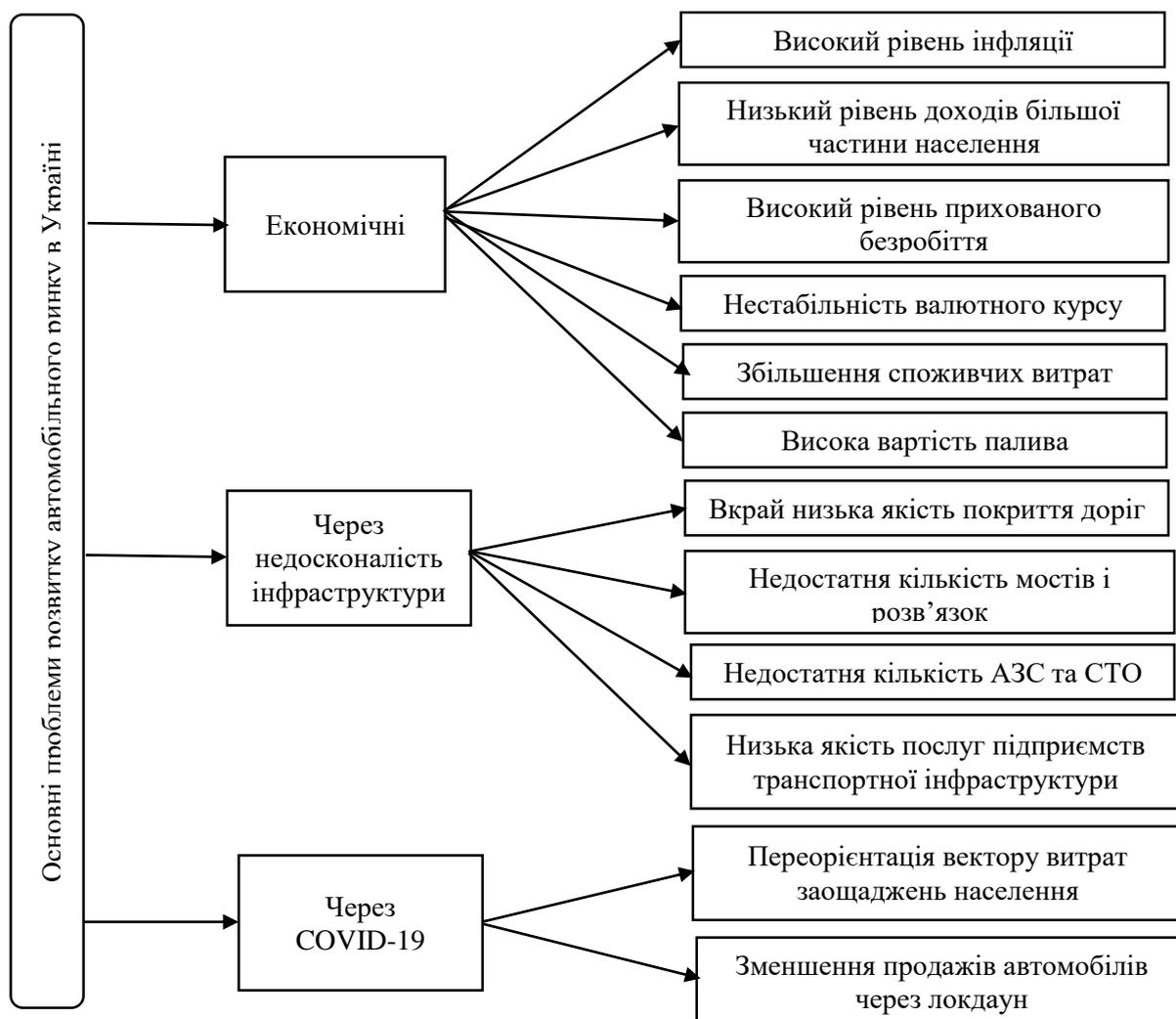

Рисунок 2.5 – Основні проблеми розвитку автомобільного ринку в Україні [власна розробка]

Зазначені вище проблеми є головними, які перешкоджають розвитку автомобільного ринку в Україні. До того ж значного ризику діяльності компаній завдає мінливе політичне та економічне середовище, яке існує в Україні. З останніх негативних подій є поширення коронавірусу, що призвело до введення карантину, обмеження діяльності автодилерів.

В сучасних умовах розвитку економіки автомобільний ринок є висококонкурентним. Тому компанії задля перемоги на «війні» за споживачів пропонують їм нові сервісні послуги та продажі в зручних для покупців формах та на привабливих умовах.

У наступному підрозділі даної роботи доцільно розглянути організаційно-правові засади діяльності одного з вітчизняних підприємств, яке функціонує у сфері торгівлі.

2.2. Організаційно-правові засади діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Автомобільний дилер – це компанія, що представляє автомобільний бренд (торгову марку) в одній або декількох географічних точках, що має навчений персонал, фінансові ресурси, а також торгові, виробничі і складські майданчики, обладнані відповідно до вимог дилерських стандартів, для роздрібної або оптової (корпоративної) продажі, передпродажного і післяпродажного сервісного обслуговування автомобілів.

Відносини між виробником автомобілів і дилером здійснюються безпосередньо або через компанію – автомобільного дистриб'ютора, який формує і керує дилерською мережею, здійснює автомобільну дилерську логістику, планування виробничого замовлення на випуск автомобілів, за допомогою офіційного дилерського договору. У дилерському договорі чітко прописуються всі процеси, необхідні для здійснення діяльності дилера.

Дилер здійснює продаж через автомобільний дилерський центр. Автомобільний дилерський центр складається з будівлі або комплексу будівель, побудованих за спеціальним проектом, що враховує всі стандарти і правила, які застосовуються до відповідного автомобільного бренду. Як правило, дилерські центри будуються уздовж жвавих вулиць або на перехрестях. Часто в архітектурі дилерських центрів застосовуються новаторські рішення, характерні для конкретного автомобільного бренду (торгівельної марки), що дозволяють підвищити впізнаваність.

Дилерські центри бувають повнофункціональні – 3S (продаж автомобілів (sale), сервіс (service), запчастини (spare parts)) і сервісні – 2S (сервіс (service),

запчастини (spare parts)) без права продажу автомобілів.

Центральне місце в дилерському центрі займає демонстраційний зал (showroom), де виставляються всі моделі бренду (торгівельної марки), яку представляє дилер.

Окреме місце в демонстраційному залі займає фокус-кар, в основному – це новинки.

Демонстраційний зал обладнується всім необхідним для зручності клієнтів: кафе-баром, дитячим куточком, м'якими меблями для очікування автомобілів з ремонту, туалетами і безкоштовним Wi-Fi.

Основні функції дилерської компанії з продажу автомобілів:

- здійснює продаж нових автомобілів, обмін старих і прийом старих автомобілів на утилізацію;

- спільно з дистриб'ютором формує виробничу програму заводу-виробника за допомогою виробничого замовлення на випуск автомобілів. Формуванням замовлення на випуск автомобілів з урахуванням переваг і смаків клієнтів в дилерському центрі займається диспонець;

- здійснює передпродажну підготовку автомобіля і його післяпродажне та гарантійне обслуговування – проходження під час гарантійного періоду планового технічного обслуговування (заміна експлуатаційних матеріалів, технічна діагностика, гарантійний ремонт і так далі);

- здійснює продаж спеціальних банківських продуктів з кредитування та страхування проданих автомобілів;

- здійснює продаж оригінальних (фірмових) запасних частин. Для цього на території демонстраційного залу обладнується спеціальне робоче місце фахівця з запасних частинам для підбору та замовлення потрібної деталі по каталогу або видачі зі складу дилерського центру.

Перший автомобільний дилер з'явився 7 червня 1897 року в Детройті, США. Вільям Метцгер, раніше торгував велосипедами, але після відвідування Лондонського автошоу, був вражений перспективами автомобілебудування. Після повернення додому він відкрив автосалон з продажу електромобілів,

парових машин і бензинових автомобілів.

Об'єктом для дослідження у даній роботі нами обрано товариство з обмеженою відповідальністю дилерська компанія «Полтава-Автосвіт», яке знаходиться за адресою: Україна, 36008, Полтавська обл., м. Полтава, вул. Європейська, будинок 148.

Історія розвитку досліджуваної компанії почалася зі створення ТОВ «Полтава-Автосвіт» у жовтні 2005 р. Із 2006 року ТОВ «Полтава-Автосвіт» починає співпрацювати з компанією Winner Imports Ukraine, Ltd. – офіційним імпортером автомобілів Ford в Україні, та відкриває концептуальний дилерський комплекс з продажу автомобілів Ford, їх сервісного обслуговування та продажу запчастин і аксесуарів [89].

Сьогодні ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» надає повний перелік послуг з продажу та сервісного обслуговування автомобілів Ford та Volvo в Полтаві та Полтавській області. Структура обсягів продажу автомобілів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» представлена на рис. 2.6

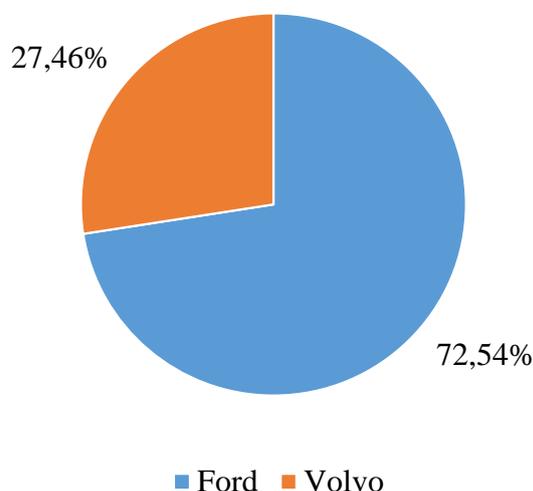

Рисунок 2.6 – Структура обсягів продажу автомобілів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», %

Компанія займається продажем нових автомобілів, гарантійним та технічним обслуговуванням автомобілів, продажем оригінальних запасних частин, аксесуарів. Розмір статутного капіталу – 350000,00 грн., організаційно-

правова форма – Товариство з обмеженою відповідальністю; форма власності – недержавна власність.

Уповноваженою особою дилерської компанії є Чегринець Володимир Миколайович. Головним установочним документом товариства є його Статут. Діяльність ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» здійснюється за наступними напрямками:

45.11 Продаж автомобілів і легких моторних транспортних засобів

інші:

45.20 Техобслуговування і ремонт автомобілів

45.32 Роздрібна торгівля запасними частинами і приладдям для автомобілів

46.14 Діяльність агентів з торгівлі машинами, обладнанням, промисловим устаткуванням, морськими і повітряними судами

82.99 Інші види допоміжного обслуговування господарської діяльності, не включені в інші категорії [85].

Динаміка та структура обсягів реалізації ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за КВЕД протягом 2018–2020 рр. представлена у таблиці 2.5 та на рис. 2.7

Таблиця 2.5 – Обсяги реалізації ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за КВЕД у 2018-2020 рр.

Види діяльності за КВЕД	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Абсолютне відхилення 2020 р. від:		Відносне відхилення 2020 р. від:	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2018 р.	2019 р.	2018 р.	2019 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
45.11 Продаж автомобілів і легких моторних транспортних засобів	74451,4	65,67	144086,3	70,56	83648,3	61,78	9196,9	-60438,0	12,35	41,95
45.20 Техобслуговування і ремонт автомобілів	13083,1	11,54	12926,1	6,33	12334,7	9,11	-748,4	-591,4	5,72	4,57

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
45.32 Роздрібна торгівля запасними частинами і приладдям для автомобілів	25837,5	22,79	47191,5	23,11	39414,1	29,11	13576,6	-7777,4	52,55	16,48
Разом	113372,0	100	204203,9	100	135397,1	100	22025,1	-68806,8	x	x

Отже, протягом досліджуваного періоду обсяги продажу автомобілів зросли на 9196,88 тис. грн, або на 12,35%, роздрібна торгівля запасними частинами і приладдям для автомобілів – на 13576,59 тис. грн, або на 52,55%.

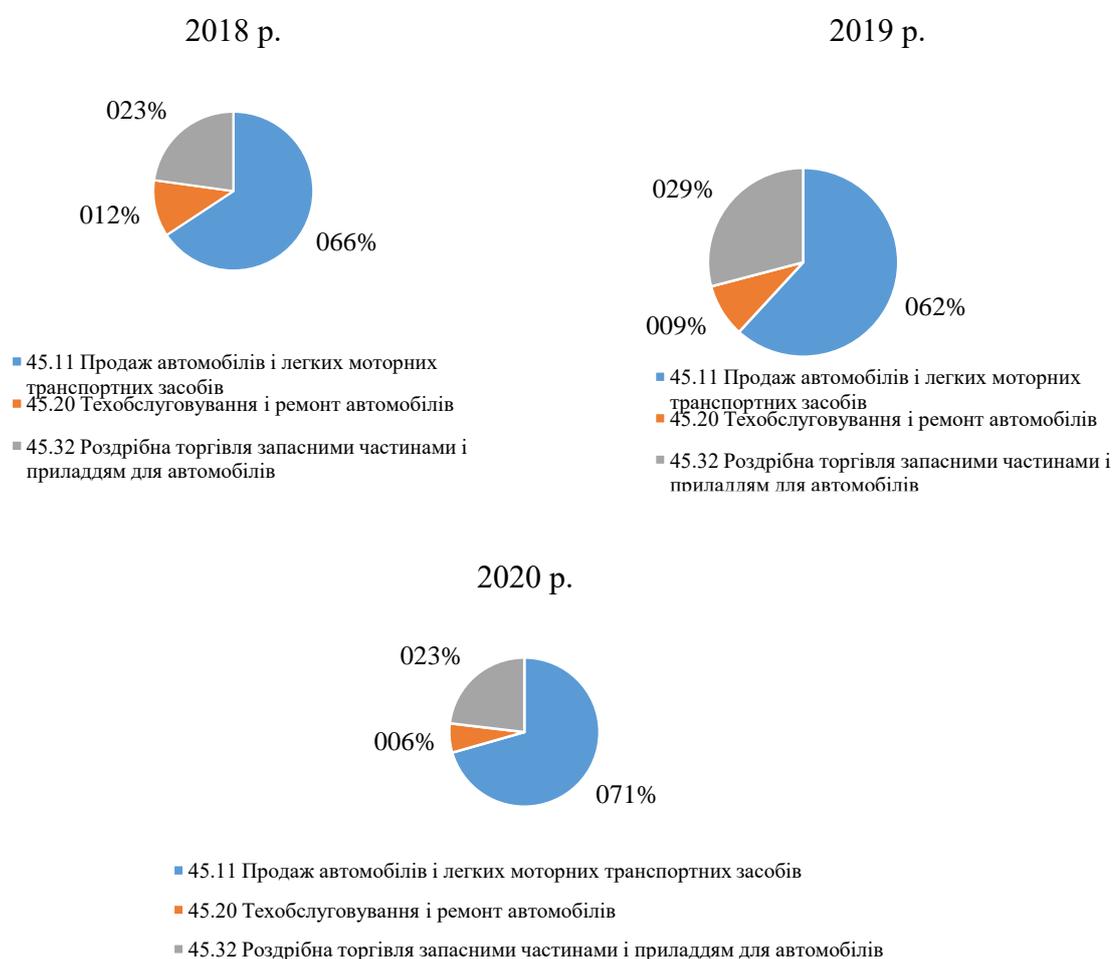

Рисунок 2.7 – Структура обсягів реалізації ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за КВЕД у 2018-2020 рр., % [побудовано автором на основі табл. 2.5]

При цьому знизилися обсяги наданих послуг з техобслуговування і ремонту автомобілів – на 748,46 тис. грн або на 5,72%. В цілому, обсяги

реалізації продукції дилерською компанією за 2018-2020 рр. зросли на 22025 тис. грн.

Питома вага послуг з техобслуговування і ремонту автомобілів як в 2019 році, так і в 2020 році знизилася порівняно з 2018 роком на 5,21% та 2,43% відповідно. Дані щодо змін в структурі обсягів роздрібної торгівлі запасними частинами і приладдям для автомобілів свідчать про підвищення попиту на них.

Важливою складовою внутрішнього середовища будь-якого суб'єкта підприємництва є організаційна структура управління, яка безпосередньо впливає на реалізацію стратегії підприємства задля ефективного вирішення поставлених завдань та забезпечує взаємодію із зовнішнім середовищем.

Організаційна структура ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» – це впорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, які забезпечують функціонування і розвиток дилерської компанії як єдиного цілого. Елементами структури являються окремі працівники, служби, окремі ланки апарату управління, пов'язані горизонтальними і вертикальними зв'язками, що носять лінійний і функціональний характер.

Організаційна структура управління ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» затверджується власником, є лінійно-централізованою і представлена на рис. 2.8.

Такий тип структури передбачає повноваження служб вищого рівня керувати підрозділами нижчого рівня, які виконують відповідні спеціальні функції. При цьому повнота влади та відповідальність покладається на директора.

Вищим органом товариства являються власники або призначені ними представники. До їх виключної компетенції входить:

- визначення основних напрямків діяльності товариства, затвердження його планів та звітів про їх виконання;
- зміна розміру статутного (складеного) капіталу товариства;
- створення та відкликання виконавчого органу товариства;
- визначення форм контролю за діяльністю виконавчого органу товариства;

– затвердження річних звітів та бухгалтерських балансів товариства, затвердження звітів і висновків ревізійної комісії.

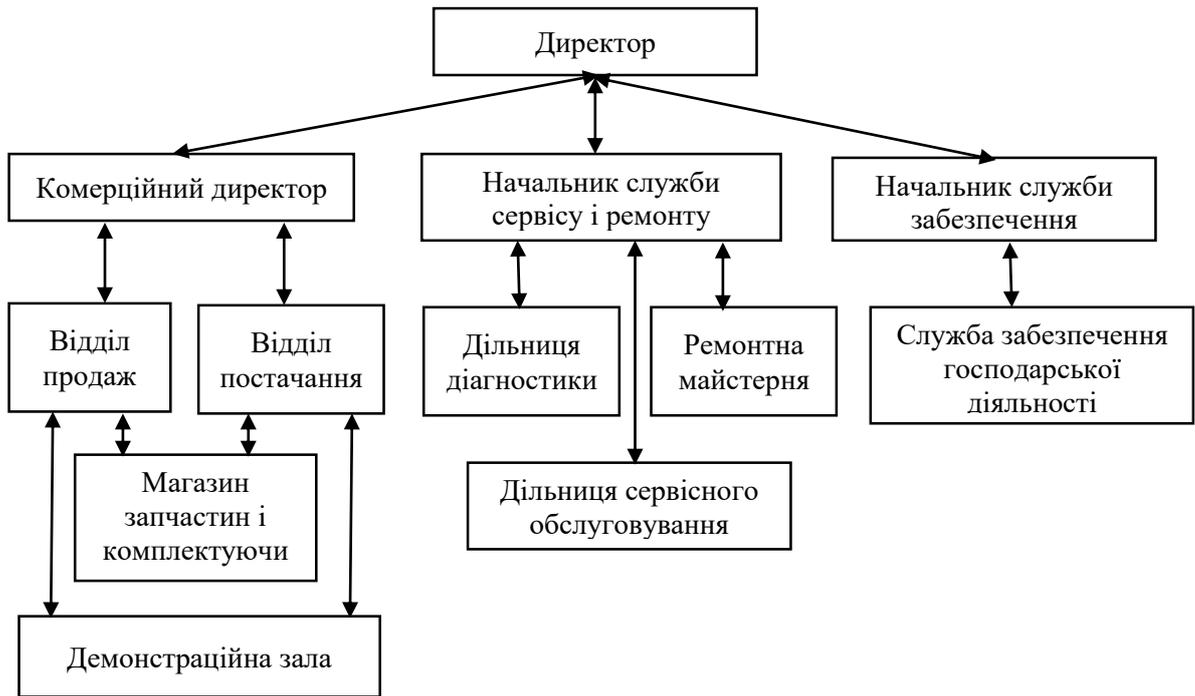

Рисунок 2.8 – Організаційна структура управління ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Виконавчий орган товариства в особі директора керує поточною фінансово-господарською діяльністю. Директор підзвітний власникам виконує їх рішення. Також до його компетенції належить видача розпоряджень і наказів, які є обов’язковими для виконання всіма працівниками товариства.

Відповідно до статуту досліджуваного товариства, на директора ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» покладаються такі обов’язки і завдання:

– організація виробничо-господарської, соціально-побутової та інших видів діяльності торговельного підприємства відповідно до мети та основних напрямів його діяльності;

– діяти від імені підприємства, представляти його інтереси в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

– забезпечувати збереження та ефективне використання майна підприємства;

– затвердження документів, що регламентують внутрішній розпорядок, виробничу та фінансово-господарську діяльність підприємства тощо.

Необхідно зауважити, що організаційна структура управління ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є ефективною щодо контролю за розподілом і використанням ресурсів, забезпечує високу ступінь їхньої концентрації на окремих напрямках діяльності. У той же час в такій структурі спостерігається низькоефективний процес комунікацій (від нижчої ланки до вищої) і обмежена самостійність співробітників.

Сформована організаційна структура управління є оптимальною за нинішніх умов господарювання та не вимагає змін або ж удосконалень. На ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» кожен структурний підрозділ має одного лише керівника, якому й підпорядковується. Дана організаційна структура управління забезпечує швидку реакцію на прийняті рішення, та швидкий обмін інформацією.

Підрозділи та служби, що безпосередньо беруть участь у виробництві послуг, що надає ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», формують його виробничу структуру. До неї входять основні, допоміжні та обслуговуючі підрозділи та служби. Схематично виробнича структура ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» представлена на рисунку 2.9.

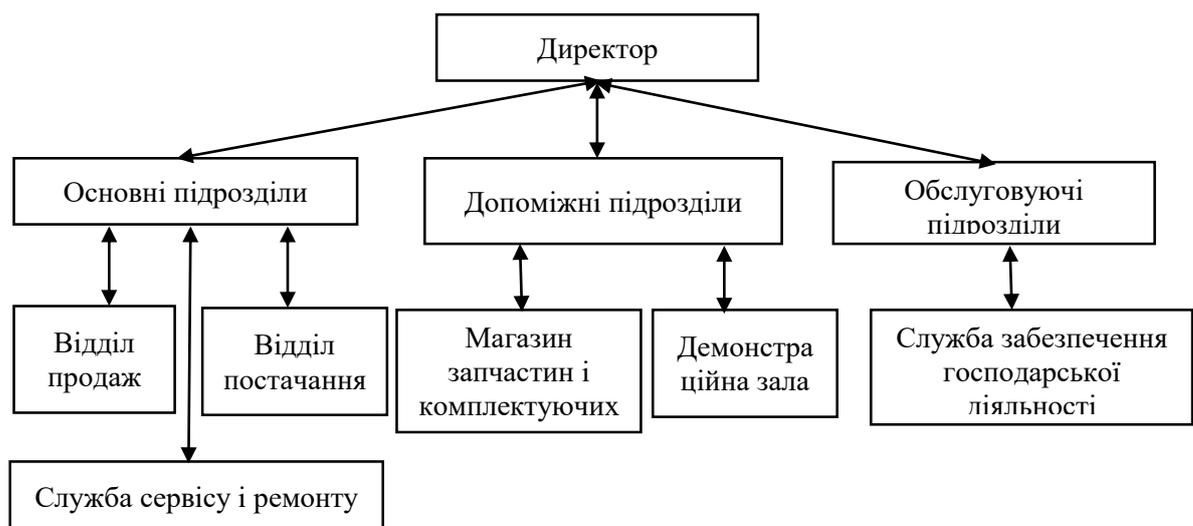

Рисунок 2.9 – Виробнича структура ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

За необхідності, оптимізація виробничої структури дозволить підвищити ефективність діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Раціональний розподіл задач між складовими моделі дозволить ефективно використовувати наявний ресурсний потенціал.

Таким чином, ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є українським торговельним підприємством, яке здійснює господарську діяльність у сфері реалізації автомобілів. Сфера діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» в Україні є досить перспективною. Основними видами продукції досліджуваного товариства є модельний ряд автомобілів FORD та VOLVO, автозапчастини до них тощо. Специфіка його діяльності зумовлює наявність значної кількості клієнтів. Клієнтами товариства є як великі приватні та державні підприємства, так і окремі домогосподарства, фізичні особи. Перспективною метою ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є розширення господарської діяльності, відкриття нових СТО та модернізація діючих тощо.

У наступному підрозділі роботи проаналізуємо основні економічні та фінансові показники діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Успішне функціонування сучасного торговельного підприємства залежить від ефективної організації управління його фінансовими ресурсами на усіх етапах їх руху та стадіях трансформації в процесі кругообігу капіталу.

Складна соціально-економічна та політична ситуації, ведення військових дій на сході країни, «правила гри» для бізнесу, що постійно змінюються, інфляційні процеси – умови, в яких працюють українські підприємства. Незважаючи на них, суб'єкти господарювання ставлять собі за мету бути прибутковими, що дозволить їм розвиватися, розширювати бізнес, бути соціально відповідальними. Водночас для прийняття ефективних управлінських

рішень, які сприятимуть збільшенню доходів, забезпеченню фінансової стійкості торговельного підприємства, зміцненню конкурентних переваг на ринку необхідно систематично проводити моніторинг основних фінансово-економічних показників, реагувати на виявлені негативні зміни та коригувати тактичні та стратегічні цілі.

Для аналізу фінансово-економічних показників використовується обліково-аналітична інформація, що ґрунтується на оперативних та ретроспективних даних бухгалтерського обліку, фінансовій звітності, нормативних і фактичних значеннях відповідних показників та коефіцієнтів. Отримані результати фінансово-економічного аналізу дозволяють оцінити поточний фінансовий стан та спрогнозувати динаміку фінансових показників на певний період часу, виявити фактори, що викликали відповідні зміни, оцінити ефективність діяльності підприємства, спланувати заходи щодо оптимізації використання ресурсної бази, визначитися з джерелами фінансування заходів щодо модернізації виробничих процесів, реструктуризації та визначити економічну ефективність їх реалізації, оцінити наявні фінансові обмеження на шляху проведення організаційних перетворень.

Аналіз стану активів та пасивів балансу ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» (Додаток Б) за основними показниками виконаємо в таблиці 2.6.

Розглядаючи показники за окремими розділами балансу, можна відзначити, що загальна вартість капіталу підприємства ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за 2018-2020 рр. збільшилась на 14306 тис. грн., або 10,97%.

Приріст вартості майна здійснювався нерівномірно. Як ми бачимо з таблиці 2.6, необоротні активи в абсолютному значенні за залишковою вартістю зросли на 4,69% (або 1141 тис. грн.), оборотні активи – на 12,41% (13165 тис. грн.).

За період, що аналізується, питома вага необоротних активів знизилась до 17,60% в 2020 р. (-1,05% до 2018 р.), збільшення частки оборотних активів в структурі капіталу склало 1,05% (або 82,4% в 2020 р.).

Таблиця 2.6 – Динаміка та структура балансу ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за 2018-2020 рр., (тис.грн.)

№п/п	Показники	Роки			Відхилення
		2018	2019	2020	2020 до 2018, %
АКТИВ					
1	Необоротні активи	24315	28754	25456	4,69
	Питома вага, %	18,65	20,63	17,60	-1,05
2	Оборотні активи:	106043	110602	119208	12,41
	Питома вага, %	81,35	79,37	82,40	1,05
2.1.	Товарні запаси	16516	36727	46907	30391
	Питома вага, %	12,67	26,35	32,42	19,75
2.2.	Дебіторська заборгованість	84429	66924	65182	-19247
	Питома вага, %	64,77	48,02	45,06	-19,71
2.3.	Грошові кошти	2495	2702	2516	21
	Питома вага, %	1,91	1,94	1,74	-0,17
2.4	Витрати майбутніх періодів	678	71	185	-493
	Питома вага, %	0,52	0,05	0,13	-0,39
2.5	Інші оборотні активи	1925	1476	1902	-23
	Питома вага, %	1,48	1,06	1,31	-0,17
	Баланс	130358	139356	144664	14306
	Питома вага, %	100,0	100,0	100,0	x
ПАСИВ					
1	Власний капітал	3300	27494	1628	-1672
	Питома вага, %	2,53	19,73	1,12	-1,41
2	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	100000	100046	100031	31
	Питома вага, %	76,71	71,79	69,15	-7,56
3	Поточні зобов'язання і забезпечення	27058	11826	43005	15947
	Питома вага, %	20,76	8,48	29,73	8,97
	Баланс	130358	139356	144664	14306
	Питома вага, %	100,0	100,0	100,0	x

Власний капітал (розраховується як різниця між поточними активами та короткостроковими зобов'язаннями) зменшився в 2020 р. до 1628 тис. грн. в порівнянні з 2018 р. – 3300 тис. грн., додаткових внесень до статутного капіталу за 2018-2020 рр. не було. Варіаційна частина оборотних активів щодо товарних запасів та дебіторської заборгованості не покривається повністю поточними зобов'язаннями.

Основні фінансово-економічні показники ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за період з 2018 по 2020 рр. наведені у таблиці 2.7. та умовно розподілені на чотири групи: капітал та ресурси підприємства, економічні та фінансові результати, показники ефективності використання ресурсів та показники рентабельності.

Таблиця 2.7 – Економічні та фінансові показники діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за 2018-2020 рр.

№	Показники	Одиниці виміру	Джерела інформації, розрахунок	Рік			Відхилення			
				2018	2019	2020	2020/2018		2020/2019	
							Абсолютне	Темп приросту, %	Абсолютне	Темп приросту, %
1	2	3	5	6	7	8	9=8-6	10=8/6*100	11=8-7	12=8/7*100
1. КАПІТАЛ ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА										
1.1	Середня вартість сукупного капіталу	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1300 гр. 3 + ряд. 1300 гр. 4)	101610	134857	142010	40400	139,76	7153	105,30
1.2	Середня вартість власного капіталу	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1495 гр. 3 + ряд. 1495 гр. 4)	2624	15392	14556	11932	554,73	-836	94,57
1.3	Основні засоби									
1.3.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1011 гр. 4	54695	57547	55337	642	101,17	-2210	96,16
1.3.2	знос на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1012 гр. 4	30380	28793	29881	-499	98,36	1088	103,78
1.3.3	середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1011 гр. 3 + ряд. 1011 гр. 4)	53724,5	56121	56442	2717,5	105,06	321	100,57
1.4	Нематеріальні активи									
1.4.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд.1001 гр. 4	0	0	0	0	0	0	0
1.4.2	знос на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд.1002 гр. 4	0	0	0	0	0	0	0
1.4.3	середня вартість нематеріальних активів	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1001 гр. 3 + ряд. 1001 гр. 4)	0	0	0	0	0	0	0
1.5	Оборотні активи									
1.5.1	усього на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1195 гр. 4	106043	110602	119208	13165	112,41	8606	107,78
1.5.2	дебіторська заборгованість на кінець року	тис. грн.	Ф.1, (ряд. 1125 гр.4+ ряд. 1130 гр. 4 + ряд. 1135 гр. 4 + ряд. 1140 гр. 4+ ряд. 1145 гр. 4+ ряд. 1150 гр. 4+ ряд. 1155 гр. 4)	84429	66924	65182	-19247	77,20	-1742	97,40
1.5.3	запаси на кінець року	тис. грн.	Ф.1, (ряд. 1100 гр. 4 + ряд. 1110 гр. 4)	16516	36727	46907	30391	284,01	10180	127,72

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	5	6	7	8	9=8-6	10=8/6*100	11=8-7	12=8/7*100
1.5.4	грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	тис. грн.	Ф.1, ряд. 1165	2495	2702	2516	21	100,84	-186	93,12
1.5.5	Середні залишки оборотних засобів	тис. грн.	Ф.1, 0,5*(ряд. 1195 гр. 3 + ряд. 1195 гр. 4)	79464	108322,5	114905	35441	144,60	6582,5	106,08
1.6	Середньооблікова чисельність									
1.6.1	середньооблікова чисельність працівників	осіб	Ф.1- підприємництво р.3, ряд 300 гр. 1	82	80	75	-7	91,46	-5	93,75
1.6.2	середньооблікова чисельність робітників	осіб	Оперативні данні	64	63	55	-9	85,94	-8	87,3
2. ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ										
2.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд.2000, гр3	113372	204204	135397	22025	119,43	-68807	66,3
2.2	Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	Ф.1- підприємництво р.3, ряд 300 гр. 2	113372	204204	135397	22025	119,43	-68807	66,3
2.3	Обсяг виробництва продукції	тис. грн.	статистична звітність ф №1-П-НПП	138068,6	225645	188745	50676,4	136,70	-36900	83,65
2.4	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	Ф.2, ряд 2050, гр. 3	70935	119871	77681	6746	109,51	-42190	64,80
2.5	Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2090, гр. 3 (ряд 2095 гр. 3)	42437	84333	57716	15279	136	-26617	68,44
2.6	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис. грн.	Ф.2,ряд 2190, гр. 3 (ряд 2195, гр. 3)	26331	87691	53080	26749	201,59	-34611	60,53
2.7	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	Ф.2, ряд 2290, гр.3 (ряд 2295, гр. 3)	5799	31667	5752	-47	99,19	-25915	18,16
2.8	Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	Ф.2, ряд 2350, гр. 3 (ряд 2355), гр. 3	4506	25856	4166	-340	92,45	-21690	16,11
2.9	Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	Ф.1-ПВ, ряд.5010, гр. 1	15488,16	15360	14850	-638,16	95,88	-510	96,68
2.10	Фонд робочого часу	люд-години	Ф.1-ПВ, ряд.4010, гр. 1	163426	159440	150150	-13276	91,88	-9290	94,17
3. Показники ефективності використання ресурсів										
3.1	Продуктивність праці одного працівника	тис. грн. / особа	2.3 / 1.6.1	1683,76	2820,56	2516,60	832,84	149,46	-303,96	89,22

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	5	6	7	8	9=8-6	10=8/6*100	11=8-7	12=8/7*100
3.2	Продуктивність праці одного робітника	тис. грн. / особа	2.3 / 1.6.2	2157,32	3581,67	3431,73	1274,41	159,07	-149,94	95,81
3.3	Рівень оплати праці за 1людино-годину	тис. грн. / люд-год	2.9 / 2.10	0,095	0,096	0,099	0,004	104,36	0,003	102,66
3.4	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис. грн..	2.9 / (1.6.1*12 міс.)	15,74	16	16,5	0,76	104,83	0,50	103,13
3.5	Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року		Ф.1, ряд. 1012 / ряд. 1011 гр. 4	0,56	0,50	0,54	-0,02	97,22	0,04	107,92
3.6	Коефіцієнт оновлення основних засобів		Ф.5, ряд. 260 гр.5 / ф.1 ряд. 1011 гр. 4	0,25	0,15	0,17	-0,08	68	0,02	113,33
3.7	Коефіцієнт вибуття основних засобів		Ф.5, ряд. 260 гр. 8 / ф.1 ряд. 1011 гр. 3	0,30	0,14	0,15	-0,15	50	0,01	107,14
3.8	Фондовіддача	грн./ грн.	2.3 / 1.1.3	2,57	4,02	3,34	0,77	130,12	-0,68	83,17
3.9	Фондоозброєність праці працівників	тис. грн./чол.	1.3.3 / 1.6.1	655,18	701,51	752,56	97,38	114,86	51,05	107,28
3.10	Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	обороти	2.1. / 1.5.5	1,43	1,89	1,18	-0,25	82,52	-0,71	62,43
3.11	Середній період обороту оборотних засобів	дні	360 дн. / 3.10	252	190	305	53	121,03	115	160,53
3.12	Коефіцієнт обіговості активів	грн./ грн.	2.1 / 1.1	1,12	1,51	0,95	-0,16	85,45	-0,56	62,97
3.13	Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	обороти	2.1 / Ф.1, 0,5*(ряд. 1125 гр. 3 + ряд. 1125 гр. 4)	1,34	3,05	2,08	0,74	155,22	-0,97	68,20
3.14	Середній період обороту дебіторської заборгованості	дні	360 дн. / 3.13	269	118	173	-96,00	64,31	55	146,61
3.15	Коефіцієнт обіговості запасів	обороти	2.1 / Ф.1, 0,5*(ряд. 1100 гр. 3 +гр. 4 ряд 1100)	6,86	5,56	2,89	-3,97	42,13	-2,67	51,98
3.16	Середній період зберігання запасів	дні	360 дн. / п.3.15	52	65	125	73	240,38	60	192,31
3.17	Тривалість операційного циклу	дні	3.14 + 3.16	321	183	298	-23	92,83	115	162,84
4. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ										
4.1	Рентабельність продажу	%	2.7 / 2.1 * 100	5,12	15,51	4,25	-0,87	x	-11,26	x
4.2	Рентабельність активів	%	2.7 / 1.1 * 100	5,71	23,48	4,05	-1,66	x	-19,43	x
4.3	Рентабельність власного капіталу	%	2.8 / 1.2 * 100	171,72	167,98	28,62	-143,10	x	-139,36	x

За результатами розрахунків проведемо аналіз та зробимо відповідні висновки.

Середня вартість сукупного капіталу протягом досліджуваного періоду зростала і на кінець 2020 року складає 142010 тис. грн., що більше на 39,76 % від 2018 р. та на 5,30 % – 2019 р. Такий результат став можливим завдяки збільшенню оборотних активів, які відіграють важливу роль у господарській діяльності компанії. Також помітно зросла середня вартість власного капіталу – на 554,73 % порівняно з 2018 р.

Незважаючи на те, що на 5,43 % зменшилася порівняно з 2019 р., на кінець 2020 р. склала 14556 тис. грн. Такі позитивні зміни середньої вартості власного капіталу зумовлені збільшенням нерозподіленого прибутку (частини прибутку, який залишається у розпорядженні товариства). На рисунку 2.10 відображено динаміку середньої вартості власного та сукупного капіталів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за 2018-2020 рр.

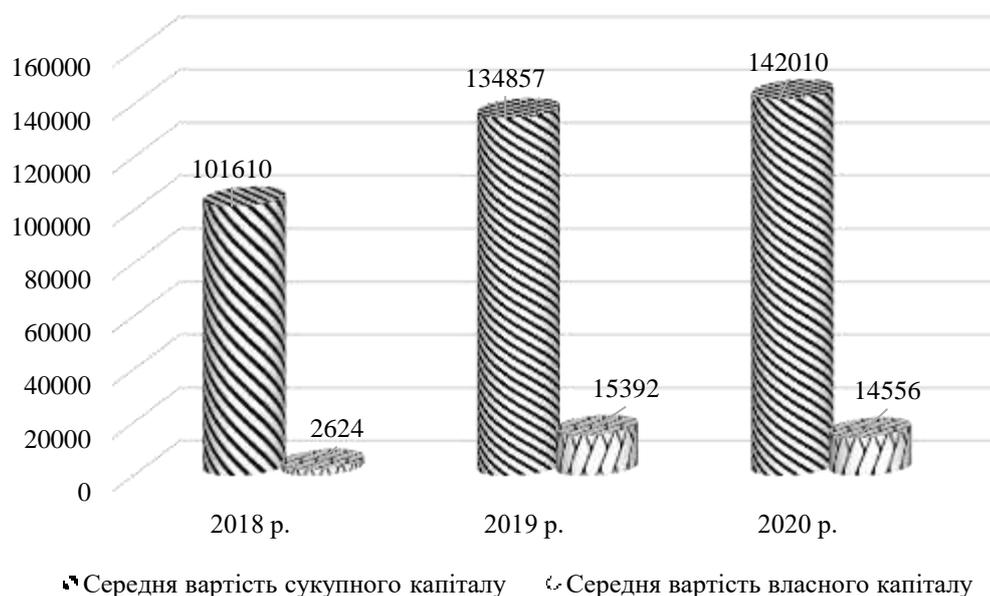

Рисунок 2.10 – Динаміка середньої вартості власного та сукупного капіталів, тис. грн.

Наявність основних засобів є визначальним для стабільної та ефективної роботи ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Тому в дилерській компанії велику увагу приділяють утриманню їх в належному стані, проведенню реконструкції

існуючих, вчасній заміні старих новими та прогресивними основними засобами. У 2020 р. середньорічна вартість основних засобів склала 56442 тис. грн., що більше на 2717,5 тис. грн. та 321 тис. грн. за 2018 та 2019 рр. відповідно (рис. 2.11)

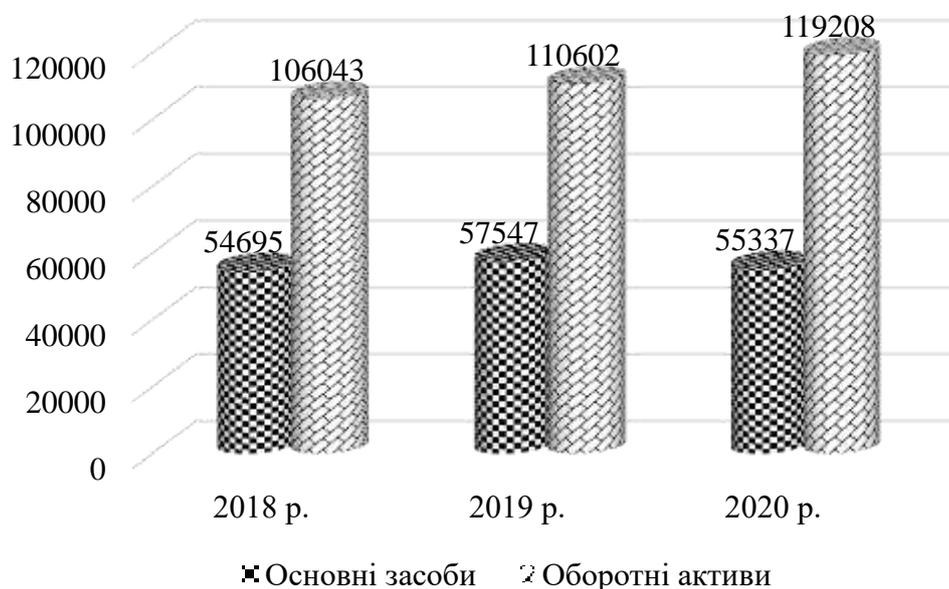

Рисунок 2.11 – Динаміка основних засобів та оборотних активів у 2018-2020 рр., тис. грн.

Така тенденція є позитивною та підтверджує проведені компанією заходи щодо оновлення основних засобів.

Нематеріальних активів дилерська компанія не має.

Проаналізуємо активи дилерської компанії. В переважній більшості вони формуються з оборотних активів, питома вага яких дорівнювала 81,35%, 79,37% та 82,40% – відповідно у 2018, 2019 та 2020 роках. У 2020 р. вартість оборотних активів дорівнювала 119208 тис. грн., що на 12,41 % більше, чим у 2018 р. та на 7,78 % більше порівняно з 2019 р. Оборотні активи ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» складаються із запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів, які змінюються в динаміці.

Так, дебіторська заборгованість товариства у 2020 р. дорівнювала 65182 тис. грн. Порівняно з попередніми роками (зменшення на 22,80 % та на 2,6%) такі зміни є позитивними та зумовлені покращенням розрахункової

дисципліни споживачів та зменшенням реалізації продукції товариства за умов оплати частинами або у розстрочку.

В той же період у ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» збільшилися розміри запасів з 16516 тис. грн. у 2018 р. до 46907 тис. грн. на кінець 2020 р., що можна пояснити введенням карантинних обмежень та зниженням рівня доходів населення.

Зміна обсягів грошових коштів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», які є найбільш ліквідними активами, має синусоїдну динаміку. Так, їх обсяг у 2020 р. дорівнював 2516 тис. грн., що на 21 тис. грн. більше від 2018 р. та на 186 тис. грн. менше від 2019 р.

Такі зміни грошових коштів у звітному році обумовлені зниженням платоспроможності товариства. Динаміка складових оборотних активів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за аналізований період наведена на рисунку 2.12., а динаміка структури оборотних активів – на рис. 2.13.

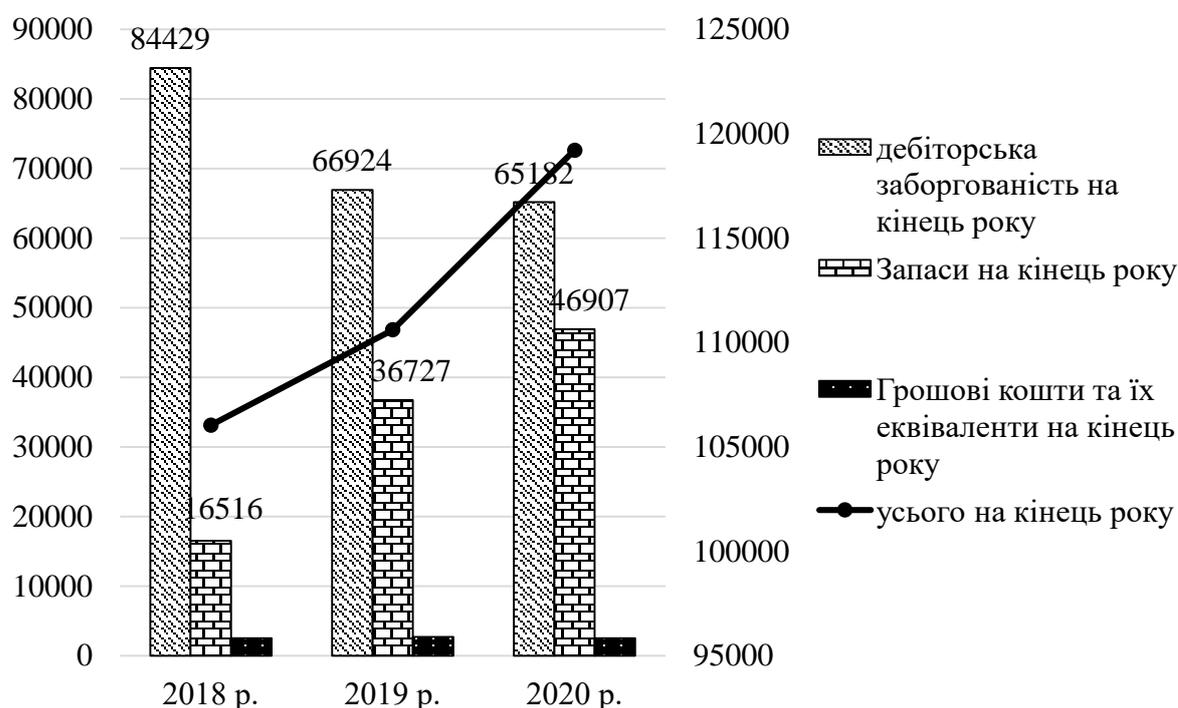

Рисунок 2.12 – Динаміка складових оборотних активів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр., тис. грн.

Рисунок 2.13 – Динаміка структури оборотних активів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

Середньооблікова чисельність як працівників, так і робітників ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» протягом аналізованого періоду знижувалася. У 2020 р. середньооблікова чисельність працівників склала 75 осіб, що на 7 осіб менше від 2018 р. та на 5 осіб менше за 2019 р. (рис. 2.14).

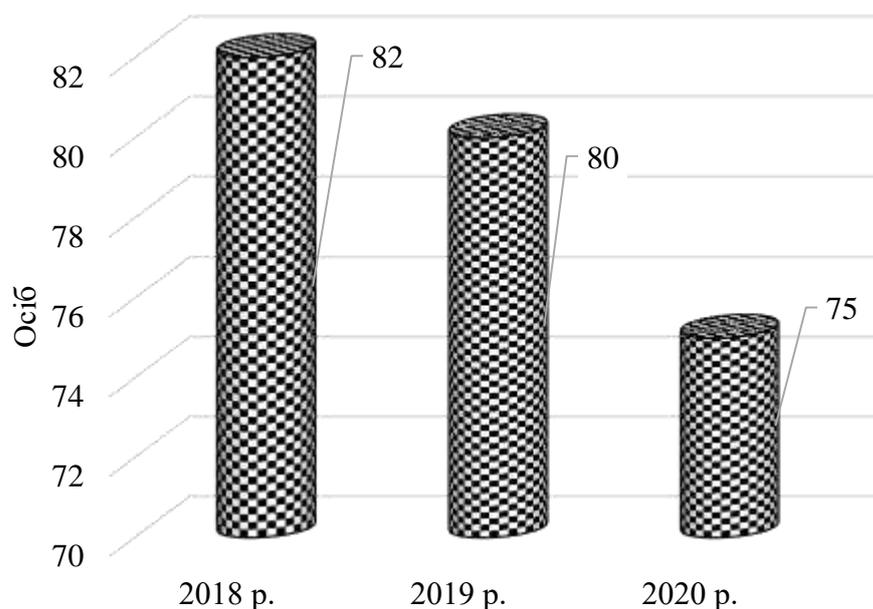

Рисунок 2.14 – Динаміка чисельності працівників ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр., осіб

Середньооблікова чисельність робітників у 2020 р. зменшилася порівняно з 2018 роком на 9 осіб, а з 2019 роком – на 8 та склала 55 осіб. Така ситуація пов’язана з тривалими перервами в роботі компанії, пов’язаних з пандемією, а також оновленням обладнання для сервісного обслуговування.

Зміни чистого доходу від реалізації продукції ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» різнонаправлені. Так, даний показник у 2020 р. складає 135397 тис. грн., що на 19,43 % більше від 2018 р. та на 33,70 % менше від 2019 р. На рисунку 2.15 наведемо динаміку обсягів чистого доходу від реалізації продукції ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за 2018-2020 рр.

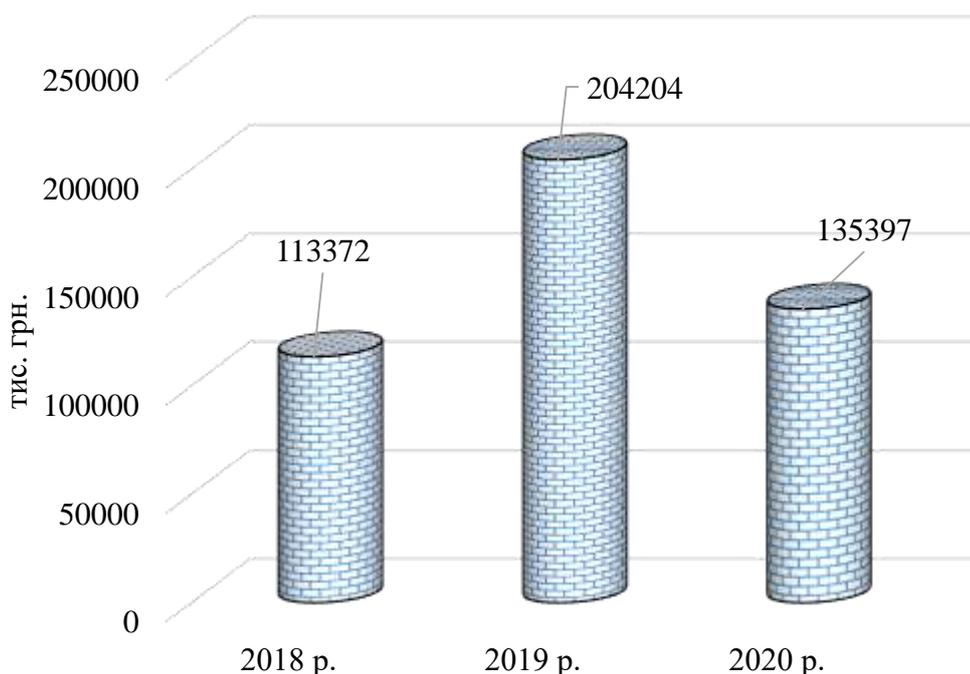

Рисунок 2.15 – Динаміка обсягів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

У 2019 році спостерігалася негативна тенденція – собівартість реалізованої продукції збільшилася порівняно з 2018 роком на 48936 тис. грн, або на 68,99%, а у 2020 році – зменшилася порівняно з 2019 роком на 42190 тис. грн, або на 64,80% і складала 77681 тис. грн. Отже, за період 2018-2020 рр. собівартість реалізованої продукції збільшилася на 6746 тис. грн. або на 9,51%. Як бачимо, темпи зростання собівартості реалізованої продукції є нижчими, ніж темпи

зростання чистого доходу від реалізації продукції, що характеризує позитивні тенденції в діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

Валовий прибуток дилерської компанії у 2020 р. склав 57716 тис. грн., що на 15276 тис. грн. більше за 2018 р. та на 9440 тис. грн. більше від 2019 р.

Прибуток від операційної діяльності у 2020 р. дорівнює 53080 тис. грн., що на 26749 тис. грн. більше від 2018 р., але на 34611 тис. грн. менше порівняно з 2019 р. Такі коливання можна частково пояснити мінливістю ринкового середовища, в якому функціонують суб'єкти підприємництва в Україні.

Розмір чистого прибутку також є нестабільним протягом досліджуваного періоду і на кінець 2020 р. складає 4166 тис. грн., що на 340 тис. грн. менше за 2018 р. та на 21690 тис. грн. менше від 2019 р. ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» необхідно впровадити дієві заходи задля зниження собівартості, й відповідно, збільшення чистого прибутку. Динаміку його змін наведемо на рисунку 2.16.

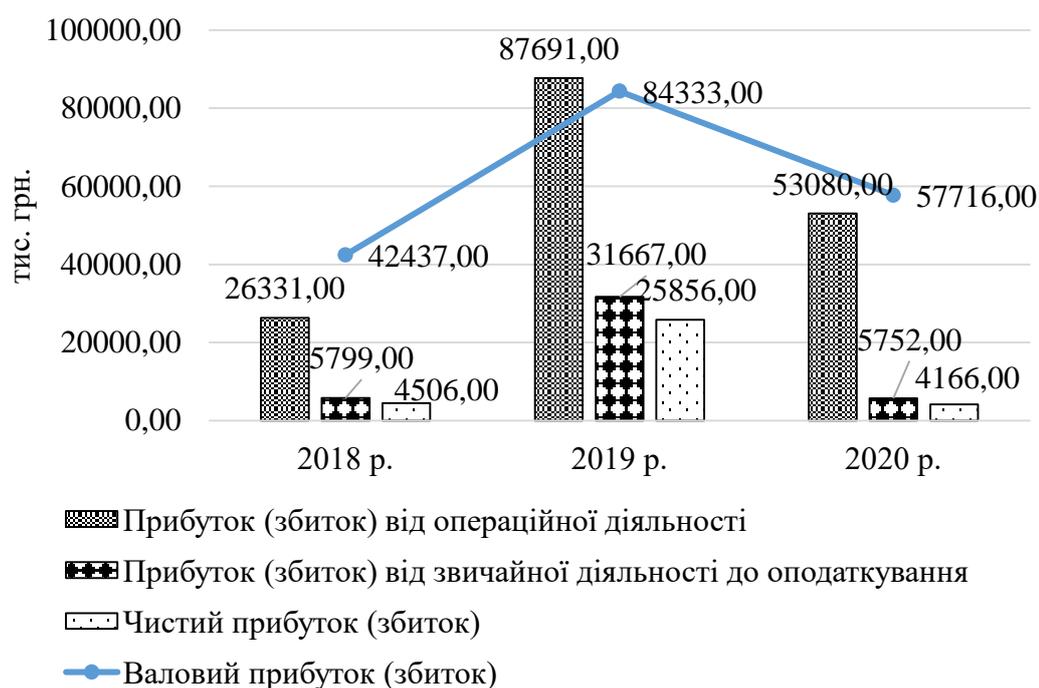

Рисунок 2.16 – Динаміка прибутку ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

Значна увага в компанії приділяється кадровій роботі. Для забезпечення ефективної та продуктивної роботи працівників ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» постійно підвищує заробітну плату. Середньомісячна заробітна плата

працівників товариства за три роки зросла на 0,76 тис грн і у 2020 р. склала 16,50 тис. грн. Це позитивно впливає на продуктивність праці працівників – спостерігаємо ріст показника у 2020 році на 2,72 % порівняно з 2018 р. та на 7,57 % порівняно з 2019 р. Такі зміни свідчать про проведену оптимізацію чисельності працюючих, посилення мотивації працівників (рис. 2.17).

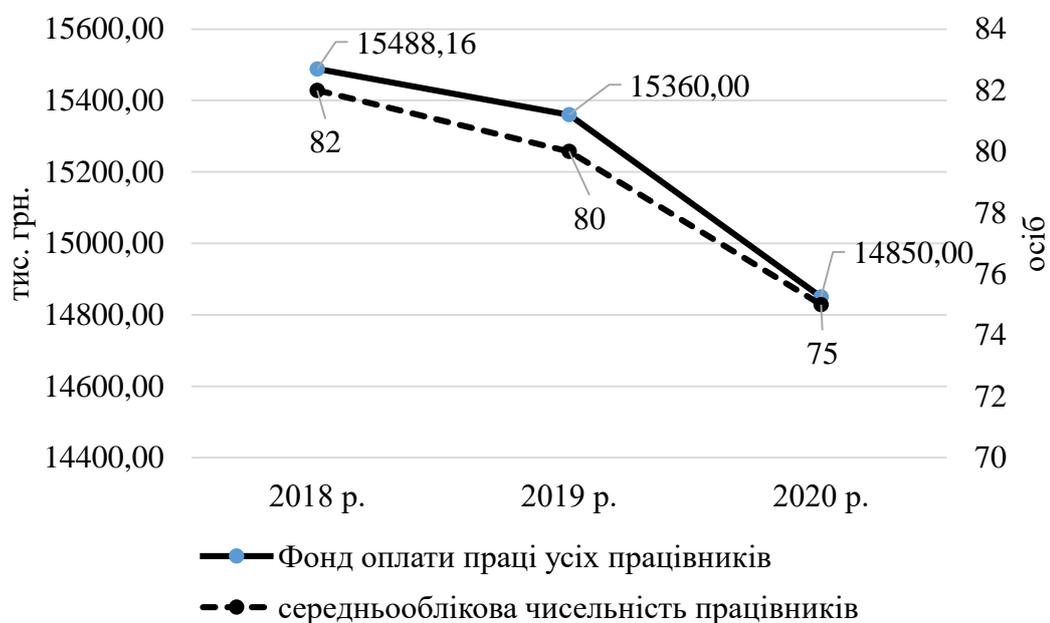

Рисунок 2.17 – Динаміка залежності ФЗП та середньооблікової чисельності працівників ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

Показники рентабельності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» мають додатні значення, що свідчить про прибуткову діяльність товариства. У 2020 р. рентабельність продажу склала 4,25 %, що менше на 0,87 % порівняно з 2018 р. та на 11,26 % порівняно з 2019 р. Рентабельність продажу має досить низькі показники, що свідчить про недосконалу збутову політику товариства.

Зростання обсягів прибутку та вартості капіталу дилерської компанії призвело до збільшення рентабельності активів протягом аналізованого періоду. Так, даний показник у 2020 р. склав 4,05 %, що на 1,66 % менше, ніж у 2018 році, та на 19,43 % менше від 2019 р. Це свідчить про недостатньо ефективне використання активів товариства. Знижується і рентабельність власного капіталу, яка у 2020 р. склала 28,62 %, що на 143,91 % та 139,36 % менше від 2018-2019 рр. відповідно. Така ситуація є негативною та вимагає вжиття заходів

ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» для її зміни.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу встановлено, що ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є прибутковою та фінансово незалежною компанією щодо ведення господарської діяльності. У 2020 р. чистий прибуток товариства склав 4166 тис. грн. Показники рентабельності хоча і додатні, але мають тенденцію щодо зменшення. Це свідчить про те, що товариство відчуває вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, які заважають його стабільній та ефективній діяльності.

2.4 Стан охорони праці на підприємстві

Законодавство України про охорону праці являє собою систему взаємозв'язаних нормативно-правових актів, що регулюють відносини в галузі охорони праці. Воно складається з Закону України «Про охорону праці», Кодексу законів про працю України, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Базується законодавство України про охорону праці на конституційному праві всіх громадян України на належні, безпечні й здорові умови праці, гарантовані статтею 43 Конституції України. Ця ж стаття «встановлює також заборону використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах». Ст. 45 Конституції «гарантує право всіх працюючих на щотижневий відпочинок та щорічну оплачувану відпустку, а також встановлення скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи в нічний година».

Інші статті Конституції «встановлюють право громадян на соціальний захист, що включає право забезпечення їх у разі повної часткової або тимчасової втрати працездатності (ст. 46); охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне

страхування (ст. 49); право знати свої права та обов'язки (ст. 57) та інші загальні права громадян, у тому числі право на охорону праці».

Основоположним документом у галузі охорони праці є Закон України «Про охорону праці», який «визначає основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя й здоров'я в процесі трудової діяльності, на належні, безпечні й здорові умови праці, регулює за участю відповідних державних органів відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища й встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні». Інші нормативні акти мають відповідати не тільки Конституції та іншим законам України, але, насамперед, цьому Законові.

Закон України «Про пожежну безпеку» визначає «загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності».

Згідно до Закону України «Про охорону праці» фінансування охорони праці здійснюється підприємством у сумі, 0,5 % від фонду оплати праці. Визначимо кошти на поліпшення умов праці на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 р.р. (табл. 2.8)

Таблиця 2.8 – Кошти на поліпшення умов праці на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

Рік	2018	Абс. 2020/2018	Відн. 2020/2018	2019	Абс. 2020/2019	Відн. 2020/2019	2020
Фонд оплати праці, тис. грн.	15488,16	-638,16	-4,12	15360,00	-510,00	-3,32	14850
Виділені кошти на поліпшення умов праці, тис. грн.	77,44	-3,19	-4,12	76,80	-2,55	-3,32	74,25

Згідно Закону України «Про охорону праці» роботодавці зобов'язані створювати безпечні умови для праці. Створення служби охорони праці за цим

законом на будь-якому підприємстві є обов'язковим за умови перевищення кількості працівників у 50 осіб. На ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2020 р. працювало 75 осіб, відповідно до Закону на ньому передбачена посада інженера з охорони праці.

Згідно статистичних даних видатки, спрямовані на поліпшення умов роботи працівників ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» мають тенденцію до зменшення (рис. 2.18).

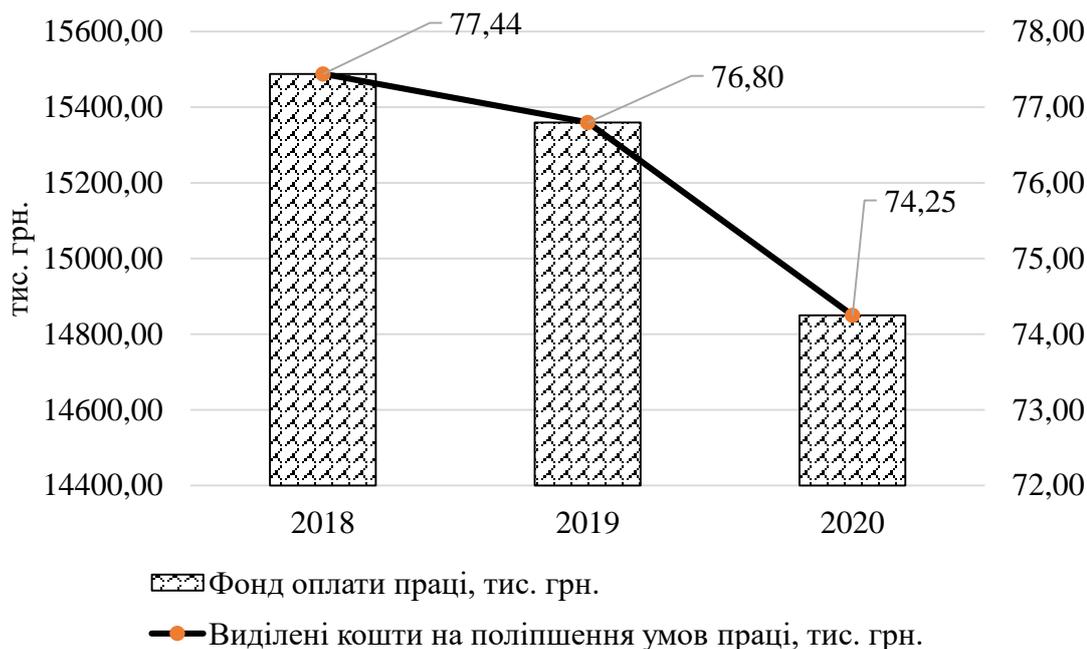

Рисунок 2.18 – Динаміка коштів на поліпшення умов праці на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

Основні завдання служби охорони праці ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»:

- навчання і пропаганда знань працівників безпечним методам роботи
- забезпечення безпеки технологічних процесів, виробничого обладнання, інструментів, будівель і споруд;
- нормалізація санітарно-гігієнічних умов праці;
- забезпечення працівників засобами індивідуального захисту;
- забезпечення оптимальних режимів праці та відпочинку;
- організація лікувально-профілактичного обслуговування;
- професійний відбір працівників з окремих професій;

– формування методичної та інструктивної бази з питань охорони праці на товаристві.

Основними небезпечними об'єктами в ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є рухомі машини і механізми; небезпечна напруга в електричній мережі; паливно-мастильні матеріали.

До найбільш поширених шкідливих факторів на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» відносяться отруєння окисом вуглецю від працюючих автомобільних двигунів.

Випадків виробничого травматизму на робочих місцях на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за досліджуваний період не виявлено.

Спираючись на вищезазначене, можна стверджувати, що на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» ведеться постійна робота щодо поліпшення та створення безпечних умов праці.

На ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» діє система запобігання пожежам, що представлена комплексом організаційних і технічних засобів, спрямованих на виключення можливості виникнення пожежі, виключення можливості запалювання або вибуху.

Очевидно, що на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» приділяється достатня увага охороні праці та створенню безпечних умов для роботи персоналу.

Проведемо оцінку економічної ефективності СУОП на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» згідно варіанту №1

Визначення соціальної ефективності заходів для охорони праці на підприємстві із загальною (середньообліковою) кількістю працюючих 75 чоловік на підставі:

- кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм, до проведення заходів 5 , після проведення заходів 3;
- чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають вимогам санітарних норм до проведення норм 6 , після 4;
- кількість випадків травматизму до проведення заходів 3 , після 1;

- кількість днів непрацездатності через травматизм до проведення заходів 53, після 30;

- кількість працівників, що звільнилися до проведення заходів 10, після 5;

Розв'язання:

Визначимо скорочення кількості робочих місць, що не відповідають вимогам нормативних актів щодо безпеки виробництва:

$$\Delta K = \frac{P_1 - P_2}{K_3} \times 100, \%$$

$$\Delta K = \frac{5 - 3}{75} \times 100 = 2,67\%$$

де P_1, P_2 – кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до і після проведення заходів;

$K_3 = 75$ – загальна кількість робочих місць

Визначаємо скорочення чисельності працівників, які працюють в умовах, які не відповідають вимогам санітарних норм:

$$\Delta Ч = \frac{N_1 - N_2}{N} \times 100, \%$$

$$\Delta Ч = \frac{6 - 4}{75} \times 100 = 2,67\%$$

де N_1, N_2 – чисельність працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до і після здійснення заходу, чол.;

N – річна середньооблікова чисельність працівників, чол.

Зменшення коефіцієнта частоти травматизму

$$\Delta K_{\text{ч}} = \frac{T_1 - T_2}{N} \times 100$$

$$\Delta K_{\text{ч}} = \frac{3 - 1}{75} \times 100 = 2,67$$

де T_1, T_2 - кількість випадків травматизму відповідно до і після проведення заходу.

Визначимо скорочення плинності кадрів через незадовільні умови праці.

$$\Delta Ч_n = \frac{3_1 - 3_2}{N} \times 100$$
$$\Delta Ч_n = \frac{10 - 5}{75} \times 100 = 6,67$$

Розрахунок річної економії від зменшення рівня захворюваності на підставі наступних даних:

- кількість днів непрацездатності через хвороби на 100 працівників до проведення заходів 2542, після 2430;
- річна середньооблікова чисельність робітників 75, чоловік;
- вартість виробленої товарної продукції за зміну на одного працівника промислово-виробничого персоналу 78, грн.;
- вартість річної товарної продукції підприємства 740 тис. грн.;
- середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу 55, чол.;
- середньорічна заробітна плата одного працівника разом із відрахуваннями на соцстрахування $З_p = 1800$ тис. грн.;
- середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності $З = 125$ грн.

Розв'язання:

- Скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності (аналогічно травматизму) за певний час:

$$\Delta Д = \frac{Д_1 - Д_2}{100} \times Ч_3, \text{ люд.-днів.}$$
$$\Delta Д = \frac{2542 - 2430}{100} \times 75 = 84 \text{ люд.-днів}$$

де $Д_1, Д_2$ – кількість днів непрацездатності через хвороби чи травматизм на

100 працюючих відповідно до і після проведення заходів.

– Зростання продуктивності праці:

$$\Delta W = \frac{\Delta D \times Z_e}{P_n} \times 100\% ,$$
$$\Delta W = \frac{84 \times 78}{740000} \times 100\% = 0,89$$

де Z_e – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника промислово – виробничого персоналу;

P_n – вартість річної товарної продукції підприємства.

– Річна економія зарплати за рахунок зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності і травматизму:

$$E_z = \frac{\Delta W \times Z_p}{100} \times \mathcal{C}_{cp} , \text{ грн.}$$
$$E_z = \frac{0,89 \times 1800}{100} \times 55 = 881,1 \text{ грн}$$

де \mathcal{C}_{cp} – середньорічна чисельність промислово – виробничого персоналу;

Z_p – заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соцстрахування.

– Економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності:

$$E_{cc} = \Delta D \times \Pi_{\partial} , \text{ грн.}$$

$$E_{cc} = 84 \times 125 = 10500 \text{ грн}$$

де Π_{∂} – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності

– Річна економія за рахунок зменшення рівня захворюваності (травматизму):

$$E_{pz(m)} = E_z + E_{cc} . \text{ грн.}$$

$$E_{pz(t)}=881,1+10500=11381,1 \text{ грн.}$$

Провівши розрахунки та проаналізувавши діяльність ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» можемо зробити наступні висновки:

1) На підприємстві створена і ефективно функціонує система управління охороною праці;

2) Відповідальність за дотримання вимог з охорони праці на торговельному підприємстві покладено на одного фахового спеціаліста згідно Закону України «Про охорону праці» («На підприємствах (у виробничих, науково-виробничих об'єднаннях) при чисельності працюючих від 51 до 500 чоловік включно (невиробнича сфера – від 101 до 500) таку службу повинен представляти один спеціаліст з охорони праці з інженерно-технічною освітою.»);

3) У 2020 році витрати на заходи щодо охорони праці зменшились порівняно з 2018 та 2019 роками на 4,12% та на 3,32% відповідно.

4) Нещасних випадків у підрозділах дилерської компанії за три звітні роки виявлено не було;

5) Можна відзначити, що у структурі торговельного підприємства облаштування робочих місць і умов праці відповідає вимогам норм і виду виконуваної роботи.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ СТАНУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ТОВ ДК «ПОЛТАВА-АВТОСВІТ»

3.1. Аналіз сучасного стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Матеріально-технічною базою ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є сукупність засобів виробництва, які у формі реальних активів забезпечують процеси купівлі-продажу і руху товару (автомобілів).

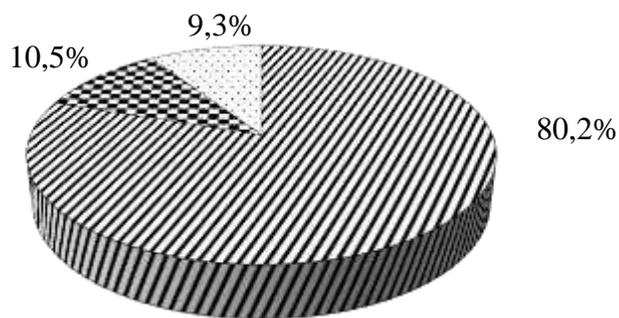
Структура основних фондів (ОФ) ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» істотно відрізняється від структури основних фондів промислового підприємства. Це обумовлено високою трудомісткістю торгівлі, необхідністю широкого застосування живої праці, низькою автоматизацією і механізацією торгового процесу.

Розвиток мережі дилерських компаній викликає збільшення інвестицій в автоматизовані системи розрахунків з покупцями, сучасні транспортно-складські комплекси.

У основних фондах ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» питома вага будівель, споруд та передавальних пристроїв становить близько 80%, активної частини – машин і обладнання – близько 11% (рис. 3.1).

Основні засоби включають основні виробничі засоби і невиробничі основні засоби.

Основні виробничі засоби є частиною основних засобів, яка безпосередньо бере участь у виробництві тривалий час і поступово, частинами, переносить свою вартість на виготовлений продукт. Поновлюються ОВФ через капітальні інвестиції.

- ▣ будівлі, споруди та передавальні пристрої
- ▣ машини і обладнання
- ▣ інші

Рисунок 3.1 – Структура основних фондів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Невиробничі основні засоби – це житлові будинки та інші об’єкти соціально-культурного призначення, які не використовуються у господарській діяльності, але перебувають на балансі підприємства. Вони не беруть участі в процесі виробництва і не переносять своєї вартості на виготовлений продукт. Відтворюються вони тільки за рахунок прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства.

Незважаючи на те що невиробничі основні засоби безпосередньо не впливають на обсяг виробництва, збільшення цих засобів пов’язане з поліпшенням добробуту працівників підприємства. Це в кінцевому підсумку позитивно позначається на результатах діяльності підприємства, на зростанні продуктивності праці.

Основні засоби поділяються на активну частину і пасивну частину основних виробничих засобів.

Активна частина основних виробничих засобів включає:

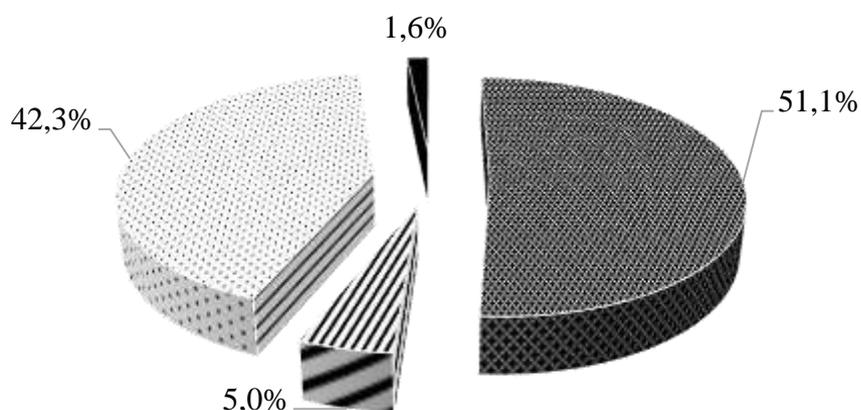
- робочі машини і устаткування;
- транспортні засоби;
- вимірювальні й регулюючі прилади;
- обчислювальна техніка і лабораторне устаткування.

Склад активної частини основних виробничих засобів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» представлений у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Склад активної частини основних виробничих засобів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Найменування робочих машин і устаткування	Тип	Ціна за одиницю, грн.	Кількість	Балансова вартість, грн.
шиномонтажний верстат	LC810 380V BRIGHT	32200,0	8	257600,0
обладнання балансування	CB953B 220V BRIGHT	28000,0	8	224000,0
вулканізатори	TRAD001Q TORIN	4096,0	5	20480,0
дископравильні верстати	Радиал M1 SNG	52700,0	8	421600,0
компресорне обладнання	SILVER 20-500 FIAC	156800,0	4	627200,0
маслозамінне обладнання	B8010KVS GIKRAFT	6650,0	5	33250,0
домкрати автомобільні	DPA-3C AIRKRAFT	3850,0	16	61600,0
підйомники автомобільні	TLT-235SB-380 LAUNCH	47600,0	8	380800,0
трансмісійні стійки	TEL05001 TORIN	4266,0	8	34128,0
траверси канавні	133-84-1 HUNTER	112000,0	8	896000,0
Інші				2956658,0
Усього				5926410,0

Структура активної частини основних виробничих засобів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» представлена на рис. 3.2.

- * робочі машини і устаткування
- транспортні засоби
- вимірювальні й регулюючі прилади
- обчислювальна техніка і лабораторне устаткування

Рисунок 3.2 – Структура активної частини виробничих основних засобів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Пасивна частина основних виробничих засобів включає в себе тільки господарський інвентар.

На відміну від виробничих основних засобів невиробничі основні засоби не беруть участі в процесі виробництва і не переносять своєї вартості на вироблений продукт. Відтворюються вони тільки за рахунок прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства. Незважаючи на те, що невиробничі основні засоби безпосередньо не впливають на обсяг виробництва, збільшення цих засобів пов'язане з поліпшенням добробуту працівників підприємства. Це в кінцевому рахунку позитивно позначається на результатах діяльності підприємства, на зростанні продуктивності праці.

Особливості торговельної діяльності припускають наявність таких специфічних основних засобів, як торгові площі, торговельне обладнання, та спеціальне обладнання для сервісу і ремонту автомобілів, аналізу яких має бути приділена особлива увага.

Торгове приміщення ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» включає торговий зал і приміщення для надання послуг. Торговий зал магазину представляє собою спеціально обладнану основну частину торгового приміщення магазину, призначену для обслуговування покупців. Торговий зал слугує для демонстрації модельного ряду автомобілів, оформлення всіх необхідних документів і проведення фінансових операцій.

Приміщення ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» для прийому, зберігання і підготовки товарів до продажу представляють собою спеціально обладнані приміщення, призначені для прийому, зберігання і підготовки товарів (автомобілів, запчастин і комплектуючих) до продажу.

Підсобні приміщення призначені для розміщення допоміжних служб ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» та виконання робіт з обслуговування технологічного процесу. До складу підсобних приміщень входять приміщення для зберігання пакувальних та обв'язувальних матеріалів, технологічного обладнання, інвентарю, тари, відходів упаковки, коридори, тамбури, вестибюлі.

Адміністративно-побутове приміщення ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» призначене для розміщення апарату управління та включає побутові приміщення. До складу адміністративно-побутового приміщення входять службові приміщення апарату управління, санітарно-побутове приміщення.

Технічні приміщення ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» призначені для розміщення технічних служб і виконання робіт з технічного обслуговування та ремонту автомобілів, торгово-технологічного і механічного устаткування.

На динаміку товарообігу великий вплив мають стан, розвиток та ефективність використання матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Проведемо оцінку технічної оснащеності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» (табл. 3,2).

Таблиця 3.2 – Показники технічної оснащеності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

Показник	Формула розрахунку	2018	2019	2020	Абс. 2020/2018	Абс. 2020/2019
Вартість активної частини основних фондів на 100 м ² торгової площі, тис. грн.	вартість активної частини основних фондів / торгова площа * 100	300,02	333,36	370,40	70,38	37,04
Коефіцієнт механізації праці, %	відсоток працівників, у яких працю механізований більш ніж на 50% в загальній чисельності працюючих	45,7	50,1	58,7	13,0	8,6
Коефіцієнт механізації робіт, %	відношення витрат часу на виконання робіт механізованим шляхом до загальних витрат робочого часу	68,4	71,3	72,1	3,7	0,8

Загальні напрямки аналізу використання матеріально-технічної ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» аналогічні методиці аналізу основних засобів для промислових підприємств.

Для оцінки ефективності оснащеності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» також застосовуються показники: фондівдачі, фондомісткості, фондоозброєності праці, а також коефіцієнт ефективності використання основних фондів (рентабельності основних фондів). Дані розрахунків щодо ефективності оснащеності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Дані розрахунків щодо ефективності оснащеності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у 2018-2020 рр.

Показники	Формула розрахунку	Рік			Відхилення			
		2018	2019	2020	2020/2018		2020/2019	
					Абсолютне	Темп приросту, %	Абсолютне	Темп приросту, %
Фондовіддача, грн./ грн.	відношення товарообороту до середньої вартості основних засобів	2,57	4,02	3,34	0,77	129,96	-0,68	-16,92
Фондоозброєність праці працівників, тис. грн./ чол.	вартість основних фондів в розрахунку на одного працівника	655,18	701,51	752,56	97,38	114,86	51,05	107,28
Рентабельність основних фондів, %	відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних фондів	8,39	46,07	7,38	-1,01	87,96	-38,69	-83,98

Фондовіддача може бути виражена як відношення виробітку (тобто середнього товарообігу на одного працівника) до показника фондоозброєності праці.

Відповідно фондівдача зростає, якщо темп зростання товарообігу випереджає темп зростання вартості основних фондів або приріст продуктивності праці випереджає приріст фондоозброєності праці. Фондомісткість є показником, зворотним фондівдачі.

Коефіцієнт ефективності використання основних фондів (рентабельності) визначається як відношення річної суми прибутку від продажів до

середньорічної вартості основних фондів. При визначенні кожного показника ефективності використання основних фондів враховується вартість як власних, так і орендованих основних фондів.

3.2. Оцінка впливу стану матеріально-технічної бази на фінансові результати ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Розглянемо структуру балансового прибутку ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», прослідимо її динаміку, порівнюючи з показниками попередніх років. Аналіз динаміки показників, наведений в таблиці 3.4 дозволяє виявити тенденції змін.

Таблиця 3.4 – Види прибутку ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» за 2018-2020 рр.

Показники	Рік		Відхилення 2020/2019	
	2019	2020		
Валовий прибуток (збиток)	84333	57716	-26617	-31,56
Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн	87691	53080	-34611	-39,47
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	31667	5752	-25915	-81,84
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	25856	4166	-21690	-83,89

Аналіз даних основних показників дохідності підприємства і структури прибутку вказують на те, що за період, що аналізується, спостерігалось зміни основного показника діяльності підприємства – чистого прибутку з 4506 тис. грн. у 2018 р. до 25856 тис. грн. у 2019р. (збільшився на 21350 тис. грн.) та у 2020 – до 4166 тис. грн. (зменшився на 21690 тис. грн. порівняно з 2019 роком). Різке падіння чистого прибутку у 2020 році зумовлене:

- зменшенням обсягів реалізованої продукції на 68807 тис. грн. (або на 66,3%)
- отриманням збитків від звичайної діяльності до оподаткування на 25915 тис. грн. (або на 81,84%)

– отриманням збитків операційної діяльності у 2020 р. у сумі 34611 тис. грн. (на 39,47% порівняно з 2019 роком).

Це є відзеркаленням того, що підприємство займається тільки основним видом діяльності – реалізацією продукції і не займається позареалізаційною діяльністю, а саме, не має пайової участі в інших підприємствах, не має цінних паперів, не є арендодавцем основних фондів та ін. Основну частину прибутку підприємство ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» одержує за рахунок реалізації товарної продукції. Графічно структуру прибутку ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» зображено на рисунку 3.3.

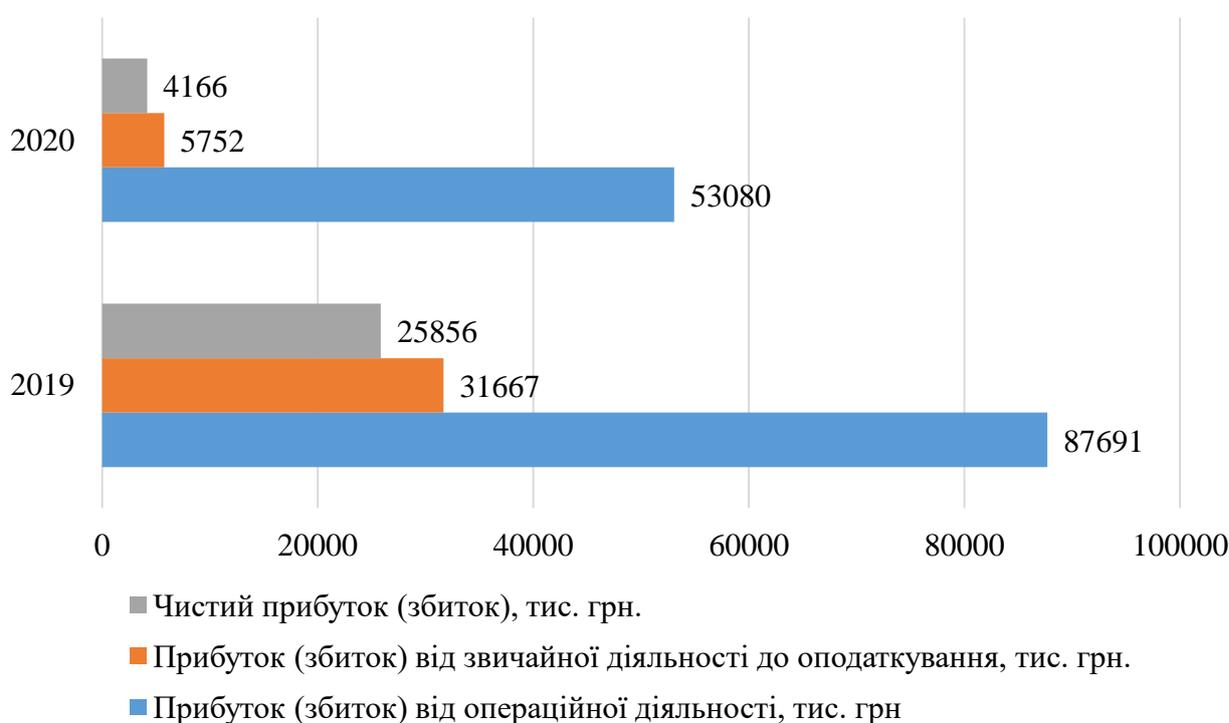

Рисунок 3.3 – Структура прибутку ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Прибуток від реалізації продукції ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» залежить від чотирьох чинників першого порядку: об'єму реалізації продукції; її структури; собівартості і рівня середньореалізаційних цін. Ці ж чинники є чинниками другого порядку по відношенню до балансового прибутку[85].

Балансовий прибуток характеризує фінансовий результат усіх видів господарської діяльності підприємства. Аналіз балансового прибутку проводиться шляхом зіставлення фактично одержаного балансового прибутку за

звітний період із даним за минулий рік. При цьому детально аналізуються складові частини балансового прибутку, вивчаються напрямки їх розвитку за звітний період, аналізується структура прибутку за звітний рік [28].

Аналіз впливу стану матеріально-технічної бази на фінансові результати ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» здійснюється на основі побудови багатофакторної моделі залежності його фінансового результату від зовнішніх та внутрішніх факторів.

Часові ряди даних відображують вплив усього комплексу як зовнішніх так і внутрішніх факторів на величину фінансового результату. Побудова багатофакторної економетричної моделі прибутковості підприємства передбачає виконання таких процедур:

- формування за допомогою методів експертного та кореляційного аналізу системи факторів, які зумовлюють динаміку фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»;

- виявлення найбільш визначних факторів на основі аналізу залежності факторів між собою та фінансовим результатом ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» шляхом розрахунку та аналізу кореляційної матриці, а також усунення мультиколінеарних факторів;

- аналіз лагів у впливі факторіальних ознак на фінансовий результат ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»;

- побудова рівняння регресії, яке відображає залежність фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» від виявлених найбільш визначних факторів;

- оцінка адекватності моделі.

Прогнозування фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» на основі багатофакторної моделі виконується шляхом виділення синхронно та асинхронно діючих факторів і прогнозування факторіальних ознак на основі комплексу моделей: експоненціального згладжування, змінної середньої, трендових моделей. Вибір прогнозного значення факторіальної ознаки здійснюється шляхом вибору найкращого прогнозу за критерієм мінімальності

середньоквадратичної помилки. Кінцевим етапом механізму аналізу та прогнозування впливу стану матеріально-технічної бази є моделювання фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

З метою виявлення тенденцій зміни фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» та факторів, що найбільше впливають на нього, потрібен статистичний аналіз економічних показників, які характеризують господарський процес на підприємстві.

Виконуваний нижче аналіз направлений на розв'язання таких задач:

- виявлення економічних факторів, що чинять найбільший вплив на фінансовий результат ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», а також сили та характеру цього впливу;

- побудову моделі множинної регресії цієї залежності:

- виконання кількісного аналізу внеску кожного з факторів, що впливає на фінансовий результат ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

Зміна фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» в часі є результатом дії сукупності різноманітних факторів. Тому при розробці прогнозу необхідно провести дослідження та виявити залежність між станом матеріально-технічної бази та низкою чинників впливу на неї. Для розв'язання даної задачі необхідно побудувати модель, яка описуватиме вплив низки факторів на фінансовий результат ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

Побудова моделі здійснюється в такій послідовності:

1. Визначення сукупності змінних, що входять в модель.
2. Специфікація моделі (визначення виду регресійної залежності).
3. Вибір методу оцінювання залежності параметрів моделі та реалізації процедури оцінювання.

4. Перевірка значущості оцінок параметрів моделі.

5. Перевірка адекватності моделі.

6. Економічна інтерпретація отриманих результатів.

Дана модель базується на рівнянні множинної регресії. Загальне значення множинної регресії – це «аналіз зв'язку між декількома незалежними змінними

та залежною змінною. Її основне завдання – аналіз статистичних даних для виявлення математичної залежності між досліджуваними показниками та встановлення за допомогою коефіцієнта кореляції порівняльної оцінки тісноти взаємозв'язку. Після того як унаслідок економічного аналізу встановлено, що зв'язок між показниками існує та встановлений загальний характер зв'язку, можна за допомогою регресійних методів дати цим зв'язкам кількісне вираження» [68].

Загальний вигляд рівняння множинної регресії (3.1):

$$Y = \sum_{i=1}^n a_i x_i, \quad (3.1)$$

де Y – залежна змінна;

a_i – коефіцієнт регресійної моделі;

x_i – фактори моделі, $i = 1, \dots, n$.

Об'єктом дослідження є ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт», що займається продажем, післяпродажним супровідом і ремонтом автомобілів.

Багатофакторна регресійна модель залежності чистого фінансового результату (прибутку) від обсягу сукупного доходу, операційних витрат, собівартості, чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та обсягу адміністративних витрат має наступний загальний вигляд:

$$Y = a_0 + a_1 * X_1 + a_2 * X_2 + a_3 * X_3 + a_4 * X_4 + a_5 * X_5 + a_6 * X_6 + a_7 * X_7, \quad (3.2)$$

де $a_0, a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6, a_7$ – параметри моделі;

Y – чистий фінансовий результат, тис. грн (залежна змінна);

X_1 – робочі машини і устаткування, тис. грн.;

X_2 – транспортні засоби, тис. грн;

X_3 – вимірювальні й регулюючі прилади, тис. грн;

X_4 – обчислювальна техніка і лабораторне устаткування, тис.грн.; X_5 – будівлі і споруди, тис. грн.

Початкові дані для аналізу впливу стану матеріально-технічної бази на фінансові результати ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Початкові дані для аналізу впливу стану матеріально-технічної бази на фінансові результати ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Рік	чистий фінансовий результат тис. грн.	робочі машини і устаткування, тис. грн.	транспортні засоби, тис. грн.	вимірювальні й регулюючі прилади, тис. грн.	обчислювальна техніка і лабораторне устаткування, тис. грн.	будівлі і споруди, тис. грн.
	Y	X1	X2	X3	X4	X5
2018	4506	1785,3	195,5	2325	87,1	42979,6
2019	25856	2215,1	250,1	3025	92,7	44896,8
2020	4166	2956,7	296,3	2506,9	94,8	21489,8

При виборі методів дослідження необхідно орієнтуватись на вибір простих залежностей. При цьому в рівняння множинної лінійної регресії відбирають фактори, які є значущими та лінійно незалежними.

Для здійснення аналізу побудуємо кореляційну матрицю, представлену табл. 3.6, значення якої дають певну інформацію про істотність зв'язку між залежними змінними, а також залежними змінними й результуючим показником. Автоматизувати розрахунок коефіцієнтів парної кореляції можна за допомогою MS Excel: Сервіс → Аналіз даних → Кореляція.

Таблиця 3.6 – Коефіцієнти парної кореляції (кореляційна матриця)

	X1	X2	X3	X4	X5
X1	1	0,9799	0,1004	0,9184	-0,9026
X2	0,9799	1	0,2969	0,9789	-0,7986
X3	0,1004	0,2969	1	0,4859	0,3376
X4	0,9184	0,9789	0,4859	1	-0,6587
X5	-0,9026	-0,7986	0,3376	-0,6587	1

Матриця парних кореляцій, що показує взаємозв'язок між парами факторів. Коефіцієнт кореляції набуває значення від -1 до 1. Чим ближче це значення до 1, тим сильніший взаємозв'язок між факторами. Якщо кореляція набуває від'ємного значення, то це свідчить, що при збільшенні однієї змінної

зменшується інша, а при додатному значенні кореляції при збільшенні однієї змінної збільшується інша.

Велике значення коефіцієнта парної кореляції незалежних (факторних) змінних (0,8 і більше) свідчить про існування мультиколінеарності.

Перевіряємо мультиколінеарність за алгоритмом Фаррара-Глобера.

Для цього розраховуємо визначник кореляційної матриці r_{xx} за допомогою функції в Excel МОПРЕД: Визначник = $-4,46547 \cdot 10^{-48}$. Значення сильно наближається до нуля, що означає наявність мультиколінеарності.

Щоб позбутися мультиколінеарності, необхідно поетапно виключати з моделі певні фактори і, будуючи кореляційну матрицю, аналізувати величину її визначника. Досягнення максимальної величини показника означатиме мінімізацію впливу незалежних змінних. Якщо значення парних коефіцієнтів кореляції не перевищує 0,8, мультиколінеарність у моделі відсутня.

Після визначення статистично не значущих змінних, а також за наявності показників, що характеризуються наявністю мультиколінеарності, їх видаляють з дослідження при побудові багатofакторної регресійної моделі. Після чого параметри моделі визначають знову.

Шляхом підбору знаходимо наступну найоптимальнішу комбінацію факторів впливу на досліджувану змінну, що відображено у табл. 3.7

Таблиця 3.7 – Відібрані значення факторів, що забезпечують необхідну точність і адекватність шуканої моделі

Рік	чистий фінансовий результат тис. грн.	робочі машини і устаткування, тис. грн.	вимірювальні й регулюючі прилади, тис. грн.	обчислювальна техніка і лабораторне устаткування, тис. грн.	будівлі і споруди, тис. грн.
	Y	X1	X3	X4	X5
2018	4506	1785,3	2325	87,1	42979,6
2019	25856	2215,1	3025	92,7	44896,8
2020	4166	2956,7	2506,9	94,8	21489,8

Кореляційна матриця для цього випадку матиме наступний вигляд (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Кореляційна матриця для остаточного варіанта моделі

	X1	X3	X4	X5
X1	1	0,1004	0,9184	-0,9026
X3	0,1004	1	0,4859	0,3376
X4	0,9184	0,4859	1	-0,6586
X5	-0,9026	0,3376	-0,6586	1

Визначник матриці дорівнює 0,762604. Тобто, мультиколінеарність скоротилася до прийняттого рівня і не перевищує верхньої межі 0,8.

Використавши функцію MS Excel: Сервіс → Аналіз даних → Регресія, отримуємо зведену таблицю, що містить дані, необхідні для побудови й оцінювання математичної моделі досліджуваної змінної. Дані автоматизованих розрахунків наведені в таблиці 3.9.

Оскільки розрахункові значення t-критерію не перевищують табличні, мультиколінеарність відсутня.

Розглянемо отримані дані регресійної статистики.

Множинний коефіцієнт кореляції $R = 1$ свідчить про те, що кореляція або тіснота зв'язку між обчисленим за рівнянням регресії значенням залежного фактора, тобто обсягу реалізації продукції, і комбінацією всіх розглянутих незалежних факторів є досить високою.

R-квадрат – «квадрат коефіцієнта кореляції (коефіцієнт детермінації), показує ступінь пояснення експериментальних даних моделлю» [60].

Коефіцієнт детермінації R^2 вказує на те, яка частка варіації поясненої змінної зумовлена варіацією змінної, що її пояснює ($0 \leq R^2 \leq 1$). Чим ближче R^2 до одиниці, тим краще регресія апроксимує емпіричні дані. Якщо ж $R^2 = 1$, то між X та Y існує функціональна залежність, тоді як $R^2 = 0$ свідчить про те, що пояснена зміна не залежить від вибраного набору змінних.

Таблиця 3.9 – Результати автоматизованих розрахунків за допомогою пакету аналізу даних Microsoft Excel

<i>Регресійна статистика</i>					
Множинний R					1
R-квадрат					1
Нормований R-квадрат					65535
Стандартна похибка					0,125
Спостереження					3
<i>Дисперсійний аналіз</i>					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Значимість F</i>
Регресія	4	472878290,7	118219572,7	5,481372476	0,302
Залишок	0	0	65535		
Всього	4	472878290,7			
	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значення</i>	
Y-перетин	13817,942	4710669,828	2,392	0,252	
Змінна X 1	0	1,741	-2,557	0,237	
Змінна X 3	15,577	0,351	3,0097	0,204	
Змінна X 4	0	0,100	-0,942	0,519	
Змінна X5	-1,257	1,741	2,392	0,252	
	<i>Нижні 95%</i>	<i>Верхні 95%</i>	<i>Нижні 95,0%</i>	<i>Верхні 95,0%</i>	
Y-перетин	13817,942	13817,942	13817,942	13817,942	
Змінна X 1	0	0	0	0	
Змінна X 3	15,577	15,577	15,577	15,577	
Змінна X 4	0	0	0	0	
Змінна X5	-1,257	-1,257	-1,257	-1,257	

Для отриманої моделі значення коефіцієнта детермінації дорівнює 1. Тобто отримана модель на 100 % пояснює зміну фінансового результату підприємства.

Нормований R-квадрат має зміст «песимістичного прогнозу» *R-квадрата*. Нормований (скоригований чи адаптований) коефіцієнт детермінації у даному випадку дорівнює 65535. Тобто максимальне кориговане значення чистого фінансового результату дорівнює 65535 тис. грн.

На відміну від R^2 може зменшуватись при введенні в модель нових змінних, що пояснюють, але не чинять суттєвого впливу на залежну зміну, тоді як R^2 у таких випадках збільшується.

Стандартна похибка – середньоквадратичне відхилення моделі. Стандартна похибка описує розмір відхилення фактичного значення залежної змінної від лінії регресії, тобто діапазон зміни чистого фінансового результату

ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» варіюється від розрахованої величини на $\pm 0,125$ тис. грн.

Спостереження – кількість експериментальних точок.

Розглянемо дані дисперсійного аналізу:

df – кількість ступенів вільності: на регресію, залишкова та загальна;

SS – сума квадратів відхилень між експериментальними та розрахованими згідно з моделлю значеннями;

Метод найменших квадратів полягає у виборі такого набору коефіцієнтів серед усіх можливих, що забезпечує мінімальне значення $SS_{\text{ост}}$.

MS – дисперсія;

F – F -статистика.

Вибіркове значення F , що має розподіл Фішера, у комірці E12 застосовується для оцінки значущості коефіцієнта детермінації R^2 .

Значимість F – показує ймовірність можливості хибного висновку на основі одержаних даних.

F і значущість F дозволяють перевірити значущість рівняння регресії, тобто установити відповідність результатів регресійної моделі емпіричним даним і достатність незалежних змінних, внесених до неї, для опису залежної змінної.

За емпіричним значенням статистики F перевіряється гіпотеза рівності нулю всіх коефіцієнтів моделі одночасно. Значущість F – це теоретична ймовірність того, що при виконанні цієї гіпотези F -статистика більша за емпіричне значення F .

За допомогою критерію адекватності Фішера F перевіряється існування зв'язку між результуючою та незалежними змінними. Як свідчить проведене дослідження, модель є статистично значущою, а гіпотеза про наявність зв'язку між залежною та незалежними змінними підтверджується, оскільки значення розрахункового критерію $F_{\text{розрах}}$ більше значення критерію $F_{\text{табл}}$.

Розглянемо результати регресійного аналізу:

Y -перетин – вільний член рівняння регресії (в цьому випадку – a);

X_1 – член регресійної моделі. Кількість рядків відповідає кількості функцій у моделі регресії;

Коефіцієнти – коефіцієнти при відповідних членах регресійного рівняння;

Стандартна помилка – середньоквадратична похибка при визначенні значення відповідного коефіцієнта регресійного рівняння;

t-статистика – t-статистика, показує значущість даного коефіцієнта;

P-значення – ймовірність можливості хибного висновку на основі одержаних даних; P-значення – ймовірність, що дозволяє визначити значущість коефіцієнтів регресії a_i .

Порівнюючи P-значення з рівнем значущості $\alpha = 0,05$, маємо: якщо P-значення більше або дорівнює α , то коефіцієнт α незначущий, через те гіпотеза $H_0 : \alpha = 0$ приймається.

Нижні 95 %, Верхні 95 % – межі довірчого інтервалу для значення коефіцієнта (параметра α) при рівні достовірності 95 %.

Таким чином, рівняння множинної регресії має вигляд:

$$Y = 13817,94 + 15,58X_3 - 1,26X_5, \quad (3.3)$$

Визначимо розрахункові значення у за отриманою моделлю та побудуємо графік фактичних та розрахункових значень чистого фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» (рис. 3.4).

Розраховані значення наведені у таблиці 3.10

Таблиця 3.10 – Розрахунок значень у за отриманою моделлю і даних для визначення точності моделі

Роки	Устат.	Урозн.	ABS
			((Устат.-Урозн.)/Устат.)
2018	4506	4505,99	$1,35295 \cdot 10^{-06}$
2019	25856	25856,00	$1,4971 \cdot 10^{-07}$
2020	4166	4166,01	$1,48465 \cdot 10^{-06}$
Всього	34528	34528	$6,02415 \cdot 10^{-07}$
Середні значення	11509,33	11509,33	$5,64499 \cdot 10^{-07}$

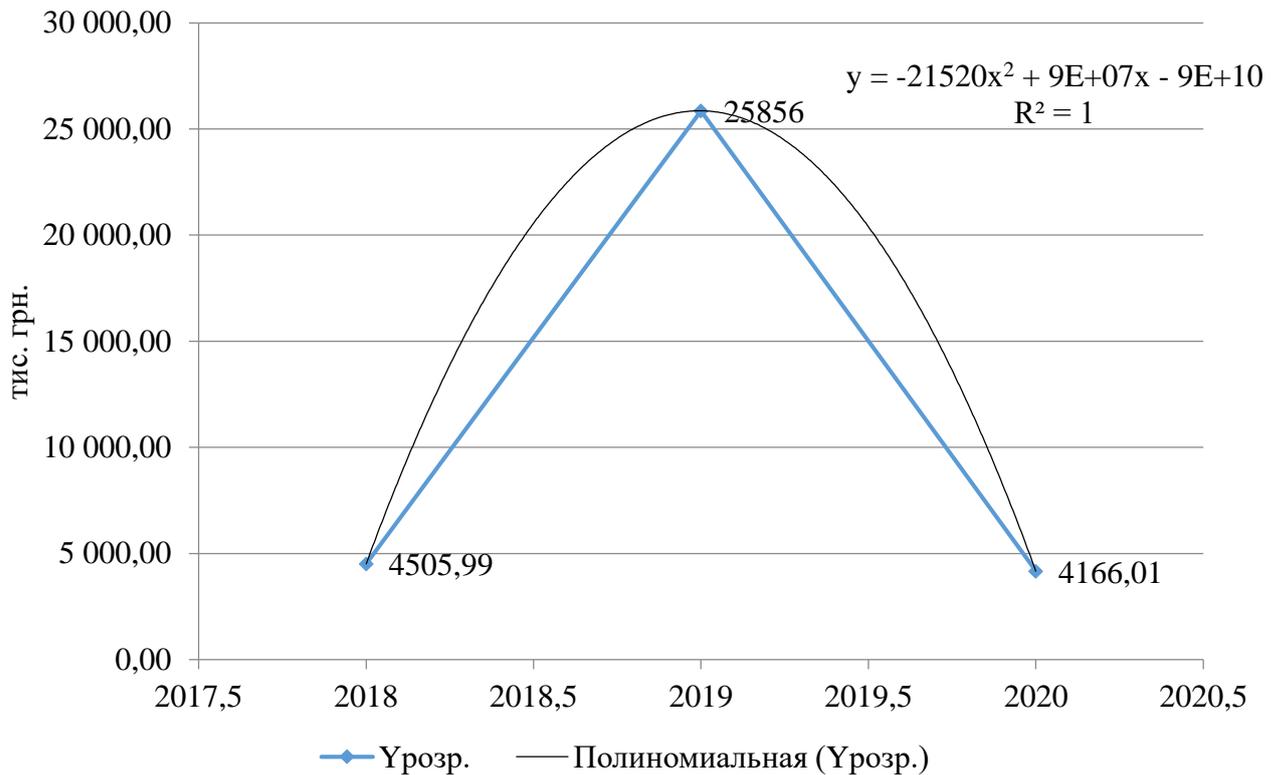

Рисунок 3.4 – Графік фактичних та вирівняних за моделлю значень результативної ознаки

Перевіримо точність моделі за середньою відносною похибкою апроксимації за формулою:

$$\bar{\varepsilon} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left| \frac{y_{\phi i} - y_{\text{прогнози}}}{y_{\phi i}} \right| * 100, \% \quad (3.4)$$

$\bar{\varepsilon} = 5,64499 * 10^{-07} \% < 15\%$, що свідчить про високу точність моделі.

Аналіз Р-значень показує, що всі коефіцієнти значущі.

Таким чином, за допомогою пакета регресійного аналізу в MS Excel була побудована багатofакторна лінійна регресійна модель, що відображає залежність чистого фінансового результату від вартості робочих машин і устаткування, вимірювальних і регулюючих приладів, вартості обчислювальної техніки і лабораторного устаткування, будівель і споруд.

Відповідно до проведеного дослідження отриманої моделі її якість є високою, оскільки коефіцієнт множинної кореляції R свідчить про тісний зв'язок усіх незалежних змінних і результуючої змінної; коефіцієнт детермінації моделі R^2 показує високу адекватність моделі, що підтверджує і скоректований коефіцієнт детермінації; а критерій адекватності Фішера F характеризує високу статистичну значущість отриманої моделі.

Таким чином, Результати моделювання підтверджують дані фінансово-економічного аналізу діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Найбільш пріоритетними напрямками підвищення чистого фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» (за відібраними значущими показниками) є збільшення частки вимірювальних і регулюючих приладів у активній частині основних засобів. Відтак, досліджуваному товариству слід працювати над зміцненням своєї матеріально-технічної бази. Саме від цього у значній мірі залежать його фінансові результати. З цією метою далі у роботі запропонуємо напрями розвитку матеріально-технічної бази досліджуваного товариства.

3.3. Напрями розвитку матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Як показали результати аналізу у попередніх підрозділах кваліфікаційної роботи фінансові результати та успішна господарська діяльність ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» у значній мірі залежить від стану матеріально-технічної бази. Виходячи з цього досліджуваному товариству слід працювати над розвитком та оновлення матеріально-технічної бази. На рисунку 3.5 наведемо основні напрями розвитку матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Вважаємо, що їх впровадження дозволить поліпшити не лише матеріально-технічну базу, а також забезпечити покращення фінансових результатів.

Рисунок 3.5 – Напрями розвитку матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

З метою розвитку матеріально-технічного стану ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» пропонується впровадження додаткової послуги з технічного обслуговування та ремонту автомобілів Ford та Volvo.

Як показує світовий досвід, дилерська мережа виробника обслуговує і ремонтує автомобілі власної марки протягом 5-6 років з моменту покупки нового автомобіля. Далі ці автомобілі «випадають» з поля зору дилерів. Пояснюється це необхідністю виведення на ринок все нових моделей, з одного боку, і бажанням власників автомобілів користуватися більш дешевими послугами та запасними частинами – з іншого. Проте, дилерські СТО зацікавлені у збереженні постійної клієнтської бази й надалі. Тому ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» необхідно покращувати свою матеріально-технічну базу за рахунок замінити діагностичного інструментарію на більш сучасний, що допоможе скоротити час виявлення несправності автомобіля та обслуговувати більшу кількість клієнтів.

Дослідивши ринок діагностичного обладнання, пропонуємо досліджуваному товариству встановити комплексний стенд діагностики ходової частини та гальмівної системи BOSCH SDL 260 (рис. 3.6).

Рисунок 3.6 – Комплексний стенд діагностики ходової частини та гальмівної системи BOSCH SDL 260

Таке діагностування забезпечить швидку та точну перевірку:

- відведення коліс, як передніх, так і задніх від осі руху;
- коефіцієнта зчеплення з дорогою всіх коліс автомобіля, працездатність всіх амортизаторів;
- гальмівної системи, яка проводиться в декількох режимах, що дозволяє обчислити биття при гальмуванні гальмівних дисків і барабанів, гальмівне зусилля кожного колеса, загальне гальмівне зусилля, гальмівне зусилля при гальмуванні ручним гальмом.

Діагностичний стенд SDL 260 надає можливість без втручання людини провести і видати письмовий висновок про стан роботи підвіски, відсоток зносу амортизаторів, сайлентблоків, гальмівної системи.

Після проведення перевірок на даному стенді видається наступний протокол діагностики (рис. 3.7).

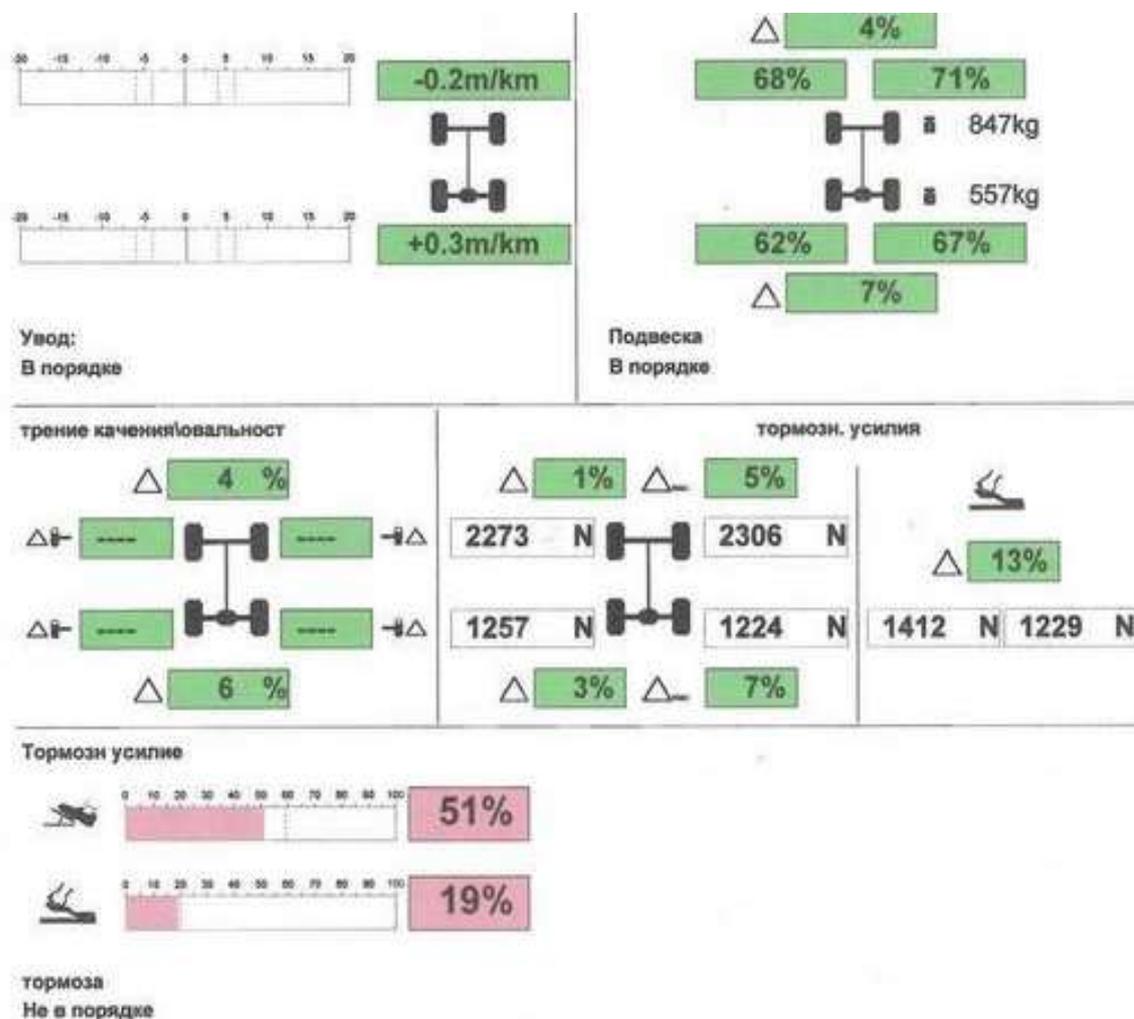

Рисунок 3.7 – Результати діагностування на стенді BOSCH SDL 260

Вартість даного обладнання близько 60 тис. грн. У вартість входить: доставка обладнання на склад покупця; пусконаладжувальні роботи; введення обладнання в експлуатацію; навчання персоналу роботі зі стендом.

Іншим необхідним та сучасним обладнанням вважаємо установку для діагностики та чищення форсунок LAUNCH CNC-601A (рис. 3.8).

Рисунок 3.8 – Установка для діагностики та чищення форсунок
LAUNCH CNC-601A

Стенд для діагностики і чистки форсунок LAUNCH CNC-601A виготовлений з високоякісних матеріалів. Призначений для роботи з будь-якими форсунками – як з верхнім, так і з бічним підведенням палива. Вбудований мікрокомп'ютер і цифровий дисплей в автоматичному режимі. Потужна ультразвукова чистка 100Вт. Перевагою даного стану є можливість підключення до автомобіля і чищення без зняття форсунок.

Використання даної установки на СТО ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» дозволить

- моделювати реальні параметри роботи двигуна в процесі випробувань, відповідно до особливостей конкретної системи управління двигуном, що забезпечить точність та чіткість виявлення невідповідностей у роботі двигуна;
- працювати з будь якими бензиновими форсунками – як з верхнім, так і з бічним підведенням палива, що дозволить розширити перелік марок автомобілів, здатних обслуговуватися на СТО досліджуваного підприємства;

– прямо на автомобілі здійснювати промивку форсунок за допомогою спеціальних адаптерів та спеціального сольвенту, що значно зменшує час обслуговування автомобіля та зменшує собівартість послуги за рахунок зменшення ручної праці.

Вартість такої установки на вітчизняному ринку 32 200 грн.

Враховуючи, що усі сучасні автомобілі обладнані бортовими комп'ютерами, які періодично здійснюють тестування системи автомобіля та її компонентів, а при виникненні несправностей записує їх в пам'ять ЕБУ у вигляді специфічного коду. Тож дилерська СТО повинна мати потужну комп'ютерну діагностику, яка здатна зчитувати такі записи з різних типів бортових комп'ютерів.

Професійний мультимарочний автосканер X-431 PADV – новітній мультимарочний автосканер в топовій лінійці діагностичного обладнання компанії LAUNCH Tech Co. Сканер має високопродуктивний сучасний планшет в ударостійкому пило-вологозахищеному корпусі і діагностичний адаптер нового покоління – SmartBox 3.0. Є можливість підключення додаткових модулів, таких як: 4-х канальний осцилограф, відеоендоскоп, модуль для тестування акумуляторних батарей, модуль-тестер і імітатор датчиків, що розширює діагностичний функціонал і забезпечує високу точність тестованих даних.

SmartBox 3.0 являє собою інтелектуальний діагностичний модуль нового покоління з підтримкою всіх основних протоколів діагностики легкового та вантажного транспорту (рис. 3.9).

За допомогою даного сканеру можливо досліджувати електронні системи автомобіля, які можна поділити на 4 основні групи:

- електронна система управління двигуном – забезпечує працездатність «серця» машини, оптимізує його характеристики;
- електронна система управління трансмісією, яка конструктивно пов'язана з електронною системою управління двигуном та керує передавальним числом і моментом включення зчеплення.

– електронна система управління активною безпекою охоплює динамічну курсову стабілізацію ESP, антиблокування гальм ABS, круїз-контроль, датчики стану шин;

– електронна система управління обладнанням і безпекою – іммобілайзер, сигналізація і засоби підвищення комфорту (кондиціонер, парктронік, електронні регулятори дзеркал, підігрів сидінь, інше).

Рисунок 3.9 – Професійний мультимарочний автосканер X-431 PADV

Саме діагностика електронного обладнання автомобілів на вітчизняних СТО становить найбільшу питому вагу серед діагностичних послуг. Вартість такої установки на вітчизняному ринку 78 400 грн.

Розглянуті вище технології є основою поліпшення матеріально-технічної бази СТО досліджуваного товариства. Окрім того, запропоновано закупити таке обладнання:

- стенд для діагностики авто – 170 тис. грн.;
- підйомник + його установку – 75 тис. грн.;
- стенд правки аварійних кузовів – 48 тис. грн.;
- кран для зняття двигуна з авто – 15 тис. грн.;
- установка для зміни масла – 10 тис. грн.;
- установка для обслуговування кондиціонера – 35 тис. грн.;
- набір необхідних автослюсаря інструментів – 40 тис. грн.

Слід зауважити, що керівництву ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» не можна економити на обладнанні для СТО. Оскільки від їх залежатиме якість наданих послуг та виконаних робіт. Крім того, досліджуване товариство витрати кошти на закупівлю первинних необхідних автозапчастин, які будуть використані для ремонту автомобілів. У таблиці 3.11 підіб'ємо кошторис витрат на зміцнення матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт».

Таблиця 3.11 – Кошторис витрат на поліпшення матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

№	Назва обладнання	Вартість, тис. грн.
1	комплексний стенд діагностики ходової частини та гальмівної системи BOSCH SDL 260	60
2	установка для діагностики та чищення форсунок LAUNCH CNC-601A	32,2
3	професійний мультимарочний автосканер X-431 PADV	78,4
4	стенд для діагностики авто	170
5	підйомник + його установку	75
6	стенд правки аварійних кузовів	48
7	кран для зняття двигуна з авто	15
8	установка для заміни масла	10
9	установка для обслуговування кондиціонера	35
	Разом	523,6

Отже, відповідно до запропонованої програми поліпшення матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» необхідно додатково інвестувати 523,6 тис. грн. Ці кошти необхідні для часткового оновлення застарілого обладнання, яке необхідне для надання послуг товариство по ремонту автомобілів. Дану суму коштів ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» може реінвестувати з отриманих резервів, які сформувалися на досліджуваному товаристві у попередніх періодах з розмірів нерозподіленого прибутку.

ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» необхідно постійно працювати над поліпшенням своєї матеріально-технічної бази, оновлювати застарілі технології, впроваджувати останні досягнення науки та техніки у свою сферу діяльності. На рисунку 3.10 наведено рекомендації щодо постійного поліпшення матеріально-технічної бази товариства.

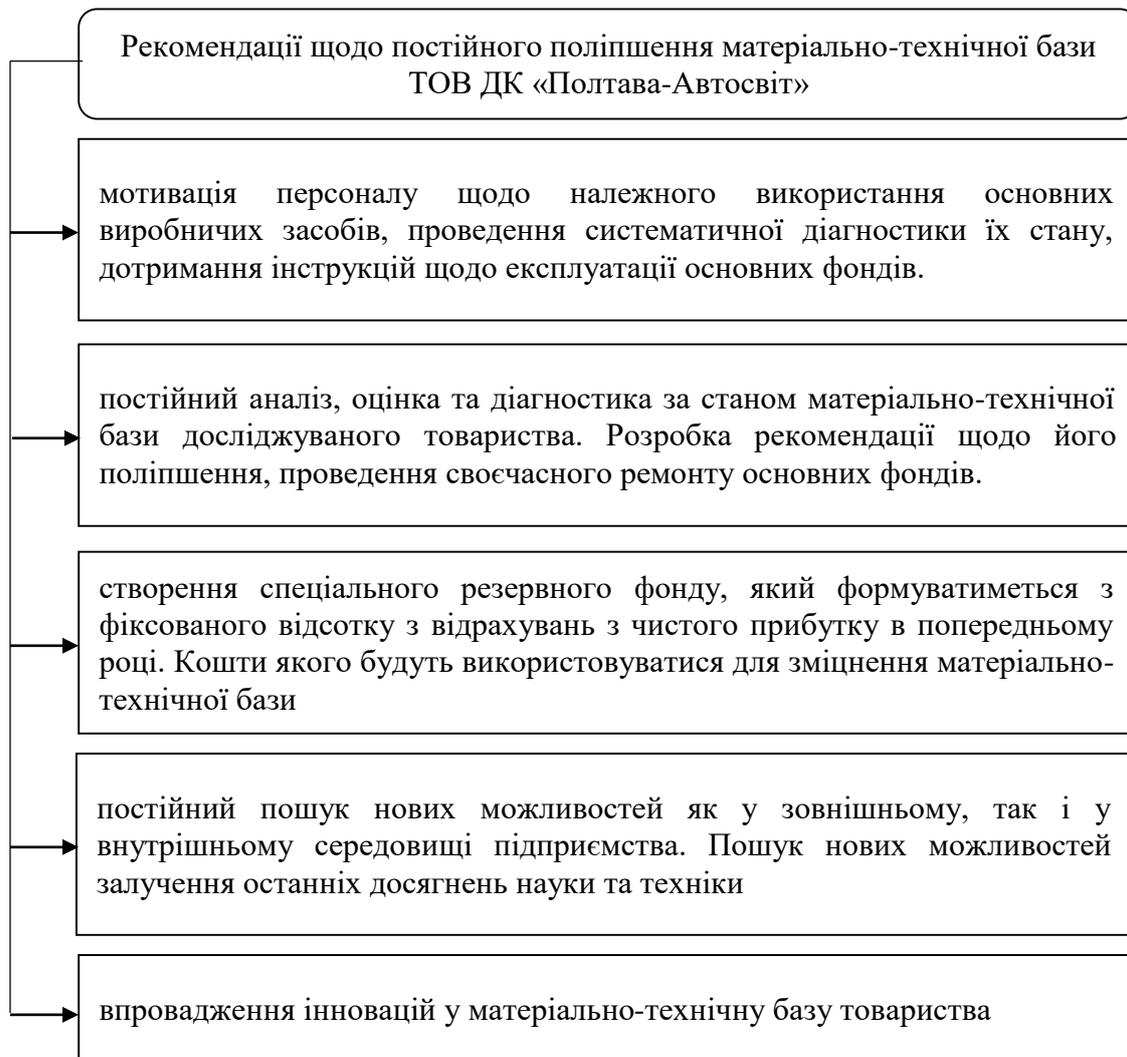

Рисунок 3.10 – Рекомендації щодо постійного поліпшення матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт»

Дотримання зазначених рекомендацій дозволить досліджуваному товариству проводити постійну роботу щодо поліпшення матеріально-технічної бази.

Таким чином, основними напрямками розвитку матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є модернізація та ремонт існуючого обладнання, впровадження останніх досягнень науки та техніки, систематична оновлення основних виробничих засобів, збільшення частки активної частини основних фондів, переобладнання СТО сучасними технологіями. Запропоновано переобладнати СТО товариства сучасними технологіями, орієнтована вартість цього складе 523,6 тис. грн.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретичні та методичні підходи до узагальнення та подальшого розвитку теоретико-методичних засад оцінювання та зміцнення матеріально-технічної бази торговельного підприємства. В процесі виконання даної роботи було вирішено поставлені завдання та досягнута головна мета. За результатами проведеного дослідження можемо сформулювати наступні висновки:

1. Розкрито сутність, значення матеріально-технічної бази підприємства та фактори впливу на її розвиток. Встановлено, що за своєю сутністю матеріально-технічною базою ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є сукупність засобів виробництва, які у формі реальних активів забезпечують процеси купівлі-продажу і руху товару (автомобілів). Визначено, що на розвиток матеріально-технічної бази підприємства мають вплив зовнішні (політико-економічної ситуації, доступ до технологій, законодавче регулювання придбання інноваційних технологій) та внутрішні (фінансовий стан, план розвитку, забезпеченість основними засобами, програми оновлення, модернізації та ремонту основних засобів) фактори. У значній мірі стан матеріально-технічної бази підприємства визначається обраною політикою компанії.

2. Охарактеризовано методичні підходи до оцінки стану матеріально-технічної бази підприємства. Зазначено, що більшість з них базується на фінансовому та бухгалтерському підході. Для оцінки матеріально-технічної бази слід розраховувати такі показники: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт вартості основних фондів, коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, фондвіддача, коефіцієнт рентабельності, а також інтегральний показник економічної ефективності використання основних засобів.

3. Виявлено проблеми та окреслено перспективи розвитку автомобільного ринку України. Відзначено, що автомобільний ринок дуже циклічний по своїй

природі і включає ринок легкових автомобілів, як нових, так і вживаних, автомобілів вантажних та електрокарів і гібридів. Протягом досліджуваного періоду ринок демонстрував стійку позитивну динаміку продажів автомобілів. Спад продажів у 2020 році зумовлений пандемією COVID-19. Лідерами продажів серед марок авто є Renault, Toyota, Ford, Nissan, Skoda. Лідерами серед країн-імпортерів нових авто є Японія, Китай, Румунія, серед вживаних – Німеччина, США, Франція. Якщо традиційно нові автомобілі продавали через дилерів, то у 2020 році актуальними стали онлайн-продажі. Авторинок є високо конкурентним. Основною проблемою автовиробників сьогодні є швидкі темпи змін на ринку поряд з розвитком технологій та зміною смаків споживачів. До того ж значного ризику діяльності компаній завдає мінливе політичне та економічне середовище, яке існує в Україні.

4. Розглянуто організаційно-правові засади діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» – дилерської компанії, що надає повний перелік послуг з продажу та сервісного обслуговування автомобілів Ford та Volvo в Полтаві та Полтавській області. Основним установчим документом товариства є його Статут. Відповідно до статуту досліджуваного товариства, на директора ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» покладається виконання певних завдань та обов'язків. Протягом досліджуваного періоду обсяги продажу автомобілів зросли на 9196,88 тис. грн, або на 12,35%, роздрібна торгівля запасними частинами і приладдям для автомобілів – на 13576,59 тис. грн, або на 52,55%. При цьому знизилися обсяги наданих послуг з техобслуговування і ремонту автомобілів – на 748,46 тис. грн або на 5,72%. В цілому, обсяги реалізації продукції дилерською компанією за 2018-2020 рр. зросли на 22025 тис. грн

5. Виконано аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». За його результатами констатуємо, що протягом досліджуваного періоду обсяги продажу автомобілів зросли на 9196,88 тис. грн, або на 12,35%, роздрібна торгівля запасними частинами і приладдям для автомобілів – на 13576,59 тис. грн, або на 52,55%. При цьому знизилися обсяги наданих послуг з техобслуговування і ремонту автомобілів – на 748,46 тис. грн

або на 5,72%. В цілому, обсяги реалізації продукції дилерською компанією за 2018-2020 рр. зросли на 22025 тис. грн

Чистий дохід від реалізації продукції ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» має синусоїдну динаміку – у 2020 р. складає 135397 тис. грн., що на 19,43 % більше від 2018 р. та на 33,70 % менше від 2019 р. Розмір чистого прибутку також має нестабільну динаміку і на кінець 2020 р. складає 4166 тис. грн., що на 340 тис. грн. менше за 2018 р. та на 21690 тис. грн. менше від 2019 р. ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» необхідно впровадити дієві заходи задля зниження собівартості, й відповідно, збільшення чистого прибутку.

6. Досліджено стан охорони праці в дилерській компанії. Встановлено, що на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» приділяється достатня увага питанням охорони праці, відповідальність за забезпечення відповідних умов праці покладена на інженера з охорони праці та керівника торговельного підприємства. Фінансування охорони праці на ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є достатнім і складало у 2020 р. – 14850 тис. грн. Нещасних випадків на підприємстві за три звітні роки виявлено не було.

7. Проведено аналіз сучасного стану матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» У основних фондах дилерської компанії питома вага будівель, споруд та передавальних пристроїв становить близько 80%, активної частини – машин і обладнання – близько 11%. Результати оцінки технічної оснащеності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» характеризують позитивну динаміку щодо зміни показників – вартості активної частини основних фондів на 100 м² торгової площі на 70,38%, коефіцієнту механізації праці на 13%, коефіцієнту механізації робіт – на 3,7%.

8. Здійснено аналіз впливу стану матеріально-технічної бази на фінансові результати ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» на основі побудови багатофакторної моделі залежності його фінансового результату від зовнішніх та внутрішніх факторів. З метою виявлення тенденцій зміни фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» та факторів, що найбільше впливають на нього, проведено статистичний аналіз економічних показників, які характеризують

господарський процес на підприємстві. Результати моделювання підтверджують дані фінансово-економічного аналізу діяльності ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». Найбільш пріоритетними напрямками підвищення чистого фінансового результату ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» (за відібраними значущими показниками) є зменшення вартості будівель і споруд і збільшення частки вимірювальних і регулюючих приладів у активній частині основних засобів.

9. З метою зміцнення матеріально-технічної бази та покращення матеріально-технічного стану ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» запропоновано впровадити додаткову послугу з технічного обслуговування та ремонту системи пуску автомобіля Ford, що дозволить підвищити попит на послуги з технічного обслуговування, залучити додаткових споживачів та збільшити доходи. Основними напрямками розвитку матеріально-технічної бази ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт» є модернізація та ремонт існуючого обладнання, впровадження останніх досягнень науки та техніки, систематична оновлення основних виробничих засобів, збільшення частки активної частини основних фондів, переобладнання СТО сучасними технологіями. Запропоновано переобладнати СТО товариства сучасними технологіями, орієнтована вартість цього складе 523,6 тис. грн.

ГЛОСАРІЙ

1. Автомобіль – самохідна колісна машина, яка приводиться в рух встановленим у неї двигуном і призначена для перевезення людей, вантажу, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт та перевезення спеціального устаткування безрейковими дорогами. Пересувається переважно суходолом.

2. Автоматизоване робоче місце – комплекс технічних і програмних засобів індивідуального користування, зорієнтованих на виконання службових функцій певного спеціаліста чи керівника.

3. Агент – оптовий торговець, який представляє покупця або продавця на відносно постійній основі, виконує лише невелику кількість функцій і не бере на себе права власності на товар.

4. Алгоритм – система правил (програма), що вказує, які з цих правил і в якій послідовності треба виконувати, щоб після певної кількості операцій розв'язати будь-яку задачу даного типу.

5. Баланс фінансовий зведений – система фінансових показників, що характеризують основні пропорції формування та використання фінансових ресурсів за певний період (найчастіше квартал).

6. Балансова вартість активів – вартість активів (фондів) з урахуванням зносу, що реєструється в ділових книгах.

7. Бренд – торгова марка, що володіє стійкими асоціаціями (іміджем).

8. Брокер – особа, яка самостійно або від брокерської контори працює на біржі, де на замовлення виробника реалізує частину продукції.

9. Бухгалтерський облік – система суцільного, безперервного, взаємопов'язаного й документального спостереження й контролю за господарською діяльністю ланок господарства у грошовій формі.

10. Бухгалтерський баланс – система облікових показників, згрупованих за економічною однорідністю операцій, коштів і цінностей у таблицю, яка

відображає на певну дату у грошовому вираженні стан, розміщення і використання коштів, а також джерела їх надходження.

11. Взаємодоповнюючі деталі – деталі у високому ступені стандартизовані, мають низьку вартість, можуть входити до складу різноманітних готових виробів.

12. Валовий виторг – загальна сума надходжень суб'єкта господарювання від усіх видів діяльності.

13. Валовий дохід – різниця між чистим виторгом та витратами на виробництво.

14. Витрати підприємства – визначаються як сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток).

15. Витрати постійні – витрати, абсолютна величина яких із збільшенням (зменшенням) обсягу випуску продукції істотно не змінюється.

16. Витрати поточні – постійні, звичайні витрати або витрати, в яких періодичність менша, ніж місяць.

17. Витрати продуктивні – витрати, що передбачені технологією та організацією виробництва.

18. Витрати прямі – витрати, пов'язані з виробництвом окремого виду продукції, які можуть бути безпосередньо включені до її собівартості.

19. Витрати структурного підрозділу – вартість ресурсів, використаних у технологічному процесі, яка становить виробничу собівартість створеної в структурному підрозділі продукції (робіт, послуг).

20. Витрати фінансові – це витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

21. Витрати трансакційні – витрати керівництва і фахівців підприємства на різноманітні контакти.

22. Виробнича структура – це просторова форма організації виробничого процесу, яка включає склад і розміри виробничих підрозділів підприємства, форми їх взаємозв'язків між собою, співвідношення підрозділів за потужністю (пропускною спроможністю устаткування) та чисельністю працівників, а також

розташування підрозділів на території підприємства.

23. Дилери – дрібні оптові покупці, всі інші обов'язки і права їх схожі з дистриб'юторами.

24. Дистриб'ютор – великий оптовий покупець, що має свої склади і транспорт.

25. Забезпечення контролю – відстеження результатів діяльності показниками збуту, рівня обслуговування, відгуками клієнтури і т.д.

26. Збутові агенти – це особи, що представляють інтереси певних виробників при збуті їх товарів, отримують свою винагороду у вигляді комісійних.

27. Змішана система збуту – комбінування промисловою компанією варіантів використання власної збутової мережі і залежних і незалежних посередників.

28. Кваліфікація – це наявність підготовки, професійних знань, навичок та досвіду, які дають можливість особі належним чином проводити певні дії;

29. Кептивний банк – банк, що створюється окремою компанією, приватною особою, групою компаній або приватних осіб для фінансового обслуговування своїх інтересів.

30. Коефіцієнт зносу основних засобів – коефіцієнт рівний відношенню суми нарахованої амортизації до первісної вартості основних засобів. Даними для його розрахунку служить бухгалтерський баланс.

31. Коефіцієнт оновлення основних фондів – характеризує частку нових, введених в експлуатацію у звітному періоді основних фондів у складі усіх основних фондів, наявних на кінець звітного періоду.

32. Кредит – економічні відносини, при яких одна сторона отримує від іншої кошти, товари / речі, які не заборонені відповідним законодавством до передачі, і обіцяє надати відшкодування (оплату) або повернути ресурси в майбутньому. Фактично, кредит є юридичним оформленням економічного зобов'язання.

33. Матеріально-технічна база підприємства – сукупність засобів виробництва, що виступають у формі реальних активів та забезпечують ефективне функціонування усіх структурних підрозділів підприємства.

34. Матеріально-технічне забезпечення – це форма товарного обігу у сфері матеріального виробництва, процес забезпечення підприємств сировиною, матеріалами, комплектуючими, напівфабрикатами, готовими виробами тощо, необхідними для виробничого і невиробничого споживання.

35. Матеріально-технічні ресурси – складова частина оборотних засобів підприємства.

36. Машина – технічний об'єкт, який складається із взаємопов'язаних функціональних частин (деталей, вузлів, пристроїв, механізмів та ін.), що використовує енергію для виконання покладених на нього функцій.

37. Обладнання, устаткування, спорядження – сукупність пристроїв, механізмів, приладів, інструментів тощо, необхідних для якої-небудь діяльності. Використовуються з певною метою, наприклад, реалізації технологічних процесів.

38. Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

39. Персонал, що приймає замовлення – особи, що проводять обробку стандартних і повторних замовлень, виконують технічний характер робіт.

40. Персонал, який одержує замовлення – особи, що проводять пошук покупців, інформування та переконання, укладання угод.

41. Післяпродажне обслуговування – процес надання товарного вигляду машин і встаткування після транспортування до місця призначення (розпакування, зняття антикорозійних та інших покриттів), монтаж, наладку, регулювання, навчання кадрів.

42. Показники фінансового стану підприємства – система показників, що використовується для аналізу фінансового стану підприємства. Дані показники це розрахунки, засновані на звітах компанії та іншій інформації, що

використовуються для характеристики фінансової структури компанії.

43. Продаж – це оплатна передача майна однією особою у власність іншій особі.

44. Реальний прибуток – номінальний прибуток, скоригований (перерахований) з урахуванням інфляційного впливу у звітному періоді

45. Ремонт (техніки) – комплекс заходів по відновленню працездатного або справного стану будь-якого об'єкта та / або відновлення його ресурсу.

46. Розвиток передпродажного сервісу – процес, пов'язаний з розширенням мережі демонстраційних залів і організацією показу машин і устаткування в дії.

47. Спеціалізоване обладнання - призначене для виготовлення тільки певного виду продукції з певного типу сировини і заготовок. Таке обладнання зазвичай простіше по конструкції, і дешевше, хоча і дозволяє виготовляти конкретну продукцію на більш високому якісному рівні.

48. Споживчий маркетинг – вид маркетингу, орієнтований на кінцевого споживача: його соціально- демографічні характеристики, особливості способу життя і т.п.

49. Структура – це характеристика складу та просторова картина складу об'єкта, формацій та моделей організації функціональних відносин, громадських, економічних, трудових правостосунків, устрою, організації чого-небудь.

50. Технічна озброєність – відношення середньої вартості виробничих машин і устаткування до числа робітників, ком у найбільшу зміну.

51. Технічний рівень виробництва – характеризується ступенем досконалості машин і устаткування, що використовуються на підприємстві, і їхнім технічним станом, прогресивністю технічних процесів, рівнем механізації й автоматизації виробництва тощо.

52. Товариство з обмеженою відповідальністю (скорочено «ТОВ» або «тзов») – організація, суб'єкт господарювання, статутний капітал якої поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом товариства.

53. Товар – благо, що може задовольнити потребу і пропонується на ринку з метою залучення уваги, придбання або використання, споживання.

54. Товарний асортимент – усі товари, які випускає підприємство.

55. Торговельне підприємство – первинна, основна ланка сфери торгівлі, її самостійний господарюючий суб'єкт з правом юридичної особи, що створений для закупівлі, реалізації, а також зберігання товарів, надання різного роду супутніх послуг в цілях задоволення потреб ринку та отримання прибутку.

56. Управління – процес перетворення інформації про стан об'єкта в командну інформацію від суб'єкта; це цілеспрямований програмований чи довільний вплив на об'єкти задля досягнення кінцевої мети за допомогою процесорів, явищ, процесів, коли є з ними взаємодія в режимі детермінованої чи довільної програми/регламенту.

57. Фондовіддача – це відношення вартості випущеної продукції у вартісному виразі до середньорічної вартості основних виробничих фондів. Вона виражає ефективність використання засобів праці, тобто показує, скільки виробляється готової продукції на одиницю основних виробничих фондів.

58. Центр просування і технічної підтримки - в його завдання входять технічні консультації покупців, їх освіта шляхом проведення майстер-класів, видача сертифікатів якості, навчання споживачів і продавців, участь в галузевих семінарах та конференціях, організація зворотного зв'язку зі споживачами про ефективність використання продукту, задоволеності його експлуатаційними характеристиками.

59. Частка ринку – обсяг продажів компанії в даній категорії товарів по відношенню до обсягу ринку даної категорії.

60. Чистий дохід / чистий прибуток – частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України № 2424-IV від 04.02.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 11.05.2021)
2. Кодекс законів про працю України: затверджено Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 16.05.2021)
3. Конституція України. Київ: Видання Верховної Ради України, 1996. 120 с.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 16 «Основні засоби». URL: http://www.minfin.gov.ua/document/237461/23_IAS16_IFRS_2009_GVT.pdf. (дата звернення: 17.05.2021)
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 08.05.2021)
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України ВРУ № 2801–XII від 19.11.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 12.05.2021)
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 12.05.2021)
8. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755 – VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 14.05.2021)
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 року № 92. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.05.2021)

11. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 02.05.2021)

12. Азаренков Г.Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. Харків: Вид. ХНУ, 2014. 232 с.

13. Анісімов Ю.П. Гармонізація діяльності підприємства: монографія. Вороніж: ВГТА, 2010. 304с.

14. Багров В.П, Багрова І.В. Економічний аналіз: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 160 с.

15. Биба В.В., Махічева П.П. Матеріально-технічне забезпечення сільсько-господарських підприємств України. *Економіка і регіон*. 2017. № 5. С. 69-74.

16. Биба В.В., Міняйленко І.В., Теницька Н.Б. Аналіз підприємницької діяльності: навч. посіб. для студентів спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого рівня вищої освіти усіх форм навчання. Полтава:ПолтНТУ. 2019. 182 с.

17. Бойко В.М., Вашків П.Г. Бізнес: словник-довідник. Київ: Україна, 2018. 565 с.

18. Бразілій Н.М., Тимошенко М.М. Організація та методика аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення. *Збірник наукових праць Чернівецького державного технічного Університету. Серія: Економічні науки*. 2013. № 24. С. 104-109.

19. Брижань І.А., Чевганова В.Я. Формування стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства: методика та практика. *Економіка і регіон: наук. вісн. ПолтНТУ*. Полтава : ПолтНТУ, 2015. № 4 (53). С. 16-22.

20. Бровко Л.І., Галаган Т.І., Бровко Є.І. Економічна ефективність використання основних фондів сільськогосподарських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 22. С. 22-26.

21. Бубела А. В. Дослідження систем управління матеріальними запасами. *Вісник Національного транспортного університету*. 2013. № 26. Ч. 2. С. 68-72.
22. Бутинець Ф.Ф., Івахненко С.В., Давидюк Т.В., Шахрайчук Т.В. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050.106 «Облік і аудит». Житомир: ПП «Рута», 2015. 267 с.
23. Васюта В.Б., Кирпань А.Г. Підвищення ролі матеріально-технічної бази як фактор ефективного функціонування підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economics/10_182500.doc.htm (дата звернення: 02.05.2021)
24. Верба В.А., Загородніх О.А. Економічний аналіз: підручник. Київ: КНЕУ, 2017. 416 с.
25. Гандзюк М.П., Желібо Є. П, Халімовський М.О. Основи охорони праці: підручник. Київ: Каравела, 2016. 392 с.
26. Гаращенко О.В. Облік і аналіз формування фінансових результатів та розподілу прибутку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2014. 19 с.
27. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: Аналіз стану та перспективи розвитку. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 522 с.
28. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. Київ: ТОВ «Автоінтерсервіс», 2015. 544 с.
29. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 256 с.
30. Грещак М.Г., Гребешкова О.М., Коцюба О.С. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2017. 228 с.
31. Гуля В.С. Особливості здійснення внутрішнього контролю використання основних засобів на підприємстві. *Вісник студентського наукового товариства «Ватра»*. 2015. Випуск 22. С. 91-102.
32. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності: навч. посіб. Київ: Знання, 2014. 541 с.

33. Гуторова О.О., Сударева М.В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його стабілізації. *Економіка АПК і природокористування: Вісник ХНАУ*. 2010. № 7. С. 73-77.
34. Даньків Й.Я., Остап'юк М.Я. Організація бухгалтерського обліку. Київ: Знання, 2017. 469 с.
35. Дзюбенко Л.М. Еволюція теорії прибутковості підприємства. Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. 2010. №22. С. 56-58.
36. Дмитрик С.О. Облік основних починається з малого. *Все про бухгалтерський облік*. 2016. № 99. С. 49-52.
37. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств. Київ: Вища школа, 2015. 184 с.
38. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: навч. посіб. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2014. 377 с.
39. Зінченко О.А. Показники і критерії якості прибутку підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. №7. С.106-111.
40. Івахненко С.В. Інформаційні, технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2015. 349 с.
41. Качан Д.А. Формування та відтворення складових матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2015. № 1. С. 83-89.
42. Керб Л.П. Основи охорони праці: уавч.-метод. посібник для самост. вивч. дисцип. Київ: КНЕУ, 2016. 252 с.
43. Коваленко О.В., Громова І.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 7. С. 20-27.
44. Ковальчук М.І. Економічний аналіз діяльності підприємств. Навч. підручник. Київ: КНЕУ, 2014. 314 с.
45. Кожанова Є.П. Економічний аналіз: учбовий посібник для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2015. 343 с.

46. Колеснік Я. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування *Збірник Дніпропетровського державного аграрного університету*. 2014. №4. С.130-133.

47. Копиця І.М. Історичний та сучасний аспект «матеріально-технічна база підприємства». *Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 618-621.

48. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: КНЕУ, 2016. 334 с.

49. Кузьмін Д.Л. Основні засоби та основні фонди: порівняльний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). 148-155 с.

50. Лебедзевич Я.В. Фінансові результати та їх контроль в системі бухгалтерського обліку: методологія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». К., 2015. 20 с.

51. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз: навч. посібн. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 336 с

52. Лютова Г.М., Атамась О.М. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Фінансовий простір*. 2018. № 3. С. 147-157.

53. Мордвінцева Т.В., Стулей К.О. Основні засоби підприємства: економічна сутність. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2. С. 90-94.

54. Навроцький Н.О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Інтернаука*. № 1 (23), 2 т. 2017 С. 74.-81.

55. Олійник Т.О., Матейченко А.Ю. Методи оцінки фінансового стану та ефективності використання ресурсів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Випуск 5 (17). 2018. С. 55-69.

56. Оспіщев В.І., Єремія Є.Є. Сучасний підхід до класифікації основних засобів на підприємствах роздрібної торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. Вип.1. С.146-152.

57. Пилипенко А.А., Литвиненко А.О. Організація управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства: монографія. Харків: ФОП Здоровий

Я.А., 2015. 236 с.

58. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №10. С. 425-456.

59. Пиріжок Є.С. Поняття «основні засоби» та канали їх вибуття на підприємстві. *Міжнародний збірник наукових праць «Проблеми теорій та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу»*. 2011. Випуск 2 (20). С. 397-405.

60. Поддєрьогін А. М.: Фінанси підприємств: підручник. Київ: КНТЕУ, 2017. 345 с.

61. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2016. 454 с.

62. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу: Підручник. Київ: Видавництво ЦУЛ, 2018. 430 с.

63. Рабоконь Ю.С. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1 (24). С. 76-86.

64. Сирота О.В. Проблематика визначення економічної сутності категорії «основні засоби». *Економіка та держава*. 2013. № 2. С. 51-55.

65. Стемковська І.В., Герчанівська С.В. Теоретичні підходи до трактування економічної суті основних засобів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Віи. 3. С. 344-349.

66. Тисько М.М. Управління інноваційним розвитком підприємства: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 187 с.

67. Утенкова К.О. Відтворення основних засобів та його фінансове забезпечення у сільському господарстві : дис. к. е. н. : спец. 08.07.02. Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. Харків, 2006. 222 с.

68. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 566 с.

69. Чебанова Н.В., Єфіменко Т.І. Фінансовий облік: Підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2017. 704с.

70. Череп А.В., Клименко А.А. Ефективність використання основних фондів підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2009. № 6. С. 212-215.

71. Чикусова М. Аналіз автомобільного ринку України. *Маркетинг в Україні*. 2012. № 1. С. 38-45.

72. Чорна І.О. Ефективність використання основних виробничих фондів та розроблення пропозицій щодо її поліпшення. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2009. №2. С. 212-216.

73. Яковишина Н.А., Яковенко К.А. Теоретичні основи обліку основних засобів. *Молодий вчений*. 2018. № 5(2). С. 779-782.

74. Яременко Л.М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів. *Економічний вісник університету*. 2015. Випуск № 27/1. С. 144-148.

75. Яшан Ю.В. Напрямки підвищення ефективності відтворення і використання основних засобів. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22(2). С. 402-407.

76. Dorokhov A. Fuzzy model in Fuzzytech environment for the evaluation of transportation's quality for cargo enterprises in Ukraine. *Transport and Telecommunication*. 2011. Volume 12. Number 1. P. 25-33.

77. Srinivasan R. Strategic Business Decisions. A Quantitative Approach. Delhi: Springer, 2014. 316 p.

78. Автомобільний ринок України 2020/2021. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/avtomobilnyj-rynok-ukrainy-2020-2021> (дата звернення: 16.05.2021)

79. Автопродаж в Україні в 2020. URL: <https://proautomoto.com/category/198-avtoprodazhi-v-ukraine-v-2020> (дата звернення: 10.05.2021)

80. Анкета ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». URL: https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/company_details/37863097/ (дата звернення: 10.05.2021)

81. Асоціація «Укравтопром» URL: <https://ukrautoprom.com.ua/> (дата

звернення: 20.05.2021)

82. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
(дата звернення: 20.05.2021)

83. Інформаційно-аналітична група Auto Consulting». URL:
<https://autoconsulting.com.ua/news.php?catid=41> (дата звернення: 13.05.2021)

84. OLX назвав головні тенденції на ринку автомобілів з пробігом у 2020 році. URL: <https://autonews.autoua.net/novosti/25098-olx-nazval-glavnye-tendencii-na-rynke-avtomobilej-s-probegom-v-2020-godu.html> (дата звернення: 14.05.2021)

85. Офіційна веб-сторінка ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». URL:
<https://poltava.volvocarsdealer.com/> (дата звернення: 12.05.2021)

86. Продаж б/у авто. URL: <https://planetavto.ua/charts/> (дата звернення:
12.05.2021)

87. Салон ТОВ ДК «Полтава-Автосвіт». URL: <https://auto.ria.com/uk/newauto/autosalons/poltava/tov-dk-poltava-avtosvit/1207/> (дата звернення:
10.05.2021)

88. Статистика автомобільної промисловості України. URL:
<https://ukrautoprom.com.ua/category/statistika> (дата звернення: 10.05.2021)